

Комунальний заклад Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ

SPASE ПРОСТІР

Вітаємо
зі
святком!

№8 (103) 2025

**Комунальний заклад Сумський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти**

Кафедра теорії і методики змісту освіти

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ
ПРОСТІР**

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ ЗАКЛАДІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ**

Науково-методичний журнал

Випуск № 8 (103)

Суми, 2025

УДК 372:373:374: 376

Схвалено Вченою радою КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти (протокол № 9 від 26 вересня 2025 року)

Головний редактор:

Серих Л.В., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики змісту освіти
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Редакційна колегія:

Нікітін Ю.О., доктор історичних наук, доцент;
Грицай С.М., кандидат педагогічних наук, доцент;
Байдак Ю.В., кандидат педагогічних наук, доцент;
Кода С.В., кандидат педагогічних наук, доцент;
Коростіль Л.А., кандидат педагогічних наук, доцент;
Оксьом П.М., кандидат педагогічних наук, доцент;
Сьома С.О., кандидат педагогічних наук, викладач;
Тихенко Л.В., кандидат педагогічних наук, доцент;
Успенська В.М., кандидат педагогічних наук, доцент;
Серих Т.М., доктор філософії, викладач;
Ковтун Є.Ф., старший викладач.

*Журнал видається кафедрою теорії і методики змісту освіти
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*

Науково-методичний ПРОСТІР. Розвиток професійної компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки закладів професійно-технічної освіти. Науково-методичний журнал (укладач: викладач кафедри ТМЗО Л.О. Шкурдода; за заг. ред. канд. пед. наук, доцента, завідувача кафедри ТМЗО Л.В. Серих). 8 (103). Суми: КЗ СОІППО: Кафедра ТМЗО, 2025. 134 с.

У часописі публікуються наукові та науково-методичні статті з питання розвитку професійної компетентності в контексті розгляду освітніх та навчальних втрат закладів освіти. Публікації відповідають навчально-тематичному плану підвищення кваліфікації педагогів за спеціальністю 015 «Професійна освіта».

У часописі викладачі діляться досвідом впровадження інноваційних навчальних технологій, використання сучасних інструментів та матеріалів. Висвітлюються проблеми організації дистанційного навчання та психологічного супроводу освітнього процесу закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Матеріали публікуються в авторській редакції. Автори опублікованих статей, творів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, імен, даних і дотримання авторських прав.

ЗМІСТ

<i>Серих Лариса Володимирівна</i>	5
21 ЛИСТОПАДА – ДЕНЬ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ	
<i>РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ</i>	6
<i>Єфіменко Тетяна Вікторівна</i>	6
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ДОШОК В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	
<i>Заїка Олексій Михайлович</i>	15
ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРИ ВИВЧЕННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН	
<i>Ілліна Оксана Миколаївна</i>	22
ТЕХНОЛОГІЇ SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	
<i>Карась Любов Володимирівна</i>	28
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ	
<i>Козуниця Світлана Сергіївна</i>	34
РОЗВИТОК М'ЯКИХ НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З ПРОФЕСІЙ «ВІЗАЖИСТ; ПЕРУКАР» – ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ КОНКУРЕНТНОЗДАТНОЇ ОСОБИСТОСТІ	
<i>Кураш Наталія Олександрівна</i>	41
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	
<i>Курдюков Олександр Петрович</i>	52
ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА	
<i>Негрей Володимир Олександрович</i>	60
ПІДВИЩЕННЯ ПРАКТИЧНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РАМКАХ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНОГО ЦЕНТРУ	
<i>Папка Сергій Юрійович</i>	67
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ПРЕДМЕТІВ БУДІВЕЛЬНОГО НАПРЯМКУ	
<i>Пащенко Олександр Ананійович</i>	72
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ПТНЗ	
<i>Теницький Юрій Володимирович</i>	86
БЕЗПЕКА В INTERNET	
<i>Тесленко Володимир Юрійович</i>	95
ЦИФРОВИЙ ЕТИКЕТ	
<i>Тищенко Олексій Володимирович</i>	101
ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЙ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	
<i>Троян Алла Григорівна</i>	108
ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ	
<i>Циба Юлія Анатоліївна</i>	114
ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ	
<i>Шарахова Ірина Володимирівна</i>	121
ЗАСТОСУВАННЯ ДОДАТКІВ GOOGLE В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	

21 листопада – День Гідності та Свободи

Лариса Сєрих, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики змісту освіти КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

21 листопада в Україні відзначається День Гідності та Свободи. Цього дня, з інтервалом у дев'ять років, розпочалися дві доленосні для сучасної України події: Помаранчева революція 2004-го та революція Гідності 2013-го.

Під час президентських виборів 2004-го року здійнялися акції протесту. За попередніми результатами другого туру, оголошеними 21 листопада Центральною виборчою комісією, перемогу в президентських перегонах здобув Віктор Янукович. Масові та брутальні фальсифікації під час голосування та підрахунку голосів збурили українське суспільство.

Прихильники опозиційного кандидата – В. Ющенко, 22 листопада вийшли на мітинги незгоди. Протестний рух охопив найбільші міста України, а центром став Майдан Незалежності у Києві. Внаслідок цих подій відбувся повторний другий тур президентських виборів за результатами якого переміг Ющенко.

У листопаді 2005 року новообраний Президент заснував свято – День Свободи.

У грудні 2011 року наступний Президент України Віктор Янукович скасував День Свободи і об'єднав його з Днем Соборності.

21 листопада 2013-го року на Майдані Незалежності у Києві розпочалася акція протесту проти рішення Кабінету Міністрів України призупинити підготовку до підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом. Спочатку зібралося декілька сотень, а вже 24 листопада – понад сто тисяч прихильників євроінтеграції.

Після того як 29 листопада на Євромайдані відбувся мітинг із закликом до відставки уряду та дострокових парламентських виборів, влада застосувала силу. 30 листопада вночі відбувся кривавий розгін майданівців.

18-20 лютого – в найтрагічніші дні Революції, сталися сутички в центрі Києва, підпалено Будинок профспілок, снайпери вбили понад 70 євромайданівців, які стали Героями Небесної сотні.

Вночі на 22 лютого тодішній президент Янукович втік з України.

На відміну від подій Помаранчевої революції, відстоювання власної гідності та свободи коштувало Україні багатьох життів патріотів.

13 листопада 2014 року Президент України Петро Порошенко підписав Указ «Про День Гідності та Свободи». Метою запровадження пам'ятної дати є утвердження в Україні ідеалів свободи і демократії, вшанування патріотизму й мужності громадян, які стали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини, національних інтересів держави та її європейського вибору.

Узято з: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/lystopad/21/21-lystopada-den-gidnosti-ta-svobody>

Розвиток професійної компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки закладів професійно-технічної освіти

Єфіменко Тетяна Вікторівна,

викладач предметів професійно-теоретичної підготовки

ДПТНЗ «Кролевецьке ВПУ»

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ДОШОК В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У статті висвітлено переваги використання інтерактивної дошки в освітньому процесі, охарактеризовано основний інструментарій мультимедійної дошки, можливості використання мережі Інтернет.

Ключові слова: інтерактивна дошка, мережа Інтернет, інноваційні технології, заклад освіти, ефективна подача навчального матеріалу.

Постановка проблеми. Завдяки стрімкому розвитку інформаційних технологій виникає нове середовище існування. Для його успішного розвитку навчальні заклади мають готувати конкурентоспроможних здобувачів освіти. Новий освітній стандарт на сучасному етапі вимагає широкого застосування та вдосконалення інтерактивних технологій для якісної підготовки учнів у навчальному процесі [3]. Відповідно до нього змінюються цілі й зміст освіти, які вимагають оновлення методів і форм викладання, пошуку ефективних напрямів і методик, використання інноваційних педагогічних технологій.

Освітні технології надали викладачам багато можливостей для вдосконалення освітнього процесу та створення ефективного навчального середовища для здобувачів освіти. Можна сказати, що інструментів, програм та методів для випробування забагато, є

технології, які всі викладачі повинні впроваджувати у своїх групах. Одна з освітніх технологій, яка незамінна і яку потрібно спробувати – це інтерактивна дошка.

За Концепцією розвитку педагогічної освіти «на шляху розвитку інформаційного суспільства якісна освіта стає одним з головних чинників успіху, а педагог є одночасно і об'єктом, і провідником позитивних змін» [6]. У цьому контексті важливу роль відіграють інформаційно-комунікаційні технології, використання яких значною мірою сприяє підвищенню якості освітнього процесу. Карантин та повномасштабне вторгнення змушують усі заклади звертатися до дистанційного навчання. Перед викладачами постає проблема, як правильно організувати освітній процес, які при цьому застосовувати засоби та інструменти, які б наближали навчання до очної форми. Вирішення цієї проблеми лежить у площині цифрових технологій, тобто онлайн-інструментів. У процесі вивчення предметів професійно-теоретичної підготовки викладач може використовувати різноманітні онлайн-сервіси, як-от: цифрові підручники, онлайн-ігри, першоджерела оцифрованих документів, інтерактивні карти тощо. До них також відносять цифрові дошки, які викладач може використовувати для організації інтерактивної роботи здобувачів освіти на уроці та в позаурочний час.

Аналіз останніх публікацій. Проблемі застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті присвячено низку наукових досліджень та публікацій К. Вірютіної, А. Грицай, О. Кисельової, Л. Кондратової, С. Куценка, В. Лапінського, Ю. Мінгальової, Г. Тимошук, Н. Хміль та інших учених. Н. Хміль, І. Морквян та Т. Отрошко виділяють такі типи віртуальних дошок різних типів відповідно до особливостей їх використання з найбільш популярними веб-ресурсами для їх створення: дошки для малювання (Drawonthe, FlockDraw, Scribblar, Scriblink, CoSketch); дошки для зберігання нотаток (Conceptboard, Scrumblr); дошки для створення інтерактивних плакатів, настінних газет (Glogster, WikiWall); дошки для організації спільної роботи над різноманітним контентом та можливістю одночасного редагування (Educreations, Lino it, Padlet, Popplet, Realtimeboard, Rizzoma, Twiddla) [2], [3], [10], [11].

Мета статті – розкрити переваги інтерактивних дошок у сучасному освітньому процесі, розглянути он-лайн інструменти: Padlet, Linoit, Twiddla, IDroo, Conceptboard, Groupboard, Drawchat, Limnu, Classroomscreen, проаналізувати функціонал та переваги

інтерактивних дошок і їх вплив на результативність навчання в умовах цифрової трансформації.

Виклад основного змісту. На сьогоднішній день використання в освітньому процесі інтерактивні дошки є затребуваним. Робота з такими дошками допомагає педагогам полегшити засвоєння матеріалу, зробити освітній процес більш цікавим. Використовуючи інтерактивне обладнання, можна поєднувати перевірені методи і прийоми роботи зі звичайною дошкою, з набором інтерактивних і мультимедійних можливостей.

Але при цьому більшість педагогів стикаються з проблемою освоєння інтерактивної дошки, незважаючи на вміння працювати з комп'ютером. З іншого боку, освітяни, які не знають можливостей інтерактивної дошки, сприймають її, як екран. Тому, перш ніж використовувати інтерактивну дошку в навчальному процесі, потрібно вивчити її можливості.

Існує чимало способів використання інтерактивних дошок під час дистанційного навчання. Зазвичай їх застосовують для організації групової або проєктної роботи, для проведення «мозкового штурму», для узагальнення та систематизації знань або ж для рефлексії. Ще такі дошки зручні для розміщення навчальної інформації.

Коротко про інтерактивні дошки:

1. Padlet. Це інструмент для спільної роботи під час дистанційного навчання, створений для обговорення ідей, проєктів і концепцій. Він чудово підходить для організації інтерактивної роботи, а також для додавання навчальних матеріалів на самостійне опрацювання. У цьому онлайн-ресурсі є можливість запрошувати учнів для внесення правок, доповнень або відстеження результатів. Інтерактивна дошка може використовуватися індивідуально та колективно. У падлети (блокноти) можна завантажувати різні типи файлів: зображення, посилання, документи, музику чи відео. Дошку можна відправити поштою, експортувати в PDF чи зображення або поширити в соціальні мережі.

2. Linoit. Це віртуальна дошка оголошень, яка пропонує різноманітні шаблони та дозволяє публікувати нотатки, відео та документи. Чудово підходить для створення

нотаток та інструкцій для виконання завдань і для проведення рефлексії. Можна організувати творчі види робіт: розподіли, об'єднай, напиши своє враження тощо.

3. Twiddla. Дошка призначена для спільної роботи учнів. На ній можна розміщувати тексти, ілюстрації, математичні формули та геометричні параметри, вбудовувати документи. Також дошка дає можливість спілкуватися за допомогою чату та звуку.

4. IDroo. У цій інтерактивній дошці є набір інструментів для малювання та введення математичних формул. Тут можна змінювати колір та шрифт тексту. На дошці можна працювати одночасно кільком користувачам.

5. Conceptboard. Сервіс зручний для ведення проєктів (звичайних та соціальних). На дошку можна додавати зображення та документи, малюнки, нотатки тощо. В інтерфейс вбудований чат, де зручно вести дискусії.

6. Groupboard. Ця дошка підходить для ведення онлайн-уроків в режимі реального часу. Тут можна залишати нотатки та малювати. Є лазерний покажчик. Можна робити скриншоти дошки. Максимально допустима кількість учасників (у безкоштовній версії) – 10.

7. Drawchat. Зручний безкоштовний сервіс, на якому не потрібно реєструватися. Дошка має доступ до вебкамери та мікрофону. Є вбудований відеочат.

8. Limnu. Цей ресурс найбільш наближений по стилю до реальної маркерної дошки. Є доступ із будь-якого браузера або через мобільний додаток.

9. Classroomscreen. У цьому онлайн-ресурсі є можливість змінювати фон укрону, а також запускати таймер під час виконання учнями певних завдань. Є всі необхідні інструменти для проведення онлайн-заняття. Цей онлайн-ресурс може стати непоганою альтернативою дошці в освітньому процесі.

Інтерактивна дошка приносить багато переваг для роботи в групі. Інструмент покращує процеси навчання, що позитивно впливає як на здобувачів освіти, так і на викладачів.

Залученість. Завдяки освітнім технологіям уроки є захоплюючими та підходять для всіх учнів. Урок, побудований за допомогою сенсорної дошки, є більш привабливим для здобувачів освіти, оскільки він включає багато різних типів матеріалів: зображення, відео

та текст. Відео, відтворені за допомогою інтерактивних дошок, довше утримують увагу здобувачів освіти та більше залучають їх до матеріалу уроку.

Доступність. Інтерактивні дошки спрощують та скорочують відстань між здобувачами освіти та викладачем. Багато здобувачів освіти потребують підтримки свого викладача та додаткової допомоги після закінчення закладу. Відеоуроки, записані за допомогою інтерактивної дошки, дають можливість переглядати уроки в будь-який час і в будь-якому місці. Викладачі можуть готувати заняття для більш досвідчених здобувачів освіти або для тих, хто потребує додаткових пояснень. Більше того, багато програм дозволяють додавати субтитри до відео, тому учні з обмеженими можливостями можуть повністю зрозуміти тему.

Персоналізація. Включення тексту, зображень, звуку та відео у презентацію дозволяє всім, включаючи тих, хто має проблеми з навчанням, насолоджуватися уроком. Кожен здобувач освіти має власні переваги щодо типу матеріалів, які слід використовувати під час засвоєння теми. Деякі учні віддають перевагу тексту перед відео, а деякі – аудіо перед візуальною презентацією. Уроки, побудовані на інтерактивній дошці, поєднують усі ці матеріали, що дозволяє кожному знайти те, що найкраще працює.

Гнучкість. Навчання ніколи не було настільки гнучким, як з інтерактивною дошкою. Створені та завантажені уроки можна відкрити в будь-який час у будь-якому місці. Учні можуть навчатися, коли вони хворі або пропускають день. Можуть переглядати уроки, перемотувати їх назад, поглянути на певну частину або пропустити її.

Екологічно чистий. Однією з найбільших переваг впровадження освітніх технологій у класі, безперечно, є вплив, який вони можуть мати на навколишнє середовище. Перехід від традиційного методу до цифрових рішень зменшує використання паперу та покращує спосіб багаторазового використання навчальних матеріалів.

Економія часу. Інтерактивна дошка допомагає дуже легко ввести поняття зміненого навчання. Це означає, що учні дивляться урок вдома, а потім приходять підготовленими до роботи в класі. Це економить багато часу для вчителів, які не змушені пояснювати тему. Замість цього вони можуть зосередитись на тому, щоб витратити більше часу на практичні заходи та колективну роботу.

Перешкоди у використанні інтерактивних дошок.

Поява інтерактивних дошок приносить багато переваг у роботу, але кожне рішення має свої мінуси. Викладачі можуть зустріти деякі перепони, використовуючи сучасні дошки.

Доступ до технологій. У деяких учнів може не виявитися вдома комп'ютерів чи планшетів. Викладачі повинні переконатися, що всі учні мають доступ до своїх уроків, перш ніж вони вирішать застосовувати лише інтерактивні уроки замість традиційних матеріалів.

Ціна. Коли справа доходить до планування використання інтерактивної дошки в класі, вартість її завжди вказується як мінус. Надання кожному здобувачу освіти планшета чи зошита – це величезна інвестиція, яку не кожен заклад може собі дозволити.

Технічна нездатність. Багатьох викладачів не влаштовують сучасні технології. Деякі викладачі вважають використання інтерактивної дошки складним процесом, тоді як інші скаржаться на необхідність змінити свій стиль відповідно до пристрою. Незважаючи на те, що все ще є викладачі, які відмовляються змінювати свій стиль викладання, зміни необхідні, а добробут здобувачів освіти має бути пріоритетом.

Зручним інструментом для візуалізації ідей та командної роботи є сервіс Padlet. А ще цей мережевий ресурс дозволяє створювати ментальні карти чи інтерактивні плакати в режимі реального часу. Він допомагає здобувачам освіти думати та вчитися візуально. За допомогою Padlet на уроках спеціальних дисциплін можна систематизувати ідеї (рис. 2); створювати графічні конспекти (рис. 1), стрічки часу, інтерактивні плакати (рис. 3), ментальні карти, асоціативні грона; упорядковувати вивчену інформацію; проводити мозкові штурми; організовувати, розробляти та презентувати освітні проєкти тощо.

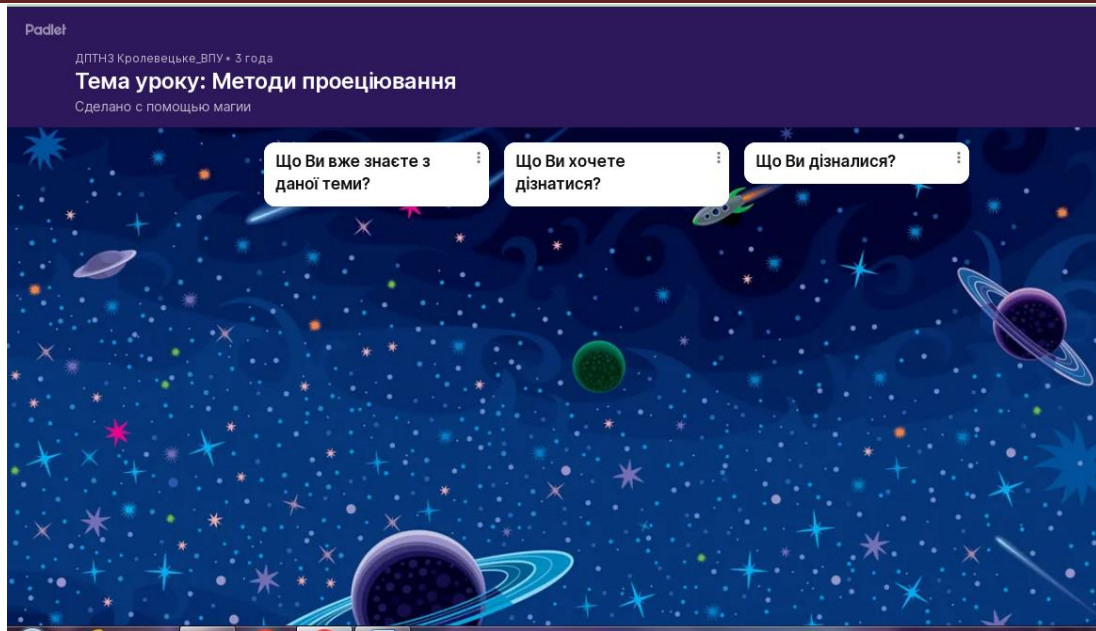

Рис.1. Використання дошки на етапі актуалізації уроку

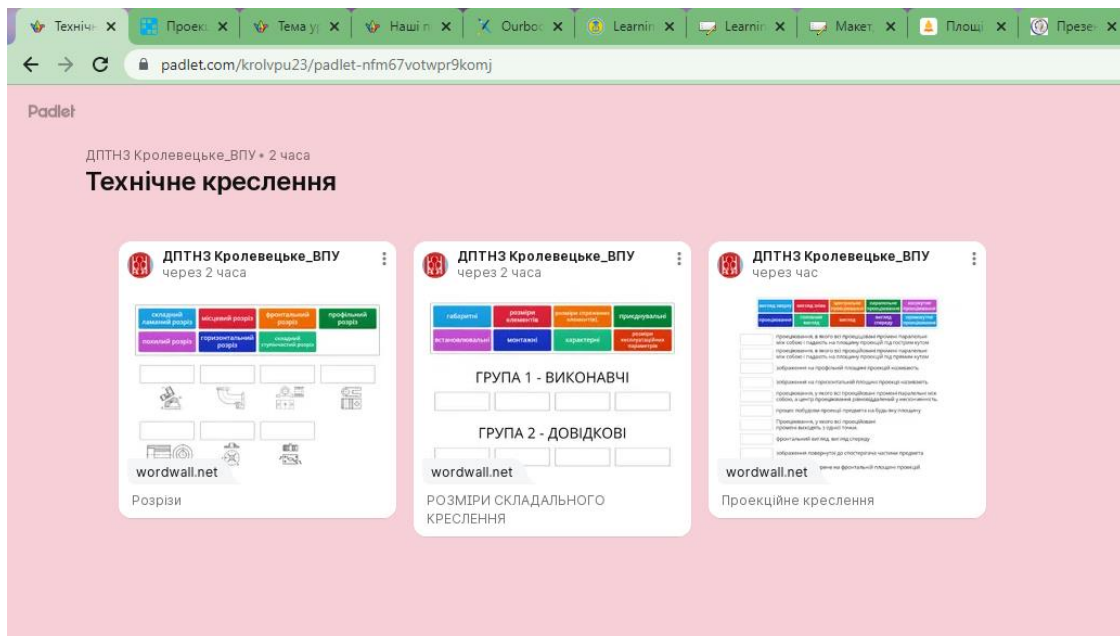

Рис.2. Використання дошки на етапі систематизації знань

Рис.3. Використання дошки на етапі вивчення нового матеріалу

Цей ресурс ми використовуємо на уроках спеціальних дисциплін як інструмент формувального оцінювання, і як інструмент, що допомагає учням створювати щось нове. Отже, незалежно від того, чи працюють здобувачі освіти над плакатом, редагують фотографії чи колажують візитну картку, онлайн-дошки допоможуть легко втілити їхні ідеї в життя. Для викладачів віртуальні інтерактивні дошки – продуктивний інструмент для організації дистанційного чи змішаного навчання. При цьому викладачі та здобувачі освіти розвивають критичне та творче мислення, формують комунікативні навички та навички роботи з цифровими технологіями.

Висновки. Інтерактивна дошка дозволяє організувати активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, формує своєрідне поле інформаційного обміну між ними, переводить здобувача освіти зі стану пасивного слухача у стан активного учасника процесу навчання. Інтерактивна дошка дозволяє інтегрувати цифрові освітні ресурси різних типів, містить широкий спектр візуальних засобів, має інструментарій для використання системи голосування і тестування. Використання інтерактивної дошки спонукає викладача до творчості, здобувача освіти – до продуктивного освітнього процесу, а в цілому збільшується результативність отриманих компетентностей.

Список використаних джерел

1.Дмитерко Н. А. Використання Padlet дошок при вивченні нового матеріалу на уроках. DOI: <https://edublog.com.ua/blog/id1306053891/posts/moi-publikatsii/vykorystannya-padlet-doshok-pry-vyvchenni-novoho-materialu-na-urokakh>.

2.Мінгальова Ю. І. Огляд віртуальних інтерактивних дошок для підтримки організації науково-дослідної роботи студентів. DOI: https://eprints.zu.edu.ua/29885/1/31_mingalova.pdf.

3.Морквян І. В., Хміль Н. А. Сервіси віртуальних інтерактивних дошок (стін): порівняльний аналіз. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2015. № 2, С. 27–35.

4.Он-лайн – дошка в освітньому процесі. Методичні рекомендації / Укладач: І. О. Смирнова. Суми. 2018. 30с. DOI: <https://nmcpto.sumy.ua/wp-content/uploads/2020/11/%D0%9E%D0%BD%D0%BB%D0%B0%D0%B9%D0%BD-%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D0%B0-%D0%B2-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%96.-%D0%A3%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%87-%D0%86.%D0%9E.%D0%A1%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-1.pdf>.

5.Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020р. № 898. DOI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.

6.Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН України від 16.07.2018р. № 776. DOI: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.

7.Про освіту: Закон України від 05.09.2017р. № 2145-VIII. DOI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

8.Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021р. №

167-р. DOI: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovih-kompetentnostej-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-167-030321>.

9.Тимошук Г. В. Дидактичні аспекти використання сервісів для створення віртуальних дошок в освітньому процесі. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Педагогічні науки.* 2022. Вип. 205. С. 181-185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2022_205_36.

10.Хміль Н. А., Морквян І. В., Отрошко Т. В. Віртуальні інтерактивні дошки та їх використання в освітньому процесі: метод. рек.; Департамент науки і освіти Харків. облдержадмін., Комун. заkd. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків: Панов А. М. [вид.], 2015. 73 с.

11.Хміль Н. А. Теорія і практика формування професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі : дис. докт. пед. наук : 13.00.04. Донбаський державний педагогічний університет. Харків, 2021. 634 с.

Заїка Олексій Михайлович,

викладач фахових дисциплін,

спеціаліст вищої категорії

ВСП «Професійно-педагогічний фаховий
коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка»

ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРИ ВИВЧЕННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. У роботі представлено сучасні підходи до формування професійної компетентності майбутніх педагогів фахових дисциплін у закладах професійної освіти.

Ключові слова: професійна освіта, професійно-технічна освіта, професійна компетентність.

Постановка проблеми. У сучасному світі зміни технологічної основи життєдіяльності людини, характеру і змісту праці, місця і ролі працівника у виробничій

сфері одне з актуальних завдань підготовки випускника загальноосвітньої школи та подальше вдосконалення трудової і технологічної підготовки молоді, яка передбачає оволодіння універсальними підходами до організації власної діяльності, способами і методами освоєння різних технологій та видів праці. Підготувати такого працівника, що володіє універсальністю та професійною мобільністю може майстер виробничого навчання або викладач ліцею чи коледжу, який має високий рівень здатності до здійснення та керівництва технологічною діяльністю, тобто спеціальною компетентністю.

Мета статті – розглянути питання теорії створення педагогічних умов формування деяких складових професійної компетентності майбутніх педагогів.

Виклад основного змісту. ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка» готує педагогічних працівників за сімома спеціальностями, з них: за трьома майстрів виробничого навчання; за іншими вчителів трудового навчання та технологій, фізичного виховання, початкової освіти, дошкільної освіти. Розглянемо на прикладі підготовки майбутнього вчителя технологій.

Провідником для професійного самовизначення школярів при виборі майбутніх професій особливо у сфері сучасного матеріального виробництва стоїть учитель технологій загальноосвітньої школи. Щоб підготувати школярів до вибору майбутньої професії, учитель технології повинен сам бути професійно підготовленим, особливо у сфері матеріального виробництва. Таким чином, при підготовці майбутніх учителів технологій необхідно передбачити вивчення ними різних видів технічної діяльності [3].

Загальноінженерна діяльність займає центральне місце у структурі трудової виробничої діяльності, отже однією з головних функцій вчителя технології є передача школярам досвіду здійснення цієї діяльності. Саме тому формування готовності майстра виробничого навчання та вчителя технології до здійснення загальноінженерної діяльності визнається нами як пріоритетна мета вивчення циклу загальнотехнічних дисциплін навчального плану спеціальностей 0.14 Середня освіта «Технології», та 0.15 Професійна освіта за спеціалізаціями.

Що являє собою загальноінженерна підготовка майбутнього майстра виробничого навчання та вчителя технології і чим вона відрізняється від загальнотехнічної (закладеної у вимогах сьогоденного Державного освітнього стандарту)?

Загальноінженерна підготовка майбутнього вчителя технології порівняно із загальнотехнічною полягає в тому, що тут знання та вміння вчителя «пов'язуються» з певною галуззю матеріального виробництва. Професійна компетентність майбутнього вчителя технології до роботи у профільній школі значною мірою визначається його рівнем загальноінженерної підготовки, тобто загально інженерною компетенцією [3].

Яку загально інженерну дисципліну вибрати для початкового етапу розробки педагогічної системи формування професійної компетентності майбутнього вчителя технології профільної школи?

Роль різних загально інженерних дисциплін у системі підготовки вчителя технології різна. Очевидно, що слід вибрати ту загально інженерну дисципліну, яка б виконала роль зв'язувальної ланки між дисциплінами загальних математичних та природничих, практичної підготовки та спеціалізації. Такою дисципліною для загальноінженерної підготовки вчителя технології є «Технічна механіка», оскільки при вивченні цього курсу необхідно використовувати знання математики (диференціальне та інтегральне обчислення; диференціальні рівняння), інформатики (технічні та програмні засоби реалізації інформаційних процесів; комп'ютерний практикум), фізики (фізичні основи механіки; комп'ютерний практикум), матеріалознавства, основ виробництва та інші [2].

Майбутній вчитель технології має бути готовим до вирішення завдань, поставлених програмою «Технології», що, у свою чергу, робить необхідним підготовку вчителя технології високої кваліфікації в коледжі та університеті. Необхідним компонентом цієї підготовки має стати формування в нього технологічної компетентності.

Технологічна компетентність – це частина професійної компетентності, виражена як операційно-процесуальний компонент, що має досить вузьку техніко-технологічну спеціалізацію. Виходячи з цього, можна визначити структуру технологічної компетентності, що складається з тих компетенцій, які має мати сучасний вчитель технології:

1 група: загальнотехнічна компетенція, що виявляється у здатності до збирання, аналізу та розвитку всіх знань, умінь та навичок, що є основою загальнотехнічної підготовки:

– розрахунково-графічні компетенції необхідні для успішної роботи у сфері реалізації наукових технологій, проєктів та графічних облікових завдань;

– проєктно-технологічні компетенції – для вдосконалення навчальної та виробничої діяльності необхідно вміння розробляти технологічні проєкти та впроваджувати їх на практиці.

2 група: політехнічна компетенція, що виявляється у цьому, що вчитель технології повинен мати базовий рівень політехнічної грамотності, досягається шляхом отримання відповідних знань, умінь і навиків, та його подальшого поглиблення, і застосовувати у освітньому процесі найсучасніші технології:

– техніко-технологічні компетенції мають на увазі знання основних характеристик різних матеріалів, вибору відповідних технічних засобів та їх параметрів для досягнення поставлених техніко-технологічних цілей та реалізуються за допомогою формування та використання на практиці відповідних знань, умінь та навичок [2].

Проєктна компетентність педагога є проявом інноваційного характеру освітньої технології та творчого підходу до роботи педагога. Ця компетентність може бути представлена як відкрита та гнучка система, що постійно розвивається. Для опису проєктної компетентності особливе значення має набір особистих якостей педагога, таких як ініціативність, відповідальність, комунікабельність, толерантність, здатність до інновацій, вміння аналізувати та добувати суть із зібраних даних та відносин, здатність критично оцінювати поточну діяльність, внутрішнє почуття такту та інтуїція. При обговоренні суті проєктної компетентності викладача педагогічна наука виділяє різні підходи до визначення готовності викладача до проєктної роботи, тому виділяють кілька моментів, які розкривають готовність педагога до проєктної діяльності:

- насамперед, це результат навчання у рамках вищої професійної освіти;
- набуття та поширення досвіду через систему підвищення кваліфікації;
- реалізація у роботі базових засад сучасних підходів до освіти [2].

Процес навчання та виховання є динамічною системою, яка сприяє творчому розвитку особистості. У процесі діяльності задіяні всі можливості учасників, фізичні та особистісні, а проєктна діяльність реалізується через використання проєктного методу. Аналіз існуючих підходів до вивчення поняття «проєктна діяльність» у науковій літературі призвів до формулювання терміну «проєктна компетентність педагога». Ця компетентність

є комплексом професійно-особистісних характеристик, що формуються на основі проєктних знань, особистого досвіду проєктної роботи та системи цінностей педагога [5].

Проєктний підхід у професійній діяльності педагогів є інноваційним методом, що передбачає використання сучасних технологій та методик для організації освітнього процесу. Він спрямований на створення умов розвитку самостійності, активності і творчості здобувачів освіти в процесі навчання. Проєктний підхід ґрунтується на наступних принципах:

1. Принцип проблемності. Педагог ставить перед здобувачами освіти проблему, яку необхідно вирішити. Це може бути завдання, пов'язане з вивченням конкретного предмета, або проблема, що вимагає застосування знань з різних областей.
2. Принцип співробітництва. Здобувачі освіти працюють разом над вирішенням проблеми, розподіляючи ролі та обов'язки. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, уміння працювати в команді та приймати колективні рішення.
3. Принцип рефлексії. Після завершення проєкту здобувачі освіти аналізують результати своєї роботи, виявляють помилки та пропонують шляхи їх усунення. Це допомагає їм краще розуміти свої сильні і слабкі сторони, а також оцінювати ефективність використовуваних методів і засобів навчання.
4. Принцип індивідуалізації. Проєктний підхід передбачає врахування індивідуальних особливостей та інтересів здобувачів освіти. Кожен може вибрати тему проєкту, яка йому найбільш цікава, і працювати над нею в своєму темпі.
5. Принцип мотивації. Участь у проєктах стимулює інтерес здобувачів освіти до предмета, що вивчається, оскільки вони бачать практичне застосування своїх знань і навичок.

Застосування проєктного підходу у професійній діяльності педагога дозволяє:

- формувати в здобувачів освіти навички самостійного пошуку інформації, критичного мислення та вирішення проблем;
- розвивати креативність та творчі здібності, уміння працювати в команді;
- підвищувати мотивацію до вивчення предмета та участі у різноманітній проєктній діяльності;
- створювати умови для формування навичок самоосвіти і саморозвитку.

Аналіз наукових досліджень дозволив визначити такі вимоги до проєктної компетентності студентів педагогічного спрямування:

- вміння передбачати результат проєктного планування,
- вміння складати прогноз, що ґрунтується на науково обґрунтованих положеннях та методах;
- вміння аналізувати та критично оцінювати зміст пропонованих сучасних навчальних матеріалів;
- вміння враховувати у проєктному плануванні психологічні аспекти, фактори та закономірності у засвоєнні запропонованого навчального матеріалу;
- вміння проводити моніторинг організаційно-навчальної діяльності, аналізувати проблемні ситуації та обирати вірне, найбільш ефективне рішення.

Висновки. Аналіз сучасного стану підготовки майбутніх вчителів технології та реалізована сьогодні державна політика в галузі загальної середньої освіти – перехід на профільне навчання в школах показав необхідність і цілеспрямованість введення в педагогічну науку нового поняття – «загальноінженерна компетенція», «технологічна компетентність», «проєктна компетентність» та інші.

Загальноінженерна компетенція вчителя технології профільної школи – здатність застосовувати в профільній школі інженерні знання, вміння та особисті якості для формування у школярів (особливо у хлопчиків) на уроках технології трудової мотивації професійного самовизначення у сфері сучасного матеріального виробництва.

Технологічна компетентність характеризується відповідними знаннями (технологій, методів, засобів, форм діяльності (педагогічної, технологічної) та умов їх застосування, організації) і відповідними виявленими вміннями творчо застосовувати ці знання, проєктувати навчальну діяльність, аналізувати ефективність освітнього процесу.

Проєктна компетентність педагога розглядається як інтегральна професійна якість, що базується на проєктних пізнаннях, особистому досвіді проєктної роботи та ціннісних установках педагога. Розвиток цієї якості сприяє інноваційному характеру професійної компетенції педагога та забезпечує творчий підхід до роботи. Значними є вимоги соціального замовлення підготовки педагогічних кадрів: особистісна і професійна

готовність педагога до творчості, здатність приймати нестандартні рішення, взаємодіяти зі здобувачами освіти і виявляти професійні ініціативи.

Держава зацікавлена у всебічному розвитку педагогів, які здатні мислити творчо і нестандартно, впроваджувати інновації тощо. У цьому діяльність педагога має виходити за чітко обмежені освітні і професійні стандарти.

Список використаних джерел

1.Ковальчук В. І. Педагогічна майстерність викладача, як основа його компетентності. *Педагогічна майстерність як система професійно мистецьких компетентностей: збірник матеріалів ІХ міжнар. педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О. П. Рудницької* / гол. ред. І. А. Зязюн. Чернівці: Зелена Буковина, 2011. Вип. 3 (7). С. 569–579.

2.Павленко О. О. Компетенція і компетентність: сутність, функції, структура. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. Київ: Вид-во КНУ імені Тараса Шевченка, 2019. №19. URL: http://www.nbuy.gov.ua/portal/natural/Znpviknu/2009_19/pdf.

3.Робінсон К. Освіта проти таланту. Сила творчості. Львів: Літопис, 2017. 256с.

4.Скібіна О. В. Сутність та структура професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2012. №1(48). С. 150-157.

5.Слободяник О. В. Проектна діяльність у виробничому навчанні столярів будівельних. *Педагогічна преса*. 2012. №3. С. 19–21.

6.Чернишов О.І. Педагогічний талант інженера-педагога. *Рідна школа*. 2013. №1. С. 24-30.

Ілліна Оксана Миколаївна,

викладачка професійно-теоретичної підготовки

з професій кравець, закрійник,

Державного професійно-технічного навчального закладу

«Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну»

ТЕХНОЛОГІЇ SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Анотація. У роботі представлено сучасні підходи та методики, які сприяють інтеграції розвитку технологій skills у навчальному процесі. Особлива увага приділяється розвитку емоційного інтелекту, критичного мислення та комунікативних навичок у здобувачів освіти. Стаття є актуальною для викладачів та майстрів виробничого навчання з важливістю розвитку технологій skills на уроках теоретичного і виробничого навчання, які дозволять здобувачам освіти стати конкурентноздатними кваліфікованими креативними не просто робітниками, а керівниками здатними створювати свої виробництва.

Ключові слова: м'які навички, емоційний інтелект, здобувачі освіти, критичне мислення, сучасний освітній процес, комунікативні навички.

Постановка проблеми: У сучасному світі, де технології розвиваються стрімкими темпами, а конкуренція на ринку праці постійно зростає, технічних навичок вже не є достатньо для успішного професіонала. Все більшого значення набувають так звані «м'які навички» або soft skills. Це комплекс особистісних якостей і вмінь, які допомагають ефективно взаємодіяти з колегами, замовниками швейних виробів, а також адаптуватися до змін і вирішувати складні завдання.

Сучасний здобувач освіти – це:

- ✓ цілісна всебічно розвинена особистість, здатна до критичного мислення;
- ✓ патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення;

- ✓ поважає гідність і права людини;
- ✓ інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя [4].

Навички, які охоплюють ряд міжособистісних і комунікаційних здібностей, все частіше розглядаються як життєво важливі та необхідні для успіху на робочому місці в будь-якій сфері. Soft skills, на думку дослідників, не залежать від попередніх знань чи підготовки і однаково важливі як для фахівця-початківця, так і для професіонала з великим стажем роботи. Вони також не є вродженими чи незмінними. Останні дослідження з психології та когнітивної діяльності свідчать, що їх можна цілеспрямовано розвивати навіть у дорослих, доповнюючи їхні професійні знання та уміння (hard skills). Soft skills – це навички, прояв яких важко відстежити, але вони дозволяють ефективно і гармонійно взаємодіяти з іншими людьми. Вони включають універсальні і загальнокультурні компетенції сучасного конкурентоздатного фахівця. Soft skills не завжди піддаються кількісному вимірюванню. Іноді їх називають персональними компетенціями, оскільки вони залежать від людини, її якостей і пов'язані з особистими характеристиками. Soft skills необхідні у будь-якому виді професійної діяльності, тому їх потрібно активно формувати у здобувачів освіти на етапі навчання в освітньому закладі та інтенсивно розвивати в закладах професійної (професійно-технічної). Підготовка фахівців у всі часи існування викликала бурхливі пошуки шляхів та способів її вдосконалення та ефективності. З огляду на вимоги сучасності, особливості розвитку та становлення покоління XXI сторіччя та надскладні умови роботи в часи воєнного стану, виникає необхідність в адаптації методів навчання до вимог змішаного навчання.

Саме розвиток skills на сьогодні є необхідним складником професійного саморозвитку і самореалізації фахівця впродовж життя, показником рівня його конкурентоспроможності на вітчизняному і міжнародному ринку праці. Soft skills – це навички, які допомагають при соціалізації будь-якого рівня: комунікативні вміння, навички міжособистісного спілкування, успішне ведення переговорних процесів, злагоджена робота в команді, чесність, оптимізм, гнучкість, креативність, мотивація, емпатія.

Володіння цими навичками дозволяє бути успішним фахівцем, професіоналом незалежно від специфіки діяльності або напрямку, в якому працює кожна людина.

Аналіз останніх публікацій. В умовах сьогодення проводяться дослідження відповідно до впливу розвитку м'яких навичок і найчастіше затребуваних вимог до претендентів на вакансії кваліфікованих робітників:

- комунікативні навички – чітко та ефективно висловлювати свої думки, вести переговори, вміння слухати. Вміння роз'яснити технічні питання простою мовою також високо цінується роботодавцями, адже це допомагає уникнути непорозумінь із колегами та замовниками;
- клієнтоорієнтованість і командна робота – готовність враховувати потреби замовників і працювати на досягнення спільних цілей. У багатьох вакансіях для технічних спеціалістів, особливо на посадах початкового рівня, роботодавці хочуть бачити потенціал для співпраці та підтримки високих стандартів обслуговування замовників;
- самоменеджмент і відповідальність – вміння самостійно організувати робочий процес, нести відповідальність за результат, ставити реалістичні цілі і вчасно їх досягати. Роботодавці наголошують на важливості цієї навички, оскільки вона відображає здатність співробітника ефективно працювати без постійного контролю;
- адаптивність та гнучкість – готовність до змін і здатність швидко реагувати на нові виклики, зокрема в умовах постійної технологічної еволюції. Ця навичка стала важливою через нестабільність ринку та високий темп змін у виробничих процесах;
- активне навчання/самонавчання – світ сучасних технологій розвивається стрімкими темпами, і працівники повинні вміти швидко освоювати нові підходи, платформи, інструменти, тощо. Працівники які активно навчаються, як правило, більш відкриті до нових ідей та підходів. Вони здатні пропонувати креативні рішення та покращувати існуючі процеси;
- критичне мислення і вирішення проблем – навичка аналізувати ситуацію та пропонувати рішення складних задач. Роботодавці цінують працівників, які можуть ефективно використовувати отримані знання для практичного вирішення поточних завдань, а не тільки виконувати вказівки;

- емоційний інтелект – здатність контролювати свої емоції, розуміти й адекватно реагувати на емоції інших. Це важливо для ефективної роботи в колективі.

Незважаючи на позитивні аспекти, викладачі ЗП(ПТ)О стикаються з низкою труднощів: недостатньою цифровою компетентністю як педагогів, так і здобувачів освіти, і невмотивованість здобувачів освіти в умовах воєнного стану розвивати саме м'які навички, як запоруку успішного майбутнього.

Формування skills у майбутніх майстрів виготовлення швейних виробів є актуальною проблемою та обґрунтованою вимогою до освіти людей в сучасних глобалізованих умовах.

Мета статті – розкриває важливість формування skills в професіях швейної справи як одного з ключових компонентів сучасного освітнього процесу.

Виклад основного змісту. Швидкий розвиток технологій, зокрема автоматизація та цифровізації виробничих процесів в усіх соціально-економічних сферах, які істотно змінюють ринок праці. Складно достеменно визначити які робітничі професії матимуть найбільший попит в недалекому майбутньому, а які зникнуть з ринку праці. Але можна спрогнозувати, які навички майбутнього будуть забезпечувати конкурентоспроможність робітників в умовах постійних трансформацій. Навички двадцять першого століття роблять можливою ефективну діяльність у нашому новому світі, що постійно змінюється. Вони є параметрами, за якими вже нині сучасні швейні виробництва обирають персонал, та пов'язані не лише зі знаннями й технічними вміннями, а й визначають успіх в соціальному і професійному оточенні.

Комунікація, лідерство, творче мислення та емоційний інтелект – отримали назву «м'які навички». Роботодавці одностайно стверджують про необхідність формування та розвитку skills у здобувачів освіти як невіддільного складника їхньої професійної підготовки та запоруки успішного працевлаштування в майбутньому.

Формування технологій skills у майбутніх кваліфікованих робітників – це складний процес, який вимагає комплексного підходу[3]. Основними організаційно педагогічними умовами є: створення сприятливого освітнього середовища (довірливі відносини, заохочення тощо); використання інтерактивних методів навчання (дискусії, проектна робота, кейси тощо); залучення до практичної діяльності (проходження виробничої

практики, участь у конкурсах, конференціях, проєктах); розробка спеціальних програм з розвитку skills (коучинг та менторство); співпраця з роботодавцями (проведення спільних заходів, розробка освітніх програм та програм дуальної освіти).

Для ефективного формування soft skills необхідно враховувати такі практичні аспекти:

- індивідуальний підхід: кожен здобувач освіти має свої особливості, тому необхідно розробляти індивідуальні програми розвитку;
- постійна оцінка результатів: регулярна оцінка прогресу дозволяє коригувати освітній процес;
- зворотній зв'язок: важливо надавати здобувачам освіти зворотній зв'язок щодо їхніх досягнень і помилок;
- мотивація: створення мотиваційного середовища сприяє активному засвоєнню нових знань і навичок.

Як показує аналіз формування навичок soft skills за окремими професіями, то можна зазначити, що для професій кравецької справи основними soft skills є:

- комунікація (активне слухання, ясна та чітка мова, емпатія), креативність, орієнтація на замовника; індивідуальний підхід; терпіння та стресостійкість.
- командна робота, навички публічних виступів, вміння вести переговори, здатність аналізувати напрям моди, побажання замовника і даних про його тілобудову та особливості фігури даних тощо [1].

Професії швейного профілю традиційно асоціюються з технічними навичками (hard skills), soft skills відіграють все більш важливу роль у сучасному світі моди.

Вони допомагають фахівцям у цій галузі не тільки створювати якісні вироби, але й будувати успішні кар'єри. Для професій даного профілю основними практичними навичками soft skills є терпіння, мистецьке бачення, здатність створювати оригінальні та стильні моделі одягу, вміння працювати з кольором та фактурами, здатність поєднувати різні тканини та кольори для створення гармонійного образу, адаптація до трендів моди.

Soft skills – це невід'ємна частина успішної кар'єри. Інвестуючи час і зусилля в їх розвиток, майбутні кваліфіковані робітники можуть досягти більших висот у своїй професійній діяльності.

У світі, де багато людей мають схожі технічні навички, soft skills допомагають виділитися та досягти більших успіхів. Співпрацюючи з виробництвом для створення спільних освітніх програм та практик, заклад освіти робить їх більш відповідними до сучасних вимог ринку праці, включаючи новітні технології та методи роботи, які використовуються на виробництві.

Креативність та адаптивність дозволяють знаходити нестандартні рішення та долати перешкоди. Наприклад, креативність дозволяє закрійнику створювати оригінальні лекала, експериментувати з різними тканинами, фактурами та кольорами. Адаптивність дозволяє освоювати нове обладнання та технології, а креативність – знаходити нестандартні способи використання традиційних інструментів.

Лідерські якості та здатність працювати в команді відкривають нові можливості для професійного зростання. Розвиток soft skills є ключовим фактором для кар'єрного зростання. Люди з високим рівнем емоційного інтелекту, лідерськими якостями та вмінням працювати в команді швидше просуваються по кар'єрним сходинкам [2].

Для того, щоб зацікавити здобувачів освіти до навчання сучасний викладач повинен бути:

- коучем – тренером, який допомагає здобувачам освіти досягнути певної мети в професії;
- фасилітатором - людиною, що забезпечує успішну групову комунікацію;
- тьютором –ключовою людиною в дистанційному навчанні, що відповідає за проведення занять зі здобувачами освіти;
- модератором в індивідуальній освітній траєкторії навчання.

Отже, формування soft skills майбутніх кваліфікованих фахівців – це важлива задача, яка вимагає спільних зусиль з боку освітнього закладу, роботодавців та самих здобувачів освіти. Завдяки комплексному підходу та створенню сприятливих умов можна підготувати фахівців, які будуть успішно працювати в сучасному динамічному світі.

Висновки. Таким чином, на сьогодні важливо розвивати технології skills, тому що гнучкі навички важливі не менш, ніж професійні якості. Soft skills це те, що потрібно розвивати постійно, незалежно від виду діяльності. М'які навички є надзвичайно важливими, коли мова заходить про роботу в команді, особливо для здобувачів освіти

кравецької справи. Ці навички є сумішшю рис характеру, соціального менталітету, ставлення, поведінки та мислення і в майбутній своїй професійній діяльності будуть застосовувати м'які навички, як комунікацію, критичне мислення, навчання впродовж життя, разом із технічними навичками.

Список використаних джерел

1. Братко М., Козир М. Педагогічна інноватика: навч.-метод. посіб.; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 270с.

2. Маруховська-Картунова О., Рищак Н., Гапончук О. Роль емоційного інтелекту як soft skills у сучасному освітньому процесі. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 6 (12). С. 496–508.

3. Одерій Т.В. Ознаки успішно розвинутих м'яких навичок та деякі практичні поради, які можуть допомогти їх розвитку педагогічним працівникам і нашим здобувачам освіти. DOI: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-do-dopovidy-oznaki-uspishno-rozvinutih-m-yakih-navichok-ta-deyaki-praktichni-poradi-yaki-mozhut-dopomogti-u-h-rozvitku-pedagogichnim-pracivnikam-i-zdobuvacham-osviti-394622.html>.

4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016р. № 988-р. DOI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.

Карась Любов Володимирівна,

майстер в/н, викладач

ДНЗ «Шосткинський центр Професійно-технічної освіти»

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття розкриває особливості використання інноваційних технологій в освітньому процесі. Розглянуто переваги інноваційних технологій для покращення сприйняття інформації, підвищення мотивації учнів та розвитку творчого

мислення. Особливу увагу приділено застосуванню інноваційних технологій на заняттях з виготовлення швейних виробів.

Ключові слова: інноваційні технології, освітній процес, професійно-технічна освіта, навчальні методи, прийоми.

Постановка проблеми. Сучасний світ невпинно змінюється під впливом технологічних інновацій, і освіта не є винятком. Використання новітніх технологій у професійній діяльності викладачів закладів професійно-технічної освіти стає важливим інструментом для підвищення якості навчання, розвитку професійних навичок студентів та їх підготовки до вимог сучасного ринку праці.

Мета статті – дослідження особливостей використання інноваційних технологій в освітньому процесі, зокрема на заняттях із вироблення швейних виробів.

Виклад основного змісту. Інноваційні технології в освіті – це не лише використання нових гаджетів чи програмного забезпечення. Вони включають в себе нові підходи до навчального процесу, зміни в організації та методах викладання. Викладачі закладів професійно-технічної освіти сьогодні мають доступ до широкого спектру технологій, які дозволяють адаптувати навчання до потреб студентів і умов ринку праці.

Дидактичний і розвивальний потенціал інноваційних технологій надзвичайно великий. Серед головних цілей впровадження сучасних методів і засобів навчання такі:

1) Підвищення якості освіти (завдяки інтерактивним засобам навчання, симуляторам, віртуальним лабораторіям, що забезпечують глибше розуміння матеріалу та практичне закріплення знань).

2) Формування сучасних професійних компетентностей (орієнтація на розвиток не тільки технічних навичок, а й м'яких навичок (soft skills), цифрової грамотності, критичного мислення).

3) Індивідуалізація навчального процесу (можливість адаптувати навчання під потреби та темп кожного здобувача освіти за допомогою платформ, онлайн-курсів, модульних систем).

4) Інтеграція освіти та виробництва (використання симуляційних програм і цифрового моделювання дозволяє студентам працювати з аналогами реального виробничого обладнання ще під час навчання).

5) Підготовка до цифрової трансформації (інноваційні технології готують учнів до роботи в умовах цифрової економіки, де автоматизація, штучний інтелект і «розумні» системи стають нормою).

6) Мотивація до навчання (сучасні підходи (гейміфікація, змішане навчання, доповнена реальність) сприяють підвищенню зацікавленості та активності студентів.

Розглянемо найбільш ефективні інноваційні інструменти, які доцільно використовувати під час навчання виготовленню швейних виробів.

1.Цифрові платформи та онлайн-ресурси

Одним із найбільш значущих досягнень є використання електронних навчальних платформ (наприклад, Moodle, Google Classroom), що дають можливість організувати навчання в дистанційному або змішаному форматі. Це дозволяє викладачам створювати інтерактивні курси, які включають відео, тестування, форумні дискусії та інші елементи для активного залучення студентів. Завдяки такому підходу зростає мотивація учнів, а викладачі мають змогу контролювати процес навчання та ефективно організувати зворотний зв'язок.

Дуже ефективним для самонавчання є використання відеоуроків та майстеркласів містять велику кількість навчальних матеріалів з технік пошиття, конструювання, моделювання одягу (YouTube, Skillshare, Udemy). Студенти можуть переглядати їх у зручний час і повторювати складні етапи стільки разів, скільки потрібно [4, с. 5].

Програми для розробки викрійок (Valentina, PatternMaker) дозволяють створювати цифрові викрійки, моделювати одяг у 3D, бачити кінцевий результат ще до пошиття. Це розвиває просторове мислення та навички цифрового дизайну.

Онлайн-бібліотеки та каталоги (Pinterest, BurdaStyle, Sewing.org) є джерелами ідей, трендів, готових викрійок, які надихають на творчість. Такі інструменти використовують для створення мудбордів, навчання стилю та моделювання.

Студенти можуть вести власні блоги, Instagram-сторінки, Behance-профілі, де публікують свої вироби, процеси створення, отримуючи фідбек від викладачів і аудиторії.

2.Мультимедійні засоби навчання

Відео-лекції, анімації, інтерактивні моделі та презентації – це інструменти, що дозволяють зробити навчання більш доступним і зрозумілим. Для багатьох тудентів візуалізація матеріалу є важливою складовою успішного засвоєння інформації. Викладачі можуть використовувати відеоуроки, що демонструють процеси, складні для сприйняття через текст, наприклад, вивчення технологічних процесів у певних галузях [1].

3.Симулятори та віртуальні лабораторії

Використання віртуальних симуляторів є одним із найбільш перспективних напрямів у навчанні професійно-технічних кадрів. Це дозволяє студентам освоювати складні виробничі процеси в умовах, наближених до реальних, без ризику для життя та здоров'я. Наприклад, у галузі технічних спеціальностей можна застосовувати симулятори для навчання роботі з електронними та механічними пристроями, що дозволяє студентам здобувати практичний досвід без фізичного доступу до дорогих чи небезпечних інструментів.

Найпопулярнішими ресурсами є такі:

1. CLO 3D / Marvelous Designer – професійне програмне забезпечення для 3D-моделювання одягу, дозволяє створити викрійки, змоделювати тканину, перевірити посадку виробу на аватарах; студенти можуть експериментувати з фасонами, не витрачаючи тканини.

2. TUKAcad / Optitex / Lectra – програми для автоматизованого проектування викрійок, допомагають відпрацьовувати навички конструювання, коригування та оптимізації розкрою.

3. Simulators for sewing machines – віртуальні тренажери, які імітують роботу швейної машини: заправку нитки, налаштування строчки, техніку шиття, доступні як у вигляді додатків, так і інтегровані у онлайн-курси. Наприклад: *Sewing Machine Simulator* (доступний у деяких профільних ПТНЗ або в авторських платформах).

4. AR/VR-технології. За допомогою окулярів віртуальної реальності або доповненої реальності можна проводити екскурсії в цифрові швейні цехи, працювати з 3D-манекенами, розглядати вироби з усіх боків. Наприклад, віртуальні примірочні або цифрові вітрини.

4. Мобільні додатки та електронні книги

Мобільні технології стають незамінними помічниками викладачів. За допомогою мобільних додатків студенти можуть отримувати навчальний контент, виконувати тести, брати участь у дискусіях і навіть отримувати консультації викладачів. Крім того, електронні книги та навчальні матеріали дозволяють знизити витрати на паперові видання та забезпечити доступ до актуальних ресурсів у будь-який час.

За допомогою інноваційних технологій викладач також може підвищувати ефективність своєї педагогічної діяльності, що виявляється в індивідуалізації навчання, розвитку професійної компетентності тощо.

Використання інноваційних технологій дозволяє викладачам більш ефективно індивідуалізувати підхід до навчання. Наприклад, через аналітичні інструменти на електронних платформах можна відстежувати успіхи кожного студента, коригувати навчальний процес і адаптувати матеріал відповідно до потреб учня. Завдяки цьому підвищується ефективність навчання, а учні отримують підтримку, необхідну для розвитку в обраній галузі.

Також інноваційні технології сприяють і розвитку самих викладачів. Вони мають можливість постійно вдосконалювати свої професійні навички, відвідуючи онлайн-курси, семінари, вебінари та інші навчальні заходи. Крім того, використання технологій дозволяє викладачам працювати з новими формами та методами навчання, що дає їм можливість ефективно реалізовувати інноваційні підходи в освітньому процесі.

Інтернет-простір дає можливість для обміну досвідом, участі в професійних мережах і групах викладачів. Це дозволяє об'єднувати зусилля закладів професійно-технічної освіти, організовувати спільні онлайн-курси та заходи, що в свою чергу сприяє розвитку і покращенню рівня освіти на всіх рівнях.

Слід зазначити, що хоча інноваційні технології відкривають безліч можливостей, вони також ставлять перед викладачами та навчальними закладами ряд викликів. Одним із основних є необхідність підготовки викладачів до ефективного використання нових технологій. Для цього потрібно не лише забезпечити відповідне технічне оснащення, але й провести навчання викладачів, що дозволить їм ефективно інтегрувати інновації у повсякденну педагогічну діяльність.

Іншим викликом є забезпечення рівного доступу до технологій для всіх студентів, оскільки в деяких регіонах або сім'ях можуть бути обмеження в доступі до Інтернету та сучасних гаджетів.

Висновки. Використання інноваційних технологій у професійно-технічній освіті є важливим кроком до покращення якості навчання, підвищення рівня професійної підготовки студентів та адаптації освіти до вимог сучасного ринку праці. Викладачі, які використовують новітні технології, здатні створювати більш ефективне, інклюзивне та гнучке навчальне середовище, що відповідає на вимоги часу. Однак для досягнення максимальних результатів необхідна постійна підтримка та розвиток цифрових компетентностей як викладачів, так і учнів.

Список використаних джерел

1. Житеньова Н. В. Візуалізація навчальної інформації з використанням сервісів хмарних технологій. DOI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/707517/1/%D0%96%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D0%B0.pdf>.

2. Житеньова Н. В. Технології візуалізації в сучасних освітніх трендах. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2016. № 2. С.170 – 177.

3. Князева С. О. Інноваційні технології навчання як складова забезпечення якості професійної підготовки здобувачів ЗП(ПТ)О. DOI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740680/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%9A%D0%BD%D1%8F%D0%B7%D1%94%D0%B2%D0%B0%2026.04.2024.pdf>.

4. Онлайн-ресурси для учнів профтехів. DOI: <https://mon.gov.ua/osvita-2/profesiyno-tekhnichna-osvita/reforma-profesiynoi-osviti/zmist-profesiynoi-osviti-osvitni-standarti-programi-informatsiya-dlya-uchniv-ta-pedagogiv/onlayn-resursi-dlya-uchniv-proftekhniv>.

5. Професійна освіта онлайн. Цифрова навчальна платформа для учнів закладів професійної освіти та здобувачів професійних кваліфікацій. DOI: <https://profosvita.online/>.

6. Юрченко С. Л. Візуалізація в освітньому процесі. DOI: <https://naurok.com.ua/stattya-vizualizaciya-v-osvitnomu-procesi-198344.html>.

Козупиця Світлана Сергіївна,
викладач професійно-теоретичної підготовки
з професій «Візажист, перукар (перукар-модельєр)» (вищої категорії),
ДПТНЗ «Сумське вище професійне
училище будівництва і дизайну»

РОЗВИТОК М'ЯКИХ НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З ПРОФЕСІЙ «ВІЗАЖИСТ; ПЕРУКАР» – ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ КОНКУРЕНТНОЗДАТНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. *Стаття розглядає проблеми взаємодії педагога та здобувачів освіти з розвитку м'яких навичок. Конкурентноспроможність робочої сили виявляє себе як здатність працівника відповідати попиту роботодавця, критеріям та мінливим вимогам ринку праці стосовно професійно-освітнього рівня кваліфікації, ділових та особистих якостей, в цьому допомагає розвиток саме м'яких навичок.*

Ключові слова: *м'які навички, здобувачі освіти, критичне мислення, конкурентноздатний, інформатизація, самоменеджмент.*

Постановка проблеми. Сучасна соціально-економічна ситуація у нашій країні та світі зумовлює зміни в усіх сферах професійної діяльності людини. Підприємства, установи та організації сьогодні потребують працівників, які мають не лише високий рівень професійних знань, умінь і навичок, а й здатність ефективно взаємодіяти у професійному середовищі, спрямованість на досягнення високих професійних стандартів, на постійний професійний розвиток. Тому, надзвичайно важливим завданням, яке наразі стоїть перед професійною (професійно-технічною) освітою, є підготовка конкурентоздатних кваліфікованих робітників, спрямованих на професійну успішність. Складником такої успішності є наявність у фахівців «soft skills» (м'яких навичок) – навичок особистої ефективності, стресостійкості, тайм-менеджменту, групової взаємодії, цілепокладання, прийняття рішень, розв'язання проблем, критичного мислення, креативності, інноваційності, ефективного лідерства тощо.

Більшість дослідників кар'єрних процесів погоджуються з тим, що феномен успішності в професійній діяльності варто розглядати як комплексний, що складається з декількох взаємозалежних складників. Кількість цих складових у різних дослідників різна, але до їхнього складу майже всі науковці, поряд із такими характеристиками як висока майстерність, продуктивність праці, виконання професійної діяльності на рівні високих зразків і стандартів, надійність і стійкість високих результатів, відносять і навички ефективної взаємодії в професійному середовищі, особистий розвиток і самореалізацію у професії, кар'єрне зростання, високі посади в ієрархії організації, високий соціальний статус, визнання, популярність у суспільстві.

Важливим чинником майбутньої професійної успішності здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти є опанування ними м'яких навичок (soft skills). З огляду на вище викладене актуалізується пошук інноваційних технологій формування м'яких навичок у здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що є важливим фактором їх успішної підготовки до самореалізації як у майбутній професійній діяльності, так і в інших сферах життєдіяльності.

Отже, актуальність заявленої проблеми – її недостатнє дослідження у вітчизняній педагогічній науці, важливість та доцільність вивчення зумовили вибір теми статті – «Розвиток м'яких навичок у здобувачів освіти на уроках професійно-теоретичної підготовки з професій «Візажист; перукар» – запорука успішної конкурентоздатної особистості».

Аналіз останніх публікацій. В умовах сьогодення проводяться дослідження відповідно до впливу розвитку м'яких навичок і найчастіше затребуваних вимог до претендентів на вакансії кваліфікованих робітників:

- ▶ комунікативні навички – чітко та ефективно висловлювати свої думки, вести переговори, вміння слухати. Вміння роз'яснити технічні питання простою мовою також високо цінується роботодавцями, адже це допомагає уникнути непорозумінь із колегами та клієнтами;
- ▶ клієнтоорієнтованість і командна робота – готовність враховувати потреби клієнтів і працювати на досягнення спільних цілей. У багатьох вакансіях для технічних спеціалістів,

особливо на посадах початкового рівня, роботодавці хочуть бачити потенціал для співпраці та підтримки високих стандартів обслуговування клієнтів;

▶ самоменеджмент і відповідальність – уміння самостійно організовувати робочий процес, нести відповідальність за результат, ставити реалістичні цілі і вчасно їх досягати. Роботодавці наголошують на важливості цієї навички, оскільки вона відображає здатність співробітника ефективно працювати без постійного контролю;

▶ адаптивність та гнучкість – готовність до змін і здатність швидко реагувати на нові виклики, зокрема в умовах постійної технологічної еволюції. Ця навичка стала важливою через нестабільність ринку та високий темп змін у виробничих процесах;

▶ активне (постійне) навчання/самонавчання – світ сучасних технологій розвивається стрімкими темпами, і працівники повинні вміти швидко освоювати нові підходи, платформи, інструменти, тощо. Працівники які активно навчаються, як правило, більш відкриті до нових ідей та підходів. Вони здатні пропонувати креативні рішення та покращувати існуючі процеси;

▶ критичне мислення і вирішення проблем – навичка аналізувати ситуацію та пропонувати рішення складних задач. Роботодавці цінують працівників, які можуть ефективно використовувати отримані знання для практичного вирішення поточних завдань, а не тільки виконувати вказівки;

▶ емоційний інтелект – здатність контролювати свої емоції, розуміти й адекватно реагувати на емоції інших. Це важливо для ефективної роботи в колективі.

Незважаючи на позитивні аспекти, викладачі ЗП(ПТ)О стикаються з низкою труднощів: недостатньою цифровою компетентністю як педагогів, так і здобувачів освіти, і невмотивованість здобувачів освіти в умовах воєнного стану розвивати саме м'які навички, як запоруку успішного майбутнього.

Мета статті – ознайомити викладачів та майстрів виробничого навчання з важливістю розвитку soft skills на уроках теоретичного і виробничого навчання, які дозволять здобувачам освіти стати конкурентноздатними, кваліфікованими, креативними, не просто робітниками, а лідерами здатними створювати свої команди і йти до перемоги.

Виклад основного змісту. Педагог одна з основних професій у даний час, з розвитком науки і переходом суспільства до нового рівня розвитку, дуже важливо

усвідомлювати, що вимоги сучасного суспільства до освітян зростають. Водночас зростає його внесок у розвиток цього суспільства.

Сіячі розумного, доброго та вічного – говорять про освітян. Від них – все найкраще в людині. Про авторитетну людину (спеціаліста) завжди говорять, що в неї були хороші педагоги [2].

У зв'язку з цим постає проблема усіх, хто причетний до професійної підготовки фахівців зуміти усвідомити свою велику відповідальність за майбутню долю випускників.

Пріоритетним напрямком в освіті стає мета розвитку здібностей здобувачів освіти – допомогти їм реалізувати свої індивідуальні якості, не загубитися в сірій масі здобувачів освіти, сприяти переорієнтації їхнього репродуктивного мислення на творче індивідуальне конструювання. У розвитку їхніх здібностей важливе значення має забезпечення та розширення інформованості в тих галузях, які їх цікавлять, організація для них різноманітної діяльності [3, с.120].

Сучасний здобувач освіти – це:

- цілісна всебічно розвинена особистість, здатна до критичного мислення;
- патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення,
- поважає гідність і права людини;
- інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя [4].

XXI ст. – це століття глобальної комп'ютеризації та інформатизації — надає сучасному викладачу, неznані раніше засоби інтенсифікації процесів інтелектуального розвитку здобувачів освіти, озброєння їх системою знань та прийомів розумової діяльності. Водночас застосування сучасних інформаційних технологій суттєво підвищує інтерес до вивчення предметів, пізнавальну активність та самостійність в навчанні.

Тому головною задачею викладача в сучасних умовах є зацікавлення здобувачів освіти до оволодіння інформацією за допомогою креативного підходу до навчального матеріалу. Кожен викладач знає свій матеріал на високому рівні, але головне це вміти донести ці знання здобувачам освіти у тій формі, щоб їм було цікаво навчатися.

Використання платформи Microsoft Teams дає змогу проводити уроки на високому рівні за допомогою додаткових програм: презентацій, відео, робота разом, оцінювання за допомогою тестів та ін. Креативний підхід до підготовки матеріалів уроку викладачем дає змогу здобувачу освіти цікаво навчатися, а виконання домашнього завдання творити творчо під гаслом: думай нестандартно, реалізуй власний творчий потенціал, генеруй цікаві ідеї, розширюй світогляд і фантазуй.

Для того, щоб зацікавити здобувачів освіти до навчання сучасний викладач повинен бути:

Коучем – тренером, який допомагає здобувачам освіти досягнути певної мети в професії;

Фасилітатором - людиною, що забезпечує успішну групову комунікацію;

Тьютором –ключовою людиною в дистанційному навчанні, що відповідає за проведення занять зі здобувачами освіти;

Модератором в індивідуальній освітній траєкторії навчання...

Поведінка лідера – складова позитивного іміджу педагога. Лідер – людина, впевнена в собі. Викладач - лідер повинен не просто вчити, він повинен формувати інтелектуальну творчу особистість, адаптовану до сучасних вимог, різнобічно розвинену, соціально зрілу, яка успішно засвоює ціннісний нормативний досвід поколінь, виробляючи свій власний досвід діяльності, творчості, спілкування.

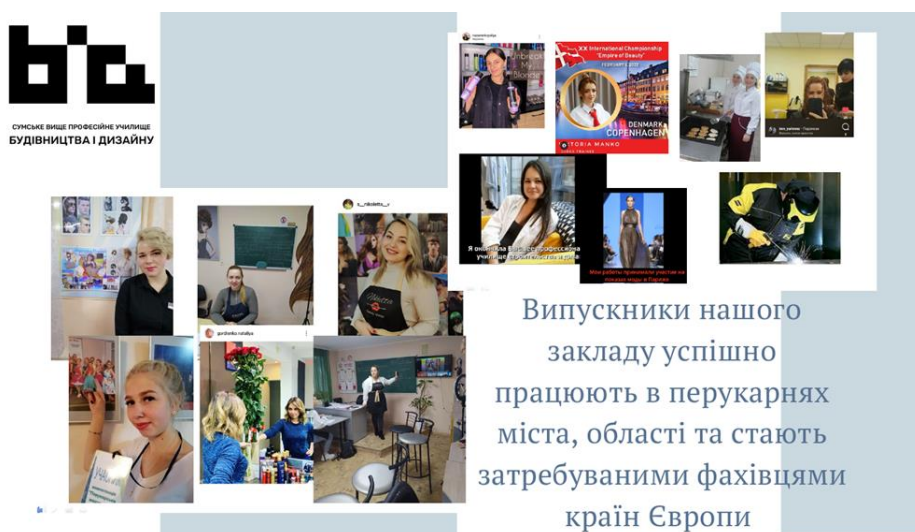
Тому заклад освіти має навчати не тільки здобувачів освіти, навчання має проходити й для освітян, й бажано так, щоб здобувачі освіти могли спостерігати за цим процесом. Освітняни мають показувати здобувачам освіти, що вони теж разом навчаються чомусь новому, демонструючи, що ніхто не може бути носієм усіх знань світу. Самонавчання та саморозвиток викладача, як власний приклад, дає поштовх здобувачу освіти позначати цілі, яких хоче досягти, навчатися самоорганізації та позитивному мисленню, цікавитися усім новим, знаходити онлайнкурси для розширення своїх знань.

Працівникам майбутнього будуть потрібні додаткові знання і вміння, які не під силу повторити або доручити роботу чи комп'ютерній програмі. Саме такі вміння прийнято відносити до soft skills або «м'яких навичок», а про необхідність їх розвитку останнім часом говорять все більше і більше.

Серед переваг можна виокремити, що особливо цінуються працівники, які легко і без опору адаптуються до змін, швидко освоюють нові технології, помічають корисні тренди раніше за інших та пропонують застосовувати їх в роботі.

Слід назвати й негативні сторони, а саме настав той час, коли професійні знання і досвід не так цінуються роботодавцями, якщо вони не підкріплені розвиненими м'якими навичками.

Тому в найближчому майбутньому, щоб нам залишатися затребуваними на ринку праці, а нашим здобувачам освіти – зробити перші успішні кроки в кар'єрі, вже недостатньо мати профільну освіту і досвід роботи у своїй сфері.

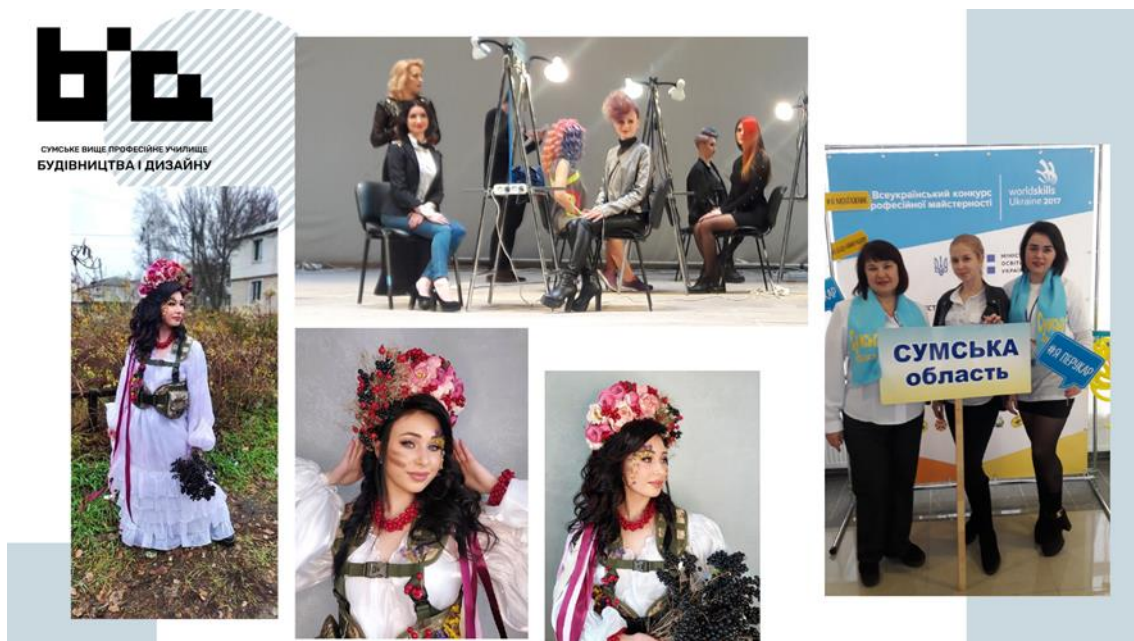

Пошук шляхів врахування запитів роботодавців у підвищенні якості підготовки здобувачів освіти та формуванні в них м'яких навичок, необхідних для успішного працевлаштування; можливості застосування тренінгових та проєктних технологій для навчання здобувачів освіти, за яких найбільш можливе формування м'яких навичок.

Тому сьогодні відзначається зростаючою кількістю заходів, які сприяють налагодженню діалогу між роботодавцями й освітянами, під час яких організатори піднімають найактуальніші питання, що стосуються пошуку можливостей для ефективної співпраці у підготовці компетентних і конкурентоспроможних випускників закладів освіти [1]. Освітяни намагаються створити умови для якісної підготовки здобувачів освіти та наблизити навчання до реальних умов майбутньої трудової діяльності.

Висновки. Таким чином, оволодіння м'якими навичками майбутніми робітниками є необхідною умовою в епоху непередбачуваності, коли потрібно вміти вчасно реагувати на нові виклики, вирішувати кризи, прогнозувати ситуації і швидко змінювати спектр завдань,

застосувати лідерські якості, вміння організувати людей, формувати команду. Тож, підводячи підсумки, варто зазначити, що Soft skills (м'які навички) - це так звані особистісні якості, які не піддаються вимірюванню та які виробляються протягом життя людини і є показниками обдарованої особистості.

Наша мета полягає не в тому, щоб зробити себе необхідними нашим здобувачам освіти, а навпаки, у тому щоб скоріше допомогти їм навчитись обходитись без нас і в цьому нам допоможуть навички Soft skills.

Список використаних джерел

1.Абрамова О.В., Пуляк О.В., Терещук А. І. Формування м'яких навичок у здобувачів освіти через застосування тренінгових технологій. DOI: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/18_47_2021/pedagog/Bulletin_1_8_47_Pedagogika_Abramova_Puliak_%D0%A2ereshchuk.pdf.

2.Педагогічні ідеї Бориса Грінченка. DOI: https://allref.com.ua/uk/skachaty/Pedagogichni_ideyi_Borisa_Grinchenka.

3.Плахотна С. Формування творчих здібностей студентів як педагогічна проблема сучасності. DOI: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/32/visnuk_16.pdf.

4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року:

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016р. № 988-р. DOI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.

Кураш Наталія Олександрівна,
викладач професійно-теоретичної підготовки
Державного навчального закладу «Сумське вище
професійне училище будівництва та автотранспорту»

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Анотація. У статті досліджено проблему освітньої мотивації здобувачів освіти, у тому числі до вивчення предметів професійно-теоретичної підготовки. Розглянуто особливості формування мотивації здобувачів освіти, використовуючи традиційні методики, а також досліджено можливості підвищення зацікавленості в освітньому процесі шляхом упровадження цифрових освітніх технологій. Були розроблені та проведені дослідження з цього питання, оброблені результати та їх аналіз наведені в статті.

Ключові слова: навчальна мотивація, підручник, освітній процес, здобувач освіти, цифровізація, цифрові освітні технології.

Постановка проблеми. Цифрові технології в сучасному світі стали невід'ємною частиною повсякденного життя, проникаючи в більшість сфер людської діяльності і освіти зокрема. З огляду на реалії, в яких опинилася українська освіта, цифрові освітні технології стали її важливою складовою, що забезпечує її функціонування. Використання цифрових освітніх технологій відкриває нові можливості для підвищення навчальної мотивації здобувачів освіти та ефективності освітнього процесу. Цифрові технології можуть стимулювати здобувачів освіти до більшої активності та зацікавленості в засвоєнні навчального матеріалу.

Завдяки освітнім платформам, цифровим сервісам, гейміфікації освіти, тестовим завданням та доступу до різноманітних ресурсів здобувачі освіти можуть навчатися у більш гнучкій, цікавій та динамічній формі, що підвищує залученість до освітнього процесу та їх бажання досягати нових результатів.

Оскільки мотивація здобувачів освіти є ключовим чинником успішного навчання, вона визначає їхню готовність до інтелектуальної діяльності, прагнення досягти освітніх цілей, ступінь активності та зацікавленості. Навчальна мотивація може бути зовнішньою, коли навчання відбувається для отримання оцінок, схвалення викладачів чи батьків, і внутрішньою, коли основним стимулом є особистісний ріст, розвиток своїх знань і задоволення від процесу навчання. Цифрові технології впливають на обидва види мотивації. У зовнішньому аспекті вони сприяють створенню привабливого та динамічного освітнього середовища, використовуючи інтерактивні елементи для створення цікавих цифрових уроків, які підтримують увагу та стимулюють інтерес до навчання [8, с.445]. Тому науковці всього світу приділяють значну увагу питанням вивчення ефективності цифрових освітніх технологій у навчальному процесі та можливості їх впливу на мотивацію учнів до навчання та вивчення хімії, зокрема.

Аналіз останніх публікацій. Проблема формування навчальної мотивації у здобувачів освіти є предметом дослідження багатьох науковців. Дослідженням ефективності навчальної мотивації у здобувачів освіти займалися науковці В. Богословський, Л. Василенко, А. Виноградова, В. Галузяк, В. Давидов, Д. Ельконін, М. Заброцький, Є. Іллін, С. Максименко, А. Маркова, Т. Матись, М. Мільман, В. Оконь, О. Савонько, М. Сметанський, А. Степанов, В. Шахов та ін. Проблематику мотивації навчальної діяльності здобувачів освіти при використанні різноманітних навчальних завдань вивчають А. Бугрименко, О. Коваленко, А. Колчигіна та інші дослідники [6; 7].

У наукових дослідженнях вітчизняні та зарубіжні вчені також активно вивчають ефективність використання різних методів підвищення навчальної мотивації, серед яких варто відзначити модель, розроблену Дж. Келлером. Ця модель навчання містить такі основні компоненти [10, с.42]:

- увагу (підвищення у здобувачів освіти цікавості та інтересу);

- значущість (співвідношення навчального матеріалу з особистим досвідом та потребами здобувачів освіти);
- упевненість (переконання в наявності у здобувача освіти потенціалу, який необхідний для вирішення певного завдання);
- задоволеність (допомога в усвідомленні власного успіху).

Впровадження в освітній процес цифрових технологій набуло великої актуальності, що активно висвітлюється у роботах багатьох педагогів і дослідників сучасності. Українські і зарубіжні науковці приділяють велику увагу питанню створення та застосування цифрових освітніх ресурсів у навчанні, цифровізації освіти та її впливу на мотиваційну сферу здобувачів освіти. Серед дослідників, що вивчають дану тематику, слід відмітити наукові праці таких авторів, як В. Биков, О. Бочко, О. Буров, А. Гуржій, Т. Коваль, О. Колгатин, А. Коломієць, В. Кремень, С. Кузьменко, Н. Морзе, О. Співаковський, О. Спирін та інші. Роботи цих науковців надають обґрунтування важливості та ефективності використання цифрових освітніх ресурсів у процесі навчання, створення відповідних методик для гнучкої інтеграції цифрових технологій, що впливають на підвищення навчальної мотивації здобувачів освіти, результативність освітнього процесу. Наукові дослідження висвітлюють питання впливу цифровізації на якість освіти, адаптації освітніх програм до цифрових умов, інтерактивності навчання та розвиток компетентностей у здобувачів освіти, а також забезпечення нових освітніх можливостей завдяки цифровим платформам і ресурсам.

Мета статті – проаналізувати можливості цифрових освітніх технологій для підвищення навчальної мотивації, ставлення здобувачів освіти до процесу навчання з використанням традиційних підходів та цифрових освітніх ресурсів через впровадження електронного навчального курсу.

Виклад основного змісту. Усвідомлення успішності власних зусиль безпосередньо впливає на підвищення вмотивованості здобувачів освіти до навчання, задоволення від результатів своєї діяльності, заохочення до якісного виконання навчальних завдань. Постійна взаємодія з викладачем та іншими одногрупниками через прямий і зворотний зв'язок підтримує високий рівень навчальної мотивації.

Проведене дослідження впровадження електронного навчального курсу «Техніка лабораторних хіміко-бактеріологічних робіт» в умовах дистанційного навчання дозволило глибше вивчити проблему підвищення мотивації здобувачів освіти засобами цифрових освітніх ресурсів. Результативність дистанційного формату освіти залежить не тільки від розробленої навчальної програми, але й від структурованих методів подачі цифрового контенту, рівня залученості здобувачів освіти та їх мотивації до навчання. Система дистанційного навчання вимагає від здобувачів освіти активного та усвідомленого підходу до навчання, яка включає відповідальність за власні результати та саморозвиток.

Під час дистанційного навчання можливість безпосереднього спілкування здобувачів освіти з викладачем практично відсутня. Однак технологія дистанційного навчання з використанням електронних навчальних курсів пропонує низку переваг, які роблять освітній процес більш гнучким і доступним для широкого кола здобувачів освіти:

- можливість охопити більшу аудиторію, що включає здобувачів освіти з різних регіонів та країн, зокрема тих, хто не має можливості навчатися в традиційних умовах;
- залучення викладачів, які можуть проводити заняття асинхронно, надаючи цінні матеріали й консультації без прив'язки до режиму онлайн;
- створення спільного освітнього простору для здобувачів освіти із різноманітних соціальних, культурних і економічних середовищ, що збагачує досвід та сприяє співпраці;
- надання можливостей для навчання здобувачам освіти, які не можуть відвідувати заклад освіти через віддаленість, проблеми зі здоров'ям тощо;
- використання цифрових інструментів для взаємодії та обміну інформацією, таких як веб-конференції, електронні повідомлення, блоги, а також обміну навчальними матеріалами в освітньому середовищі;
- формування та розвиток технологічного мислення та інформаційно-комунікативної компетентності здобувачів освіти, що сприяє адаптації до сучасного цифрового світу.

Завдяки таким можливостям цифровізація процесу навчання стає невід'ємною частиною сучасної освіти, надаючи кожному здобувачу освіти доступ до знань і професійного спілкування.

Основні способи впливу викладача на мотиваційну сферу здобувачів освіти базуються на інтересі до процесу навчання, допомозі в усвідомленні значення навчання, підтримці впевненості у власних силах та стимулюванні задоволення від навчальної діяльності.

Значний вплив на зовнішню мотивацію здобувачів освіти має використання інтерактивних завдань, доповненої реальності, розробка освітніх проєктів, а останнім часом і штучного інтелекту. Цифрові освітні ресурси привертають увагу здобувачів освіти, сприяють підвищенню їхньої зосередженості та уважності, роблячи освітній процес більш усвідомленим, мотивуючим і захопливим. Використовуючи мультимедійні матеріали, здобувачі освіти можуть безпосередньо брати участь у створенні навчальних матеріалів, що сприяє розвитку їхньої ініціативи, критичного мислення та комунікативних навичок у середовищі дистанційного навчання. Цифрові технології роблять процес навчання більш мотиваційним і сприяють глибшому засвоєнню знань.

Цифрові технології сприяють розвитку внутрішньої мотивації здобувачів освіти, пізнавальної активності та самостійності. Вони розширюють можливості для досліджень, творчих проєктів і самостійного навчання. Самостійний пошук інформації здобувачами освіти та застосування отриманих знань не лише підвищує їхню залученість до навчання, а й формує ключові навички, такі як уміння аналізувати інформацію, приймати власні рішення та відповідати за їх результати, що сприяє розвитку критичного мислення. Використання інтерактивних ресурсів та онлайн-інструментів сприяє глибшому засвоєнню знань, формуванню критичного мислення, навичок аналізувати отриману інформацію. Таким чином, цифрові технології стали потужним інструментом навчання для стимулювання внутрішньої мотивації здобувачів освіти до безперервного навчання, розвитку особистості та самовдосконалення.

Цифровий контент впливає на мотивацію здобувачів освіти через можливість самостійно та у зручний час опрацьовувати нову інформацію, формулювати різноманітні запитання та своєчасно отримувати на них відповіді в процесі навчання. Цифрові

технології мають великий потенціал для освітнього процесу та відкривають нові можливості для підвищення навчальної мотивації здобувачів освіти, створення цікавого та насиченого освітнього середовища. Вони підтримують пізнавальну активність і самостійність, забезпечують інтерактивність і динаміку уроків, що значно підвищує залученість здобувачів освіти в освітній процес.

Ефективне використання цифрових технологій для мотивації здобувачів освіти також вимагає від викладача відповідної підготовки. Викладач повинен володіти знаннями та навичками роботи з різними видами цифрових освітніх ресурсів, методами їх інтеграції в освітньому процесі та доцільності використання на певних етапах уроку.

Від правильного підбору цифрового контенту залежить не тільки рівень зацікавленості здобувачів освіти у предметі, але й ефективність засвоєння ними нового матеріалу. З цієї причини одним із ключових методів дослідження було проведення анкетування здобувачів освіти «Підручник та цифрові освітні технології. На стику поколінь». Анкетування містило наступні запитання:

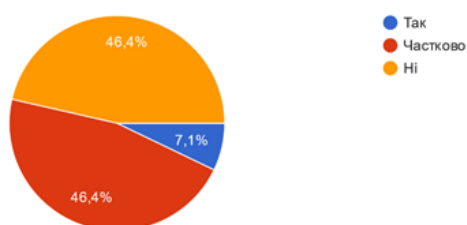
- Чи подобається вам навчання з використанням підручника?
- Чи зручно вам працювати з підручником під час навчання?
- Чи викликає у вас навчання з підручником інтерес до нової інформації?
- Чи підвищує ваш інтерес до навчання робота з підручником?
- Що вам не подобається при роботі з підручником?
- Що вам подобається при роботі з підручником?
- Чи подобається вам використання цифрових освітніх ресурсів у навчанні?
- Який цифровий контент мотивує вас до навчання?

В опитуванні взяли участь 28 респондентів. Метою цього опитування було вивчити декілька важливих аспектів: зокрема, з'ясувати ставлення здобувачів освіти до вивчення предмета з використанням звичного текстового підручника, визначити їхню думку щодо труднощів при роботі з підручником та доцільності використання цифрових освітніх ресурсів під час уроків. Здобувачам освіти були поставлені запитання, які дозволяли оцінити їхні погляди на сучасні методи викладання та інтеграцію технологій в освітній процес, а також виявити готовність до застосування цифрових інструментів для покращення освітнього процесу.

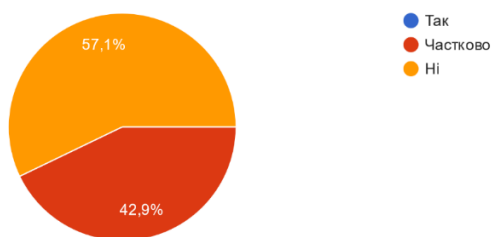
Опитування проводилося анонімно, що дало здобувачам освіти можливість вільно висловлювати свої думки. Опитування включало різноманітні питання, що дозволило нам отримати кількісні та якісні дані. Для збору відповідей використовувався зручний онлайн-інструмент – додаток Google Forms, що полегшує процес обробки результатів.

Проаналізуємо отримані результати. Серед найважливіших питань для нас були такі: «Чи подобається вам вчитися за підручником?», «Чи зручно вам працювати з підручником під час навчання?», «Чи викликає у вас інтерес до нової інформації навчання за підручником?» та «Чи підвищує інтерес до навчання робота з підручником?» Відповіді на ці запитання мають свідчити про загальний інтерес здобувачів освіти до роботи з підручником (рис. 1).

Чи подобається вам навчання з використанням підручника?
28 ответов

Чи викликає у вас навчання з підручником інтерес до нової інформації?
28 ответов

Чи підвищує ваш інтерес до навчання робота з підручником?
28 ответов

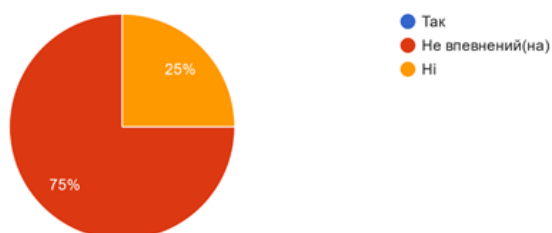

Рис. 1. Ставлення здобувачів освіти до роботи з підручником

Результати виявили, що більшість здобувачів освіти групи демонструє відсутність інтересу до роботи з підручником. Лише двоє респондентів (7,1%) відповіли, що їх задовольняє навчання з використанням традиційного підручника. Водночас, ми не отримали жодної ствердної відповіді на запитання щодо підвищення інтересу до навчання та до нової інформації під час використання підручника. Можливі відповіді здобувачів освіти з варіантами «Ні» та «Частково» викликали інтерес до глибшого аналізу. Це підштовхнуло нас до того, щоб сформулювати наступне запитання: «Що вам не подобається при роботі з підручником?». Відповіді на це запитання (рис.3 та рис. 2) мали виявити основні недоліки використання традиційних підручників та дозволили зрозуміти, які аспекти роботи з підручником викликають найбільші труднощі у здобувачів освіти.

Що вам не подобається при роботі з підручником?

28 ответов

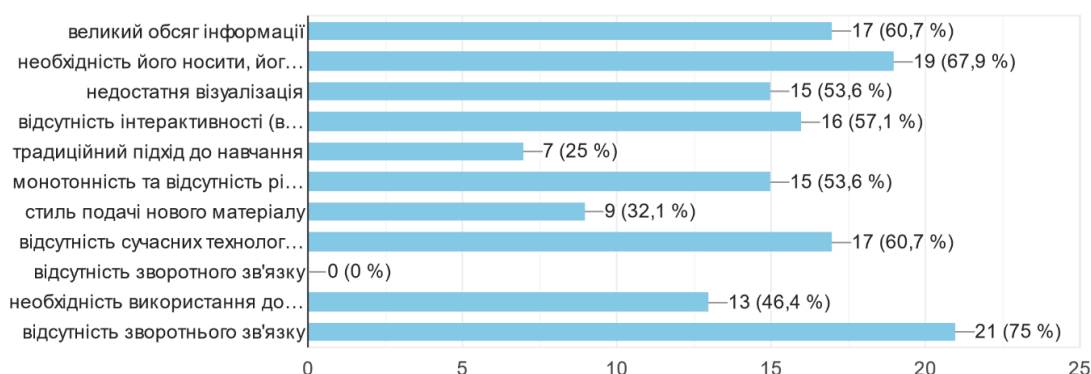

Рис. 2. Результати відповідей на запитання

«Що вам не подобається при роботі з підручником?»

Як показали отримані результати, понад 50 % опитаних здобувачів освіти звернули нашу увагу на великий обсяг інформації, необхідність носити підручник, недостатню візуалізацію, відсутність інтерактивності, монотонність та відсутність різноманітності, відсутність сучасних технологій (мультимедійних елементів) та зворотного зв'язку.

Проте на запитання «Що вам подобається при роботі з підручником?» 71,4% респондентів відповіли, що звикли до них (рис. 3). Також 39,3% зазначили, що перевагою традиційного підручника є його незалежність від світла та Інтернету.

Що вам подобається при роботі з підручником?

28 ответов

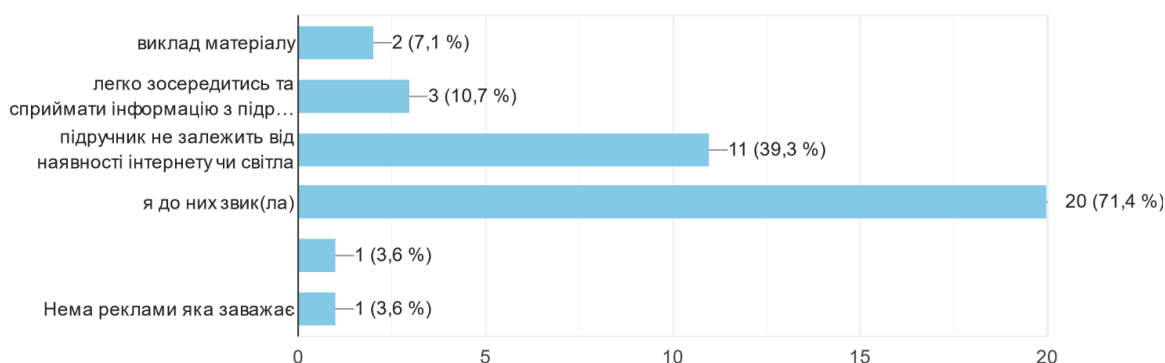

Рис. 3. Результати відповідей на запитання «Що вам подобається при роботі з підручником?»

В той же час, на запитання «Чи подобається вам використання цифрових освітніх ресурсів у навчанні?» 96,4% опитуваних відповіли позитивно (рис. 4).

Чи подобається вам використання цифрових освітніх ресурсів у навчанні?

28 ответов

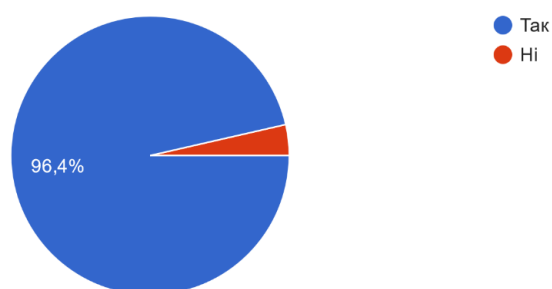

Рис. 4. Результати відповідей на запитання «Чи подобається вам використання цифрових освітніх ресурсів у навчанні?»

Ми усвідомлюємо, що інтерес до предмету залежить від подачі нового навчального матеріалу через впровадження сучасних цифрових технологій в освітній процес. Тому наступне запитання з множинним вибором, яке ми поставили здобувачам освіти, звучало так: «Який цифровий контент мотивує вас до навчання?» (рис. 5).

Який цифровий контент мотивує вас до навчання?

28 ответов

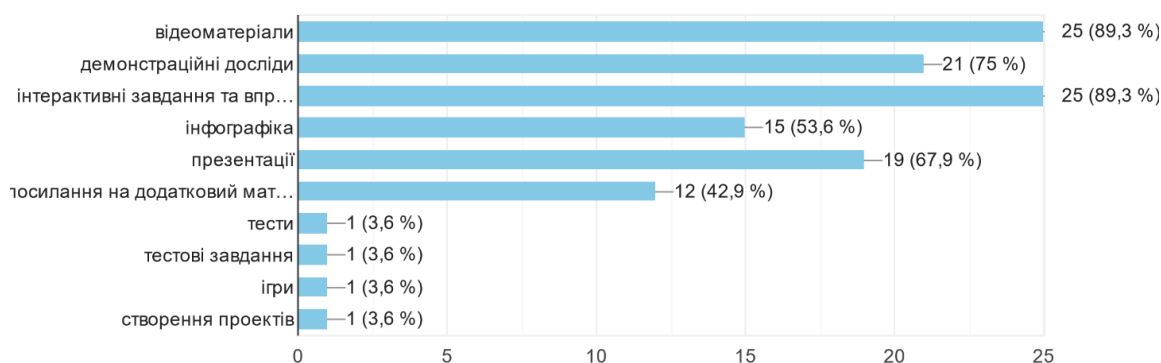

Рис. 5. Результати відповідей на запитання

«Який цифровий контент мотивує вас до навчання?»

Ми звернули увагу, що більшість (від 50 до 89%) опитаних здобувачів освіти віддають перевагу навчанню з використанням відеоматеріалу, демонстраційних дослідів, інтерактивних завдань та вправ, інфографіки та презентацій.

Отримані результати свідчать про те, що традиційні підходи до вивчення предметів професійно-теоретичної підготовки за підручником потребують оновлення та доповнення сучасними цифровими технологіями, які сприяли б підвищенню інтересу здобувачів освіти та покращенню їх досвіду. Впровадження цифрового контенту в уроки не тільки робить процес навчання більш цікавим і доступним, але й безпосередньо впливає на мотивацію здобувачів освіти, сприяючи їх інтересу та успіху в навчанні. Тому результати опитування та думки абітурієнтів лягли в основу відбору цифрових освітніх ресурсів при створенні електронного курсу «Техніка лабораторних хіміко-бактеріологічних робіт».

Висновки. Проведене дослідження показало, що цифрові освітні ресурси сприяють підвищенню навчальної мотивації здобувачів освіти. Ефективність дистанційного навчання залежить від якості цифрового контенту, рівня залученості здобувачів освіти та усвідомленого підходу до навчання. В умовах дистанційного навчання освітній процес вимагає від здобувачів освіти активного та свідомого підходу до вивчення предметів професійно-теоретичної підготовки, що включає відповідальність за свої результати та саморозвиток. Цифрові технології допомагають формувати відповідальність, саморозвиток і впевненість у своїх силах. Створення інтерактивного освітнього

середовища, швидкий доступ до матеріалів і зворотний зв'язок з викладачем сприяють збереженню навчальної мотивації. Цифровізація освіти зменшує негативні чинники та покращує якість навчання на дистанції. У цьому контексті актуальним є питання створення електронних освітніх ресурсів з використанням цифрових технологій, який сприятиме ефективному навчанню в системі дистанційної освіти.

Список використаних джерел

1. Биков. В. Цифровізація освіти – імператив інтеграції України у світовий інформаційний простір. *Освіта і суспільство*. 2022. №10. С. 6. DOI: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/2936/.

2. Дистанційна освіта. Вища освіта. URL: <http://vnz.org.ua/dystantsijna-osvita/pro>.

3. Іллін Є. П. Мотивація і мотиви. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2013. 512с.

4. Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С., Ілляшенко Н. С. Цифрова трансформація освітньої діяльності закладів вищої освіти України в умовах війни. *Вища освіта за новими стандартами: виклики у контексті діджиталізації та інтеграції в міжнародний освітній простір*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-метод. конф., 10.05.2022. Харків, 2022. С. 7–10. DOI: <https://dspace2.khadi.kharkov.ua/handle/123456789/5560>.

5. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку*. Матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р.; за ред. В. Г. Кременя, О. І. Ляшенка; укл. А. В. Яцишин, О. М. Соколюк. Київ, 2019. С. 188–197.

6. Коваленко Н. П., Пономаренко С. В., Поспєлова Г. Д., Шерстюк О. Л. Мотивація навчальної діяльності як запорука успішної професійної підготовки студента. *Сучасний підхід до викладання навчальних дисциплін в контексті підвищення якості вищої освіти*: матеріали 50-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів. (Полтава, ПДАА, 26-27 лютого 2019 р.). Полтава, 2019. С. 13–16.

7. Колчигіна А. В. Специфіка навчальної мотивації студентів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2018. Вип. 1(2). С. 46–50.

8.Ковтанюк М. С. Використання інтерактивних технологій у професійній діяльності викладача. *Інновації в суднобудуванні та океанотехніці*: тези доп. XII Міжнар. науково-техн. конф., м. Миколаїв, 30 вер.-1 жовт. 2021 р. Миколаїв, 2021. С. 445–447.

9.Кучерак І.В. Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 22. Т. 2. С. 91–94.

10.Просіна О. Варіативні моделі професійного розвитку керівників закладів позашкільної освіти в умовах відкритої освіти. *Джерело педагогічних інновацій. Освітні інновації в позашкільній освіті: сучасний погляд, практика та перспективи впровадження*. 2022. № 1(37). С. 42–52. DOI: <https://lib.iitta.gov.ua/734354>.

Курдюков Олександр Петрович,

викладач предметів професійно-теоретичної підготовки

ДНЗ «Білопільське ВПУ»

ОСОБИСТІСНО – ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування системи освіти особистісно-професійна компетентність педагога набуває особливої актуальності. Зростаючі вимоги до якості освіти, необхідність впровадження інноваційних підходів до навчання та виховання, а також зміна соціального статусу вчителя вимагають високого рівня розвитку не лише професійних знань і вмінь, а й особистісних якостей.

Проблема полягає в тому, що не всі педагоги готові до нових викликів, пов'язаних із динамікою соціально-культурного середовища, високим рівнем стресу, емоційним вигоранням і потребою у постійному самовдосконаленні. З психологічної точки зору особистісно-професійна компетентність включає емоційну стабільність, рефлексивність, здатність до емпатії, комунікативні навички, мотивацію до навчання та самоосвіти.

Таким чином, актуальним є науково-практичне осмислення шляхів формування і розвитку особистісно-професійної компетентності педагога, зокрема в контексті

психологічного супроводу, тренінгових програм, коучингу та системної підтримки з боку освітнього середовища.

Аналіз останніх публікацій. Останні публікації, присвячені особистісно-професійній компетентності педагога з психологічного погляду, висвітлюють такі ключові аспекти:

- **Значення психологічної компетентності вчителя в контексті Нової української школи:** Оксана Алексєєва підкреслює, що психологічна компетентність педагога є інтегративним утворенням, яке складається з фундаментальних психолого-педагогічних знань і комунікативних умінь. Вона є базисом професійної майстерності та ефективної взаємодії з учнями.
- **Формування професійної компетентності майбутніх педагогів через викладання психологічних дисциплін:** М. В. Савчин та Л. П. Василенко наголошують на необхідності переосмислення психологічної підготовки в педагогічних закладах, підкреслюючи важливість розвитку таких компетенцій, як діагностична, соціально-психологічна та аутопсихологічна.
- **Психологічна складова у структурі педагогічних компетентностей сучасного освітянина:** Дослідження підкреслюють важливість психолого-педагогічної грамотності, умінь та особистісних якостей, які забезпечують ефективну педагогічну діяльність.
- **Психологічна компетентність у професійному розвитку педагога Нової української школи:** Тетяна Абрамович акцентує на необхідності підвищення рівня психологічної компетентності вчителів для реалізації особистісно орієнтованого навчання та виховання.

Ці публікації підкреслюють важливість інтеграції психологічних знань та навичок у професійну діяльність педагога, що сприяє ефективній взаємодії з учнями та успішній реалізації освітніх реформ.

Мета статті – сформувати у педагогів усвідомлення значущості особистісно-професійної компетентності як основи ефективної педагогічної діяльності, розкрити її психологічні компоненти та сприяти розвитку саморефлексії, емоційного інтелекту, стресостійкості та навичок ефективної комунікації.

Виклад основного змісту. У сучасних умовах трансформації освітнього простору надзвичайно актуальним є питання формування особистісно-професійної компетентності педагога. Це обумовлено зростаючими вимогами до якості освіти, необхідністю забезпечення психологічного комфорту в освітньому середовищі та реалізацією особистісно орієнтованого підходу в навчанні.

Особистісно-професійна компетентність педагога включає не лише знання, уміння й навички, необхідні для ефективного викладання, а й глибоке усвідомлення себе як професіонала, здатного до рефлексії, саморегуляції, емпатії та міжособистісної взаємодії. Психологічний аспект цієї компетентності охоплює емоційний інтелект, стресостійкість, мотивацію до саморозвитку, а також здатність до конструктивного вирішення конфліктів.

Проблема полягає в тому, що в багатьох випадках формування цих якостей залишається поза межами традиційної педагогічної підготовки. Нерідко спостерігається дисбаланс між професійною компетентністю як набором знань і методик та особистісною зрілістю педагога. Це, в свою чергу, може знижувати ефективність навчально-виховного процесу, викликати емоційне вигорання та послаблювати мотивацію до професійної діяльності.

Таким чином, постає необхідність розробки цілісної системи формування особистісно-професійної компетентності з урахуванням психологічних чинників, що сприятиме розвитку гармонійної, емоційно стабільної та професійно ефективної особистості педагога.

Емоційна стійкість особистості має велике значення як в цілому для ефективного використання нею власних ресурсів (у навчанні та трудовій діяльності), так і для прийняття оптимальних, виважених рішень. Саме ця характеристика (вимога) вкрай важлива для кожної людини, особливо для педагогів, які управляють навчально-виховним процесом. Її важливість обґрунтував психолог Гарвардського університету Даніель Гоулмен у своїй книзі «Емоційний інтелект» (1998 р.), що набула надзвичайної популярності у США та всьому світі. Роботи цього вченого були проривом у вивченні ефективності використання людських ресурсів. І саме тому інтелектуальний коефіцієнт (IQ), що служив мірилом здатності людини виконувати ту чи іншу роботу, зараз починає поступатися місцем коефіцієнтові емоційного інтелекту (EQ), що характеризує ступінь емоційного розвитку

людини. В цілому, емоційний інтелект (його показник EQ) означає спроможність особистості управляти своїм емоційним станом.

З метою оцінки впливу EQ на ефективність науково-дослідницької діяльності, на прохання Центра досліджень в галузі високих технологій (США), Д. Гоулмен провів тестування серед своїх фахівців. Результати показали, що кращими науковими співробітниками є не ті, у кого найвищий коефіцієнт IQ або престижний диплом. «Навпаки, – зробив висновок Гоулмен, – це ті люди, які завдяки своїм особистим якостям домоглися успіху на переломних етапах. Коли вони стикаються з проблемою і просять допомоги для її вирішення, вони одразу одержують її». Іншим на їхньому місці довелося б чекати відповіді кілька днів. Таким чином, коефіцієнт EQ стає важливим показником ефективної діяльності фахівців, включаючи педагогів ПТО.

Цей висновок підтверджується матеріалами психологічного вивчення офіцерів-кандидатів (їхня діяльність пов'язана також з великим психологічним навантаженням) на керівні посади.

Аналіз цих матеріалів свідчить про певні негативні якості, що ускладнюють службову діяльність кандидатів, а саме: підвищений рівень тривожності; невпевненість у своїх силах; знижені лідерські якості. Саме з цієї причини 69% офіцерів-кандидатів на керівні посади надано рекомендації стосовно розвитку навичок управління емоційним станом та підвищення стресостійкості. Звичайно, можна припустити, що подібна ситуація має місце і серед цивільних керівників, а також педагогів. Ця гіпотеза була перевірена при проведенні соціологічного дослідження, в якому взяли участь педагоги ННЦ ПТО НАПН України. У результаті проведених досліджень встановлено, що: 10% педагогів мають високу емоційну стійкість; 45% педагогів мають достатню емоційну стійкість; 45% педагогів мають низький рівень емоційної стійкості. Низький рівень емоційної стійкості педагогів призводить до істотних негативних наслідків: невміння адекватно діяти в критичних педагогічних ситуаціях, що негативно впливає на якість навчально-виховного процесу; погіршення взаємовідносин з учнями; виникнення стресів та професійне вигорання педагогів. Звичайно, на емоційний стан педагогів ПТНЗ впливає багато чинників. Одним з важливих є ступінь гуманізації навчально-виховного процесу в ПТНЗ, відносини між його суб'єктами. Як свідчать результати проведеного соціологічного дослідження, тільки 48%

учнів вважають своїх педагогів старшими товаришами. Такий показник недостатній для створення нормального психологічного клімату на заняттях.

Хоч це лише попередні дані, але отримані результати дають підставу зробити висновок про необхідність організації спеціальної підготовки для фахівців – управлінців та педагогів – з метою формування у них навичок управління своїм психічним станом, позитивного мислення, уміння діяти в критичних ситуаціях, а також оцінювання своєї емоційної стійкості. Такий висновок зумовлений тим, що основна психологічна проблема в діяльності педагога – це періодично виникаючий стан напруженості, пов'язаний з необхідністю внутрішнього налаштування на необхідне поведіння, мобілізації всіх сил на активні та доцільні дії. І якщо педагог не може керувати своїм психічним станом і адекватно діяти в критичних ситуаціях, це вкрай негативно позначається на якості навчально-виховного процесу та встановленню гуманних взаємовідносин між педагогами й учнями. Психологічні труднощі виникають як у молодих викладачів, так і в досвідчених педагогів. Аналізуючи роботу молодого викладача (який тільки починає адаптуватися до нових умов діяльності), можна виділити кілька особливостей: постановка грандіозних цілей, висування незмінних вимог; податливість; висока відповідальність, прагнення усе робити добре; недостатньо адекватна оцінка себе і учнів. Перед ним постійно стоїть питання: «Чи зможу Я?». Унаслідок невідповідності між бажаним і дійсним у молодих викладачів частіше виникає психологічна напруга та важко керовані емоційні стани. Але молоді фахівці мають й позитивні сторони, зокрема: спілкування з учнями має більш партнерський характер, вони більш щирі, уважніше ставляться до проблем учнів. Проте якщо його погляди не збігаються з поглядами учнів, молодий викладач менше схильний до компромісів, ніж досвідчений. Контрастність – одна з основних рис діяльності молодого викладача. Згідно з опитуваннями, лише 7% молодих викладачів вважають, що без проблем включилися в діяльність. Причиною цього є кардинальна зміна ролі зі студента на викладача. 45% молодих викладачів скаржаться, що їм не даються контакти з учнями. У молодих фахівців яскраво виражена потреба в підтримці й схваленні, зумовлена непевністю у своїх силах. Їх особливо пригнічують ситуації, коли, як їм здається, вони можуть виявити власну професійну неспроможність. У разі конфлікту вони прагнуть придушити його розвиток будь-якими, часто навіть неконструктивними способами. Етап

професійної зрілості викладачів характеризується підйомом творчих здібностей, незаспокоєністю, та у той же час усвідомленням розриву між мрією й дійсністю, певною втратою інтересу до нового, тяжінням до штампа. Через 10–15 років після початку роботи з'являється ймовірність виникнення педагогічних криз, що виявляються у втраті радості від виконаної роботи; захопленість і натхнення змінюються механізмом майстерності, незадоволеністю своєю працею. Щоденна робота педагога є досить великим навантаженням на психіку, тому що увесь час перед ним стоять нові і складні задачі, без достатнього часу на обмірковування або розрахунку найбільш удалого рішення. Мабуть тому, майже третина педагогів вважає навчання стресовим заняттям, що призводить до апатії, депресії, песимізму, хвороб, «професійного вигорання». Майже у кожного викладача виникають ситуації, зустріч із якими або їх очікування несе сильне емоційне напруження, якого він прагне уникнути. До 80% педагогів перебувають у досить напруженому стані, що вкрай негативно впливає на їхнє здоров'я, відносини з учнями, ефективність навчально-виховного процесу. Психологи зазначають, що на кожному уроці виникає від 25 до 150 ситуацій психологічної несумісності педагогів і учнів. За даними всесвітньої психіатричної спілки, майже у кожного педагога трапляються психічні розлади та моральні виснаження. Саме тому педагогічна професія є однією з найемпатичніших професій, для якої діє принцип «світязи іншим – згораєш сам». Справді, за опікуванням проблемами підростаючого покоління у представників цієї професії може просто не вистачити сил та часу на власне життя. А перевантаження психіки трапляється часто і педагоги змушені його долати. При цьому стратегія психологічного захисту має такий характер: 50% педагогів – миролюбство, 42% – уникання і тільки 8% здатні до адекватних дій. Причиною є невпевненість у собі, недостатня психологічна культура (емоційна стійкість). Напружений психічний стан педагога, певним чином, відображає і загальну ситуацію в світі. Так, XXI ст. психологи, психіатри характеризують, як століття тривоги. Отже, особливості (труднощі) педагогічної діяльності призводять до виникнення у викладачів напруженого стану, від якого «крок до стресу», що негативно впливає як на їхню діяльність, так і на здоров'я. Ситуація ускладнюється тим, що філософія сучасного виховання й навчання багато уваги приділяє невдачі учня як такій, що межує з педагогікою насилля, і тому істотно ускладнює процес утворення та зберігання оптимістичних рис,

позитивної Я-концепції особистості, більш того – сприяє виникненню в учнів песимізму, страху перед навчанням. Страх перед навчальним закладом має близько 40% учнів (постійний страх покарання – що може бути шкідливіше для розвитку особистості), в них переважають негативні емоції. Певним чином, така ж ситуація має місце і в ПТНЗ. Так, за результатами соціологічних досліджень, близько 50% учнів бояться припустити в навчанні помилку. Розуміючи цю проблему, відомі науковці Г. Балл, С. Гончаренко, І. Бех, І. Зязюн, О. Олексюк, О. Пехота, В. Семиченко в своїх останніх дослідженнях акцентують увагу на розвиток у процесі професійної підготовки педагога рефлексії, емоційної стійкості, оптимізму, толерантності тощо. Саме ці якості виступають передумовами успішної педагогічної діяльності щодо рефлексивного керування діяльністю учнів з метою їх навчання, виховання і особистого розвитку, чинниками стимуляції зростання професіоналізму і майстерності. Але у багатьох педагогів вони розвинені слабо. Проте аналіз численних посібників, присвячених професійному зростові викладачів ПТО, свідчить про відсутність у них матеріалів про формування компетентності щодо управління своїм психічним станом, особливо в критичних ситуаціях. Саме тому важливий пошук напрямів професійного вдосконалення педагогів, що сприяли б подоланню цієї проблеми, а також розроблення навчальних посібників, присвячених підвищенню їхньої професійної компетентності щодо посилення емоційної стійкості та управління психічним станом.

Проведені дослідження свідчать, що до таких напрямів апіорно можна зарахувати такі: адаптація до професійної діяльності; формування мотивації до педагогічної діяльності; створення ситуації успіху в навчанні; технологія управління навчально-виховним процесом при небажаній поведінці учнів; подолання педагогічних конфліктів; подолання негативних педагогічних стереотипів; протидія виникненню стресів; технологія ефективного зауваження; професійне самовдосконалення.

Висновки. Установлено, що в професійному саморозвитку педагогів чільне місце посідає підвищення компетентності з управління психічним станом, посилення емоційної стійкості. Саме ця характеристика вкрай важлива для педагогів ПТО.

У результаті проведених досліджень виявлено, що майже 45% педагогів ПТО мають низький рівень емоційної стійкості, що негативно впливає на якість навчально-виховного процесу.

З метою підвищення професійної компетентності педагогів (її психологічної складової) доцільно: періодично оцінювати емоційну стійкість педагогів та надавати їм в разі необхідності професійну допомогу щодо її підвищення; формувати у педагогів навички управління власним психічним станом; розробити навчальний посібник, що сприяв би підвищенню адекватності дій педагога в критичних ситуаціях навчально-виховного процесу закладів ПТО.

Список використаних джерел

1. Торба Ю. І. Педагогічна підготовка викладачів і майстрів виробничого навчання ПТНЗ у системі післядипломної освіти: навч.-метод. посіб. Донецьк: ДІПОІПП, 2005. 420с.
2. Ситніков О. П. Підвищення кваліфікації педагогів закладів профтехосвіти – запорука якості освітнього процесу. *Проф. освіта: наук.- метод. вісник*. 2011. №1 – 2. С.68–74.
3. Абашкіна Н. В. Професійні якості вчителів та вихователів в оцінці німецьких педагогів ХХ століття. *Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: зб. наук. праць*. Київ, 2003. С. 471–478.
4. Линвинюк Л. Педагогічне стимулювання професійного зростання вчителів з низьким рівнем самооцінки. *Рідна школа*. 2004. №11. С.31–33.
5. Проектування професійного навчання у закладах ПТО: монографія. /МОН України, НАПН України, Хмельницький нац. ун-т; авт.: Н. Г. Ничкало, І. А. Зязюн та ін. Київ; Хмельницький, 2010. 335с.
6. Філософія педагогічної майстерності: зб. наук. праць / Ін-т пед. освіти дорослих АПН України; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського / редкол.: Н. Г. Ничкало (голова) та ін. Київ; Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 380с.
7. Коломійчук С. Б. Управління процесом зростання професійної майстерності педагога. *Проф. освіта: наук.-метод. вісник*. 2011. №1 – 2. С. 165 – 170.
8. Калашин В. Ф. Емоційний інтелект – важливий показник ефективної діяльності управління. *Вісник держ. служби*. 2008. №1. С. 32–42.

9.Калошин В. Ф. Емоційний інтелект: сутність, необхідність, підхід до визначення. *Управління школою*. 2007. №33. С. 2– 17.

10.Павлютенков Є. М., Крижко В. В., Калошин В.Ф. Конфлікти: сутність і подолання. *Стрес у пед. діяльності*. Харків: Видавн. група «Основа», 2003. 224с.

11.Калошин В. Ф. Адаптація молодого вчителя. Київ: ТОВ «Редакція загальнопедагогічних газет», 2012. 128с.

12.Калошин В. Ф. Психічне здоров'я школярів: сутність, проблеми, збереження. *Управління школою*. 2013. №16–18. С. 48–58.

13.Калошин В. Ф. Педагогіка успіху: стратегія радісного навчання. *Управління школою*. 2013. №31 – 32. С.1–127.

Негрєй Володимир Олександрович,

в.о. директора,

викладач ДНЗ «Глухівське вище

професійне училище»

ПІДВИЩЕННЯ ПРАКТИЧНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РАМКАХ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНОГО ЦЕНТРУ

Постановка проблеми. Сучасне життя розвивається швидкими темпами, тому система професійної освіти повинна розвиватися, змінюватися. В Україні формується нова система освіти, яка орієнтована на входження у світовий освітній простір, супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу. Це зумовлює появу освітніх інновацій, які покликані суттєво змінити освітній процес. Тому викладач, навіть найталановитіший, уже не може бути єдиним джерелом інформації. Традиційне навчання з його авторитаризмом, орієнтацією на середнього учня, перевагою репродуктивної діяльності над пошуковою не відповідає вимогам часу.

Настала необхідність переходу від «передачі знань» до «навчання вчитися», «навчати жити». Сучасному учневі не так треба подати тему, як навчити осмислювати її, а він вже потім шукатиме інформацію, яка допоможе реалізувати проблему. Отож, повернути учням інтерес до вивчення спеціальних предметів, зробити навчання цікавим, посилити бажання учитися спонукає до пошуків. Сприяти вирішенню поставлених перед освітою завдань мають інноваційні технології навчання.

Мета статті – полягає у вивченні процесу підвищення практично-теоретичної підготовки здобувачів освіти через впровадження сучасних інноваційних технологій у навчальний процес.

Виклад основного змісту. Сьогодні більшість навчальних закладів системи професійної (професійно-технічної) освіти в той чи іншій мірі працюють у інноваційному режимі.

«Інноваційне навчання» – процес і результат такої навчальної та освітньої діяльності, яка заохочує введення інноваційних змін в існуючу культуру, соціальне середовище. Інноваційне навчання стимулює активну участь у проблемних ситуаціях, які виникають як перед окремою людиною, так і перед цілим суспільством. Усвідомлення його потреби розширює обрії дидактичних пошуків. Таке навчання пов'язане з творчим пошуком на основі наявного досвіду, тобто з його збагаченням.

Інноваційна діяльність педагога професійної школи, пов'язана з проектуванням і реалізацією інноваційних технологій. Вона буде ефективною за умови наявності у нього системи прогностичних, проектувальних, конструктивних, організаційних, комунікативних, рефлексивних, аналітичних та інших умінь.

В умовах ринкової економіки підготовка сучасного робітника повинна відповідати цілій низці вимог, під впливом яких вона спрямовується на розвиток у нього вміння: самостійно виконувати і оновлювати знання, ставити проблеми, творчо мислити, приймати оригінальні рішення в нестандартних ситуаціях, бути соціально-активною особистістю тощо. Тому головним завданням професійної (професійно-технічної) освіти є якісна професійна підготовка кваліфікованих робітників для різних галузей економіки з урахуванням потреб ринку, що забезпечується впровадженням інноваційних технологій

навчання, та застосування сучасних виробничих технологій у професійній підготовці робітничих кадрів.

Необхідною умовою розвитку економіки регіону є стабільне функціонування системи підготовки кваліфікованих робітників. Але не просто кваліфікованих робітників, а фахівців, що мають здібності до творчості в своїй професії, до навичок подальшого самонавчання. Саме такі працівники швидко адаптуються на виробництві, уміють працювати самостійно і приймають в необхідних ситуаціях нестандартні рішення.

На вирішення проблеми якісної підготовки кваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, самостійних, ініціативних захищених та мобільних на ринку праці відбулося створення на базі Державного навчального закладу «Глухівське вище професійне училище» деревообробного навчально-практичного центру з упровадження інноваційних технологій.

Стратегічною метою ДНЗ «Глухівське ВПУ» є забезпечення професійної підготовки кваліфікованих робітників відповідно до стандартів професійної підготовки, надання освітніх послуг з перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних, з метою підвищення їх конкурентоспроможності на регіональному ринку праці, працевлаштування за фахом та подальшого закріплення випускників на робочих місцях підприємств, організацій, установ або започаткування ними власної справи.

Основними спонукальними причинами створення на базі ДНЗ «Глухівське ВПУ» деревообробного навчально-практичного центру з упровадження інноваційних технологій стало: широкий перелік професій підготовки кваліфікованих робітників для деревообробної промисловості (Лісник, Лісоруб, Рамник, Верстатник деревообробних верстатів, Столяр будівельний), проходження учнями усіх етапів вирощування і переробки деревини та наявність нового сучасного обладнання.

НПЦ вже понад 7 років демонструє ефективну роботу моделі соціально-економічного кластеру, метою якого є забезпечення розвитку начального закладу в економічному і соціальному напрямках. Ресурсами соціально-економічного кластера з деревообробного профілю виступає сукупність засобів виробництва у формі кадрових, фінансових, матеріальних, інфраструктурних джерел у форматі соціального партнерства між ДНЗ «Глухівське вище професійне училище», деревообробними та

лісозаготівельними підприємствами регіону, зокрема ДП «Глухівський агролісгосп», ДП «Глухівське лісове господарство» і, безумовно, органами місцевої влади.

Заклад приймає активну участь у виготовленні дитячих меблів й ігрових майданчиків для задоволення потреб навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, що відповідають віковим особливостям дітей та гігієнічним вимогам. Така співпраця надає можливість отримати готовий виріб, який виготовлений на Сумщині з місцевої екологічно чистої сировини, забезпечує збільшення надходжень до місцевих бюджетів, підвищує професійну компетентність учнів – майбутніх кваліфікованих робітників, має важливу соціальну складову.

З метою залучення випускників шкіл до свідомого вибору робітничої професії будівельного спрямування працівниками навчально-практичного центру, учнями училища проводились виїзні презентації та майстер-класи в школах міста.

У рамках роботи НПЦ відбуваються профорієнтаційні заходи «Дні відкритих дверей» для учнів загальноосвітніх шкіл міста та району. У цьому році День відкритих дверей проходив у формі квесту «Пізнай професії». Де працювали станції «Корпусні меблі» та «Столяр будівельний».

Вагомий вклад у профорієнтаційну роботу ДНЗ «Глухівське ВПУ» зробив НПЦ під час підготовки та участі у обласних заходів присвяченому Дню захисту дітей, Дню Європи, що відбувалися у місті Суми. Майстри столярної справи продемонстрували інноваційні підходи до виготовлення кухонних дубових дощочок та круглих дощочок для піци, дерев'яних пано у вигляді риб та органайзерів, виготовлених з якісної, самостійно заготовленої сировини, які стали в нагоді багатьом господарям, що їх придбали.

За роки існування деревообробного центру було підготовлено та перепідготовлено кваліфікованих робітників – 192 чол.;

перепідготовлено працівників деревообробних підприємств – 309 чол.;

пройшли стажування 6 майстрів виробничого навчання та 24 учень інших навчальних закладів в рамках проекту «Глобал прожект партнер».

Також на базі НПЦ деревообробного профілю було проведено стажування осіб з числа соціально незахищених (діти – сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, переселенці з Луганської та Донецької областей) за програмою «Тесляр» міжнародної

програми «Професійна освіта в будівельній галузі України» за підтримки Делегації німецької економіки в Україні в рамках проекту «Глобал прожект партнер».

Навчально-виробничий процес у закладі забезпечують професійно компетентні, досвідчені фахівці, серед яких 7 працівників має кваліфікаційну категорію «спеціаліст вищої категорії», 6 майстра виробничого навчання I категорії, 9 – майстрів виробничого навчання II категорії. Формування професійних навичок майбутніх робітників забезпечують викладачі спеціальних дисциплін та майстри виробничого навчання, які працюють над розвитком творчого потенціалу робітника, що є не лише носієм певної суми знань, а й здатний вирішувати виробничі завдання на високому науково-технічному рівні та з відповідним ступенем ризику.

У рамках функціонування НПЦ проведено низку практичних та семінарських занять для учнів, майстрів виробничого навчання, заходів професійного спрямування, конкурсів фахової майстерності учнів та майстрів виробничого навчання.

04-05 квітня 2018 року на базі Державного навчального закладу «Глухівське вище професійне училище» відбувся II етап Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Столяр будівельний». У Конкурсі взяли участь 5 учнів з училищ Сумської області, які стали переможцями I (внутрішньоучилищного) етапу. Переможцем конкурсу став Тетюра Сергій, учень Глухівського вищого професійного училища, який представляв профтехосвіту Сумщини на III (заключному) етапі Всеукраїнського конкурсу, що відбувся на базі Дніпровського вищого професійного училища будівництва 15-18 травня 2018 року.

На базі НПЦ проведено ряд заходів, серед яких семінари-практикуми для майстрів виробничого навчання за професією «Столяр будівельний».

Крім цього в навчально-практичному центрі постійно розробляється навчально-методична література.

Аналіз працевлаштування показав, що за час функціонування навчально-практичного центру деревообробного профілю, кількість працевлаштованих учнів значно збільшилась.

Завдяки роботі НПЦ та інноваційній співпраці з соціальними партнерами збільшились і додаткові позабюджетні фінансові надходження.

Отже, функціонування Навчально-практичного центру ДНЗ «Глухівське вище професійне училище» в інноваційному режимі дозволяє навчальному закладу задовольняти регіональні соціально-економічні потреби, потреби регіонального ринку праці та витримувати конкуренцію в освітньому просторі області.

Висновки. Об'єктивне прискорення науково-технічного і соціального прогресу, кризові економічні, екологічні, демографічні, політичні та інші явища, що виникли у сучасному світі, неминуче позначаються на системі освіти, загострюють протиріччя і труднощі формування молодого покоління.

Впровадження інновацій у галузі професійної освіти сприяє не лише істотному підвищенню рівня підготовки кваліфікованих фахівців, а й переорієнтації ПТНЗ на особистість, оскільки передбачають: урахування здібностей, інтересів і нахилів учнів у навчальному процесі, його змісті та структурі; моделювання організаційних, методичних і змістових компонентів навчально-виховного процесу з урахуванням досвіду взаємодії учнів із навколишнім світом, індивідуальних відмінностей між учнями; варіативність та особистісно-орієнтовану спрямованість навчально-виховного процесу, внаслідок чого знання, уміння й навички перетворюються на засіб розвитку пізнавальних і особистісних якостей учнів.

Йде час, удосконалюються технологічні процеси, розробляються новітні технології, але будь-що не обходиться без людини, робітника, спеціаліста, професіонала. І у будь-які часи не було і немає вищого звання, ніж робітнича людина, людина праці. Це його руками, вмінням, майстерністю створюються матеріальні цінності, добробут народу, держави. Без робітника не впровадиться в життя найвища ідея вченого, наймодернізованіший проєкт інженера, конструктора, не буде працювати найновіша техніка.

Список використаних джерел

1.Кравченко Г. Ю. Інноваційний процес у сучасній школі. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб. наук. пр. / Харків. держ. пед. ін-т ім. Г. С. Сковороди.* За заг. ред. В. І. Євдокимова, О. М. Микитюка. Харків, 2002. Вип. 17. С. 18-21.

2.Ніколаєнко С.М. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні. Київ: Книга, 2007. 232с.

3.Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Ужгород: Інформаційно видавничий центр ЗІППО, 2007. 364с.

4.Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті. *Педагогічна газета*. 2001. Липень. С. 4.

5.Гін. А. О. Прийоми педагогічної техніки: Вільний вибір. Відкритість. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність: посібник для вчителів. Луганськ: Навчальна книга, Янтар, 2004. 84с.

6.Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [Пехота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М. та ін.] ; за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: АСК, 2002. 255с.

7.Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково–методичний посібник. Київ: А.С.К., 2004. 192с.

8.Стрельников В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання. Книга 2. Полтава, 2002. 145с.

9.Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія/ за ред. Н.Г. Ничкало. Хмельницький: ТУП. 2002. 334с.

10.Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні. *Освіта України*. 2004. № 56-57. С. 3.

11.Десятов Т.М. Взаємовплив національного і міжнародного досвіду в професійній освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр.* Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. С. 26-28.

12.Полак Л.Б. Навчально-виховний процес у закладах профтехосвіти: управлінський аспект: навч.-метод. посібник. Київ: Вища шк., 1999. 112с.

13.Семиченко В. А. Пріоритети професійної підготовки: діяльнісний чи особистісний підхід? *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія /* За ред. І.А. Зязюна. Київ: Віпол, 2000. С. 176 – 203.

14.Тхоржевський Д. О. Методика виробничого та професійного навчання: Теорія виробничого навчання. Київ: РННЦ «ДІНІТ», 2000, 248с.

15.Якубовський З. Розвиток творчих здібностей учнів за допомогою різнорівневих карток-завдань. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2001. №4. С.11-16.

Папка Сергій Юрійович,
викладач професійно-теоретичної підготовки,
старший майстер Державного професійно-
технічного навчального закладу
«Путивльський професійний ліцей»

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ПРЕДМЕТІВ БУДІВЕЛЬНОГО НАПРЯМКУ

Анотація. *Стаття присвячена проблемі дистанційного навчання в закладах професійно-технічної освіти (ЗПТО). У сучасних умовах цифровізації освітнього процесу дистанційне навчання набуває все більшого значення, особливо в умовах воєнного стану та післяпандемічного періоду. Аналізує основні виклики, пов'язані з упровадженням дистанційних технологій у професійній підготовці, та пропонує можливі шляхи їх подолання. У роботі розглянуто методологічні підходи до дистанційного навчання в ЗПТО, його вплив на якість освіти, мотивацію учнів та їх професійну компетентність.*

Ключові слова: *дистанційне навчання, професійно-технічна освіта, цифрові технології, викладацька діяльність, освітній процес, компетентність.*

Постановка проблеми. Сучасний світ швидко змінюється під впливом цифрових технологій, що зумовлює необхідність їх активного впровадження у сферу освіти. Особливо це стосується професійно-технічної освіти, де ключовим завданням є не лише передача знань, а й формування практичних навичок. Традиційні методи навчання потребують удосконалення з урахуванням нових реалій, що виникли внаслідок глобальної пандемії COVID-19 та воєнних дій в Україні.

Дистанційне навчання є вимушеною відповіддю на виклики часу, але разом із тим воно відкриває нові можливості для розвитку освітнього процесу. Використання сучасних онлайн-платформ, віртуальних лабораторій, інтерактивних симуляторів дозволяє значною мірою компенсувати недоліки відсутності традиційних занять. Водночас дистанційна форма навчання вимагає адаптації методичних підходів і забезпечення рівного доступу до освітніх ресурсів для всіх здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні роки значно зросла кількість досліджень, присвячених дистанційному навчанню у закладах освіти. Українські та зарубіжні науковці, зокрема О. Співаковський, В. Кухаренко, Н. Морзе та інші, розглядають питання цифрової трансформації освіти та аналізують ефективність використання онлайн-ресурсів.

Проблемам дистанційного навчання в професійно-технічній освіті присвячені дослідження, які вказують на переваги та недоліки цієї форми навчання. Наприклад, дослідження В. Гриньової та О. Бабич показують, що дистанційна освіта може бути ефективною лише за умови правильної організації навчального процесу та забезпечення учнів належною матеріально-технічною базою.

Незважаючи на позитивні аспекти, викладачі ЗПТО стикаються з низкою труднощів: нестачею практичних занять, недостатньою цифровою компетентністю як педагогів, так і учнів, відсутністю належного технічного оснащення.

Мета статті – аналіз впровадження дистанційного навчання у закладах професійно-технічної освіти, визначення основних проблем та перспектив, а також розгляд методичних підходів для підвищення ефективності навчального процесу.

Виклад основного змісту.

1. Дистанційне навчання як сучасна освітня тенденція

Дистанційне навчання стало важливим компонентом освітнього процесу в умовах цифровізації суспільства та глобальних викликів, таких як пандемія COVID-19 та війна в Україні. В сучасних закладах професійно-технічної освіти (ЗПТО) впровадження дистанційних технологій дає змогу забезпечити безперервність навчального процесу та адаптувати його до нових умов.

Різноманіття платформ і технологій дає можливість реалізовувати дистанційне навчання у двох основних форматах:

- *Синхронне навчання* – навчальний процес відбувається в режимі реального часу через відеоконференції, вебінари та інтерактивні онлайн-заняття (платформи Zoom, Google Meet, Microsoft Teams тощо).
- *Асинхронне навчання* – навчальні матеріали розміщуються на спеціальних платформах (Google Classroom, Moodle, Edmodo), що дає учням змогу опрацювати їх у зручний час.

Дистанційне навчання в ЗПТО вимагає використання таких інструментів:

- Віртуальні навчальні платформи (Moodle, Google Classroom).
- Відеоуроки, інтерактивні презентації (Prezi, Canva, Genially).
- Онлайн-симулятори для практичних занять (виробничі процеси, ремонтні роботи тощо).
- Електронні підручники, тестові програми (Classtime, Kahoot).

Ефективність дистанційного навчання значною мірою залежить від рівня підготовки викладачів, наявності технічних засобів і забезпечення учнів необхідними ресурсами.

2. Виклики дистанційного навчання в закладах професійно-технічної освіти

Попри переваги дистанційного навчання, його впровадження в ЗПТО супроводжується низкою проблем:

- *Недостатня практична підготовка*: Однією з головних проблем є неможливість повноцінного виконання практичних робіт у віддаленому форматі. У більшості професій, які здобувають у ЗПТО (зварювальник, слюсар, кухар, будівельник тощо), важливу роль відіграють навички роботи з реальним обладнанням.
- *Низький рівень цифрової компетентності*: Не всі викладачі та учні володіють необхідними навичками для роботи з онлайн-інструментами. Це ускладнює впровадження дистанційних технологій і вимагає додаткового навчання та підтримки.
- *Нерівний доступ до технічних засобів*: У багатьох учнів немає доступу до сучасних гаджетів або стабільного інтернет-з'єднання, що створює нерівні умови для навчання.

- *Зниження мотивації учнів:* Відсутність безпосередньої взаємодії з викладачем і групою часто призводить до втрати інтересу до навчання. Учням важко зосередитися на самостійному опануванні матеріалу, якщо немає чіткого контролю з боку педагогів.

- *Проблеми оцінювання знань:* У дистанційному форматі складніше контролювати чесність виконання завдань. Учні можуть користуватися підручниками, інтернет-ресурсами або навіть отримувати допомогу від сторонніх осіб під час тестування.

- *Відсутність чіткої методики:* Викладачі змушені експериментувати з методами навчання, оскільки уніфікованих рекомендацій щодо дистанційного викладання професійно-технічних дисциплін поки що немає.

3. Перспективи та можливі шляхи подолання проблем

Попри труднощі, існують ефективні способи подолання викликів, пов'язаних із дистанційним навчанням у ЗПТО.

- *Впровадження змішаного навчання (blended learning):* Оптимальним варіантом є поєднання онлайн-навчання з традиційними очними заняттями. Це дозволить компенсувати нестачу практики, зберігаючи при цьому гнучкість дистанційної освіти.

- *Використання віртуальних лабораторій та симуляторів:* Впровадження 3D-моделювання та доповненої реальності (VR/AR) дає змогу учням відпрацьовувати професійні навички в інтерактивному середовищі. Наприклад, для механіків існують симулятори ремонту автомобілів, а для електриків – віртуальні моделі електросхем.

- *Розвиток цифрової грамотності викладачів:* Організація спеціальних тренінгів і курсів для педагогів допоможе їм освоїти сучасні освітні технології та ефективніше працювати з учнями у дистанційному форматі.

- *Забезпечення учнів необхідною технікою:* Державні та благодійні ініціативи можуть допомогти вирішити проблему нерівного доступу до навчальних ресурсів. Надання планшетів, ноутбуків або фінансової підтримки на оплату інтернету зробить дистанційне навчання доступнішим.

- *Зміна підходів до оцінювання:* Використання проєктних завдань, презентацій, відеозвіту про виконану практичну роботу допоможе оцінити реальні знання учнів, зменшуючи ризик списування та недобросовісного виконання тестів.

- *Розвиток педагогічної підтримки:* Створення консультаційних центрів та онлайн-спільнот для викладачів дозволить обмінюватися досвідом та вдосконалювати методи дистанційного навчання.

Висновки. Дистанційне навчання в закладах професійно-технічної освіти є важливим етапом еволюції сучасної освітньої системи, що відкриває нові можливості для розвитку учнів та викладачів. Воно дозволяє адаптувати навчальний процес до реалій цифрової епохи, сприяє гнучкості у здобутті знань та розширює доступ до освітніх ресурсів.

Разом із цим дистанційний формат має низку викликів, серед яких – недостатність практичної підготовки, нерівний доступ до технічних засобів, зниження мотивації учнів та труднощі з оцінюванням знань. Ці проблеми потребують системного підходу для їх подолання, що включає впровадження змішаного навчання, використання віртуальних лабораторій, підвищення цифрової грамотності педагогів та учнів, а також забезпечення рівного доступу до необхідних технологій.

Для досягнення високої ефективності дистанційного навчання важливо не лише вдосконалювати технічні та методичні аспекти, а й розвивати культуру самостійного навчання серед учнів. Використання інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, доповнена реальність та онлайн-симуляції, може значно покращити якість професійної підготовки навіть у дистанційному форматі.

Отже, дистанційне навчання в ЗПТО є невід'ємною частиною сучасного освітнього простору, і його подальший розвиток сприятиме підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних працювати в умовах цифрової економіки. Важливим завданням для держави, освітніх установ та суспільства є створення умов для ефективного використання дистанційних технологій у професійно-технічній освіті, що дозволить підвищити якість підготовки кадрів та відповідати викликам часу.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Технології навчання в інформаційному суспільстві: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2008. 350 с.

2. Гриньова В. М., Бабич О. О. Дистанційне навчання в професійній підготовці: можливості та виклики. *Професійна освіта*. 2021. № 2. С. 45–51.

- 3.Каташов А. І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія педагогіки». Луганськ, 2001. 20с.
- 4.Кухаренко В. М. Дистанційне навчання: навчальний посібник. Харків: ХНУРЕ, 2018. 284 с.
- 5.Морзе Н. В. Цифрова трансформація освіти: сучасні тенденції та перспективи. *Освіта і педагогічна наука*. 2020. № 3. С. 8–14.
- 6.Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності. *Офіційний вісник України*. 2017. № 85. URL: <http://ovu.com.ua/news/2411-viyshov-drukrom-chergoviy-nomer-byuletentya-ofitsiyiny-visnik-ukrayini-vid-31-zhovtnya-2017-roku-85>.
- 7.Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.
- 8.Співаковський О. В. Дистанційне навчання у сучасних реаліях: інноваційні підходи та виклики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 81, № 5. С. 23–32.
- 9.Фролов О. В. Дистанційне навчання у професійно-технічній освіті: методичні аспекти та перспективи. Київ: Наукова думка, 2019. 200с.
- 10.Чеботарьова О. С. Змішане навчання як засіб підвищення ефективності освітнього процесу. *Освіта та інноваційні технології*. 2022. №4. С. 37–44.

Пащенко Олександр Ананійович,

викладач предметів професійно-теоретичної підготовки

ДПТНЗ «Конотопське вище професійне училище»

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ПТНЗ

Анотація. У статті розглянуто проблему організації освітнього процесу з використанням новітніх інноваційних технологій навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема з використанням навчального програмного забезпечення *Mozaik*.

У сучасному світі стрімкого технологічного прогресу, навчання електромонтерів потребує використання новітніх методик і інструментів, що забезпечують високий рівень підготовки та професіоналізму. Одним із таких інструментів є навчальне програмне забезпечення *Mozaik*, яке активно використовується для інтерактивного навчання. У цій статті ми розглянемо можливості та переваги використання *Mozaik* у навчальному процесі ДПТНЗ «Конотопське вище професійне училище» для професії «Електромонтер з ремонту і обслуговування електроустаткування».

Ключові слова: навчальне програмне забезпечення *Mozaik*, інтерактивні завдання, інтерактивні тести, 3D-моделі та анімації, якісне захоплююче навчання, мультимедійний контент, якість професійної освіти, комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання.

Постановка проблеми. У XXI столітті навчальні заклади професійної (професійно-технічної) освіти стикаються з великими викликами та потребою адаптації до швидко змінюваного світу інформаційно-комунікаційних технологій. Традиційні методи навчання зазнають значних трансформацій, адже на зміну їм приходять інноваційні рішення, які підвищують якість та ефективність освіти. Однією з таких інновацій є навчальне програмне забезпечення *Mozaik*, яке має величезний потенціал для покращення навчального процесу.

В умовах сучасних викликів гнучкого навчання протягом усього життя та необхідності забезпечення доступу до якісних знань у будь-який час і в будь-якому місці, *Mozaik* відіграє ключову роль у створенні сучасного освітнього середовища. Використання навчального програмного забезпечення *Mozaik* в навчанні учнів за професією «Електромонтер з ремонту і обслуговування електроустаткування» дозволяє забезпечити високий рівень підготовки майбутніх фахівців завдяки застосуванню 3D-моделей, анімацій, тестів і вікторин.

Ці інноваційні інструменти сприяють більш ефективному засвоєнню матеріалу, розвитку практичних навичок та підвищенню загального рівня компетенцій учнів. Впровадження навчального програмного забезпечення *Mozaik* в освітній процес не лише

відповідає сучасним вимогам до навчання, але й робить його більш цікавим і доступним для учнів. Таким чином, використання Mozaik є необхідністю і важливим кроком для забезпечення якісної професійної освіти в ПТНЗ.

Аналіз останніх публікацій. Останні дослідження та публікації, пов'язані з платформою Mozaik Education, підкреслюють її ефективність у формуванні фізичних понять через інтерактивні інструменти.

«Програма mozaBook надає доступ до понад 1300 інтерактивних 3D-сцен, наприклад, принцип роботи трансформаторів, генераторів та електродвигунів».

«Програма працює на різних пристроях (інтерактивні дошки, ноутбуки, смартфони), що забезпечує гнучкість у використанні» [11].

«Ми вважаємо, що mozaWeb – це дуже якісний ресурс, на сьогодні нічого кращого ми не бачимо. Крім того, у нас є багато інших ресурсів, але саме у mozaWeb ми знайшли те, чого немає ні в кого. Унікальність та комплексність навчальних матеріалів нас підкорила» Ольга Білодід, директор ТОВ «Центр освіти «Оптима»».

«Використання інтерактивних елементів (ігри, симулятори) зацікавлює учнів і сприяє глибшому засвоєнню матеріалу чим підвищує мотивацію» [1].

«Методологічна підтримка: Автори підкреслюють, що Mozaik Education дозволяє вирішувати складні завдання (наприклад, моделювання процесів) через візуалізацію, що неможливо в традиційному навчанні» [5].

Мета статті – обґрунтування методичних засад і практичних аспектів організації освітнього процесу з використанням програмного забезпечення Mozaik Education в закладах професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Електромонтер з ремонту і обслуговування електроустаткування».

Виклад основного змісту. Mozaik – це інтерактивне програмне забезпечення, призначене для створення та демонстрації навчальних матеріалів. Воно поєднує в собі різні інструменти для створення мультимедійного контенту, який може бути використаний у навчальному процесі. Завдяки цьому програмному забезпеченню, викладачі можуть створювати інтерактивні уроки, які допомагають учням краще зрозуміти матеріал та практичні аспекти професії електромонтера. Mozaik пропонує широкий спектр можливостей для створення навчального контенту, включаючи 3D-моделі, відео, аудіо,

інтерактивні схеми та анімації. Це дозволяє створювати матеріали, які можуть зацікавити учнів та зробити навчання більш захоплюючим.

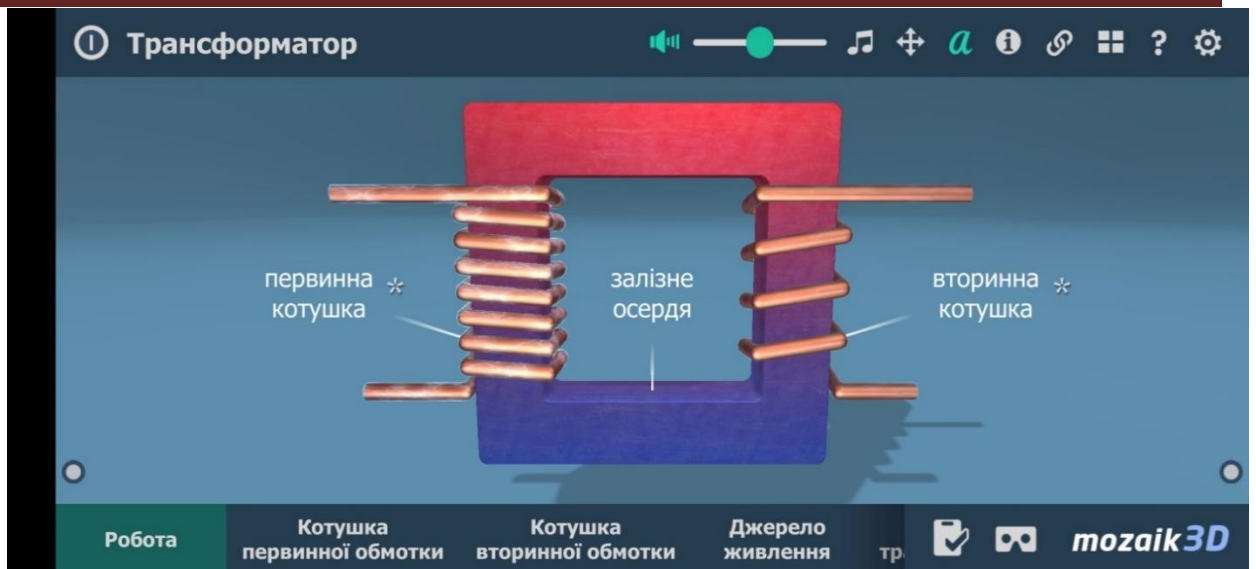
Основні функції Mozaik. Mozaik має багато корисних функцій:

- 1) Створення інтерактивних презентацій: Викладачі можуть створювати презентації, які включають інтерактивні елементи, що роблять навчання більш наочним;
- 2) Використання 3D-моделей та анімацій: Це дозволяє учням візуально сприймати складні технічні процеси;
- 3) Інтерактивні лабораторні роботи: Учні можуть виконувати віртуальні лабораторні роботи, набуваючи практичних навичок;
- 4) Інтеграція з іншими навчальними платформами: Mozaik легко інтегрується з іншими навчальними системами;
- 5) Підтримка різних форматів мультимедійних файлів: Mozaik підтримує безліч різних форматів файлів, що дозволяє використовувати його з різним контентом.

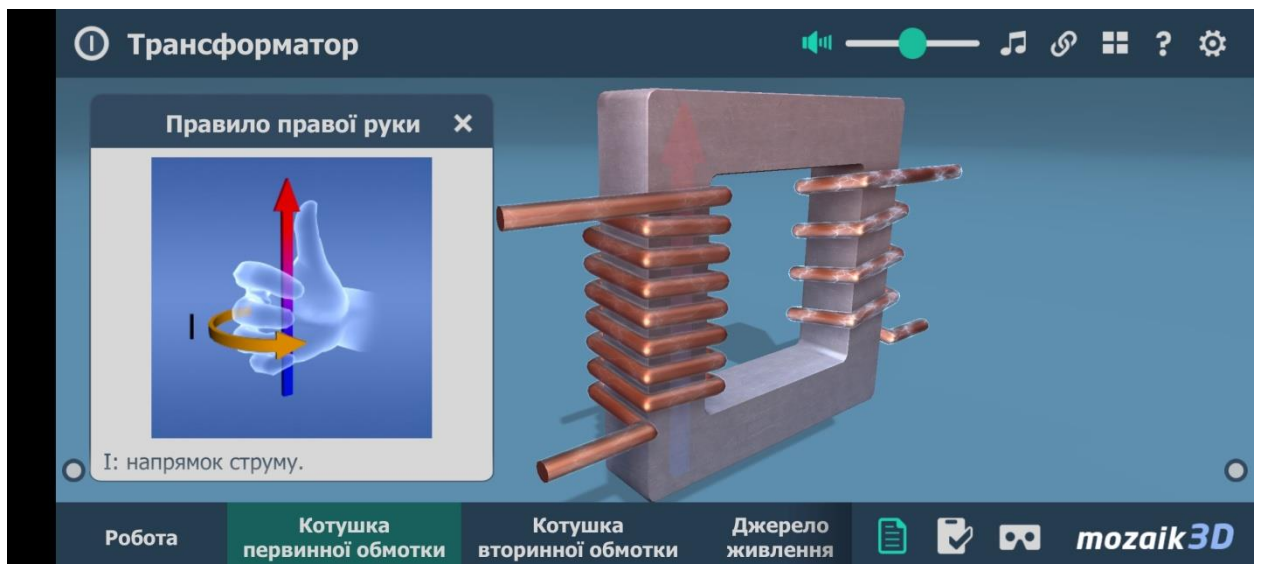
Використання Mozaik у навчанні електромонтерів

Теоретичне навчання. Теоретичне навчання є важливою складовою підготовки електромонтерів. Mozaik дозволяє викладачам створювати інтерактивні презентації, які допомагають учням краще засвоїти теоретичні аспекти електротехніки. Завдяки використанню 3D-моделей та анімацій, учні можуть візуально сприймати складні технічні процеси та принципи роботи електроустаткування.

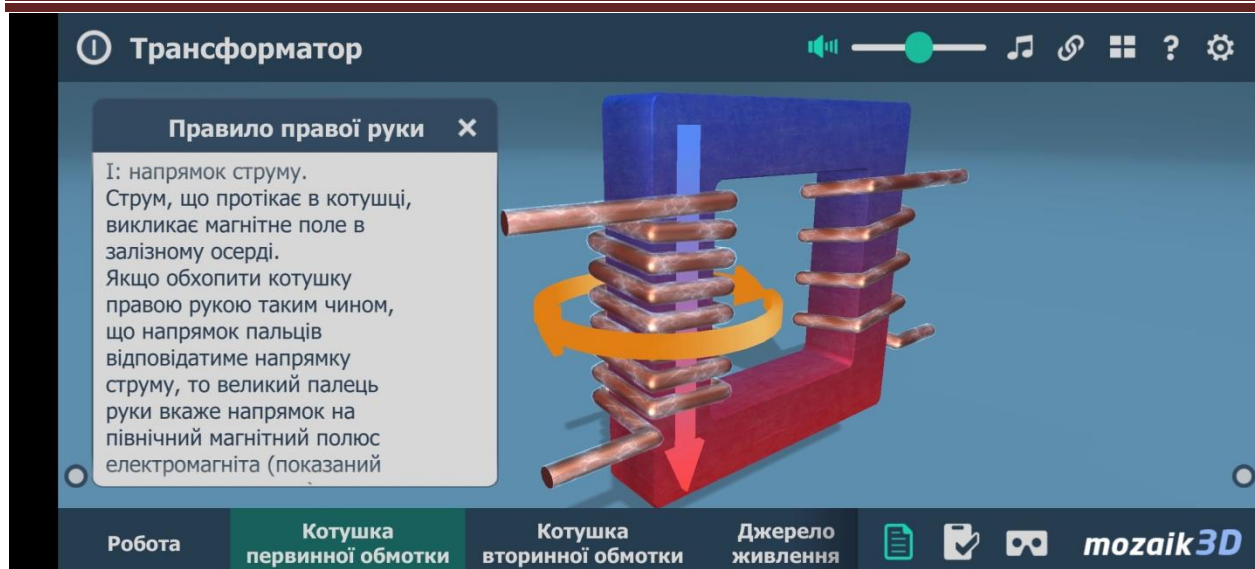
Наприклад, при вивченні теми «Принципи роботи трансформаторів», викладач може використовувати 3D-модель трансформатора, яка показує внутрішню будову пристрою та демонструє його роботу в динаміці. Це допоможе учням краще зрозуміти матеріал та засвоїти його.

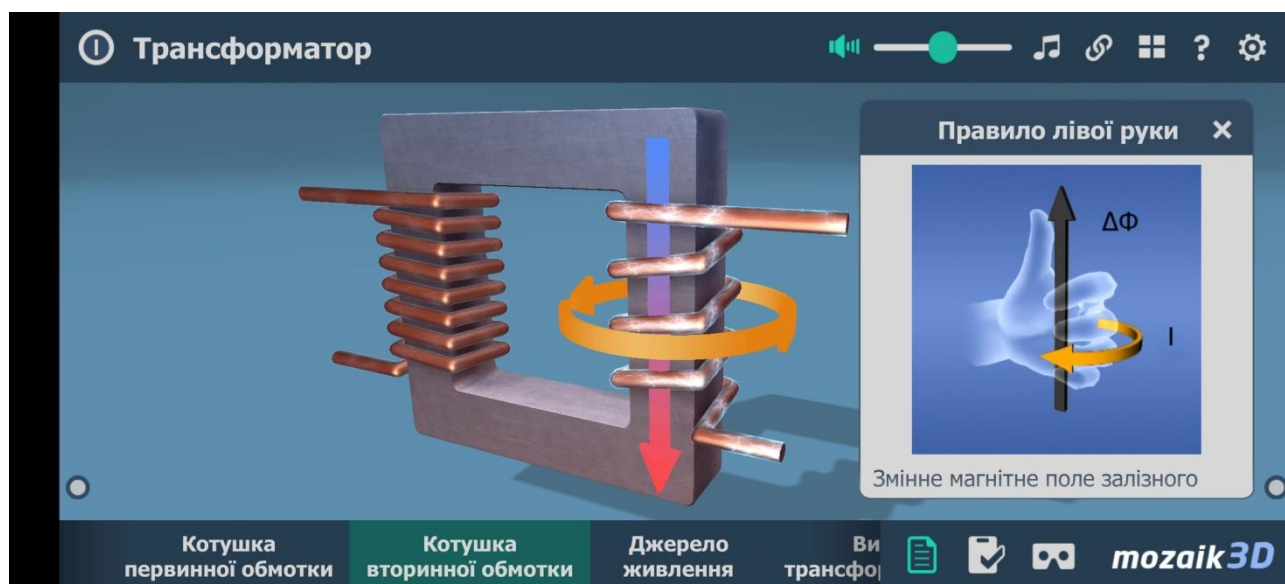
Мал. 1. Принцип дії трансформатора

Мал. 2. Електротехнічні процеси, що відбуваються в котушці первинної обмотки

Мал. 3. Можливість повторення правила «правої руки» за яким електротехнічні процеси відбуваються котушці первинної обмотки

Мал. 4. Електротехнічні процеси, що відбуваються в котушці вторинної обмотки

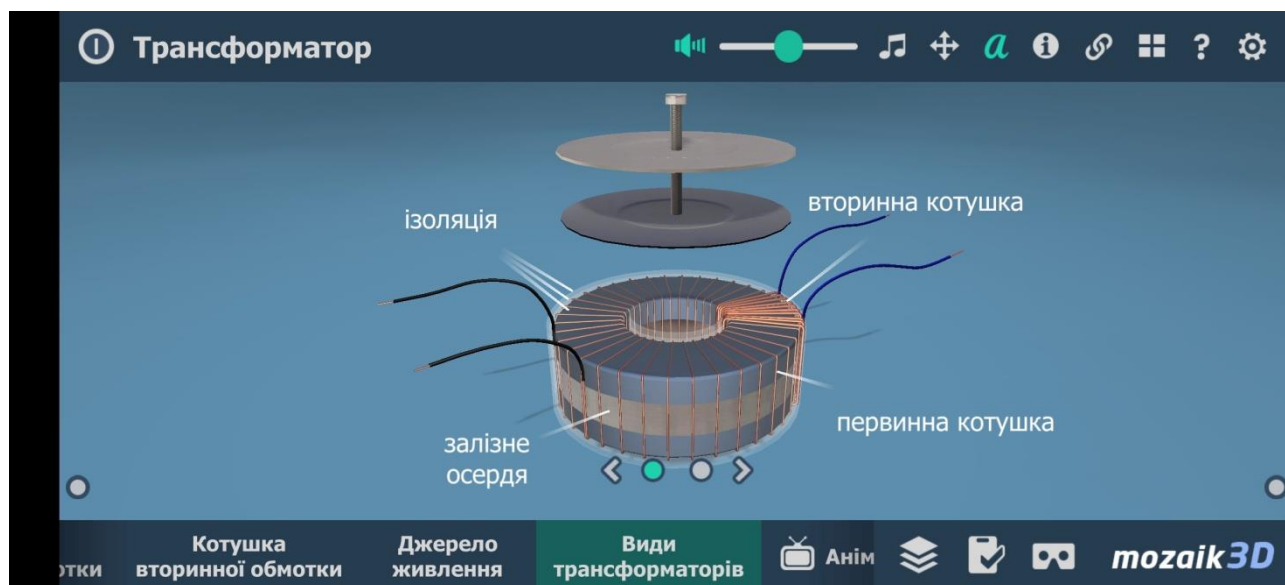
Мал. 5. Можливість повторення правила «лівої руки» за яким електротехнічні процеси відбуваються котушці вторинної обмотки

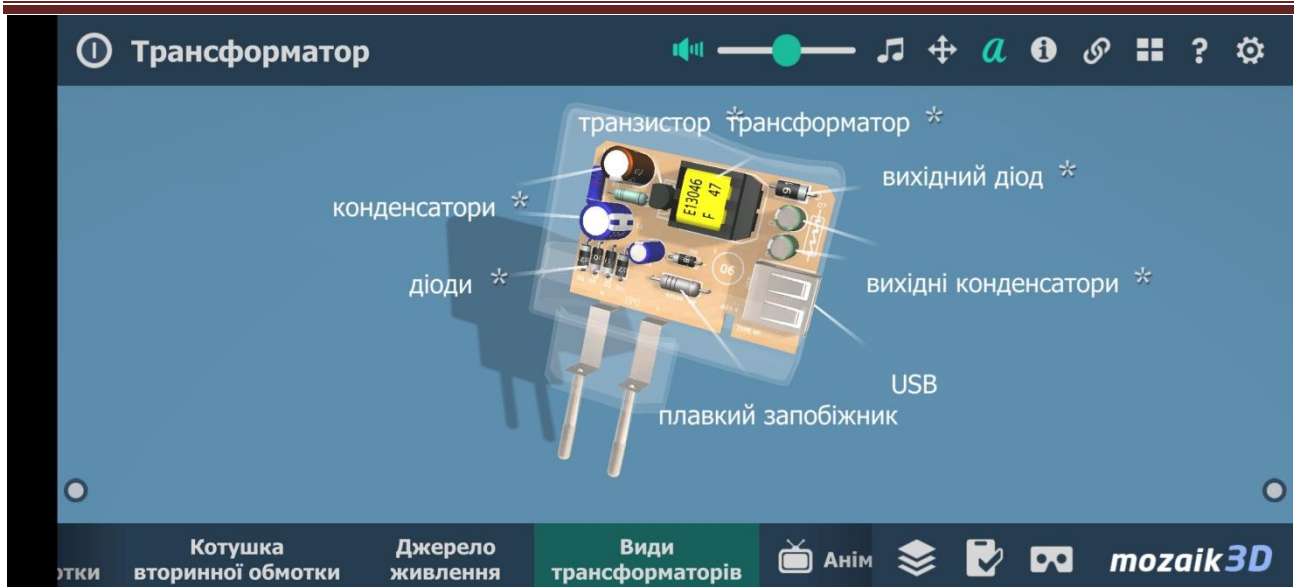
Мал. 6. Практичне застосування силового триобмоткового трансформатора в енергетиці

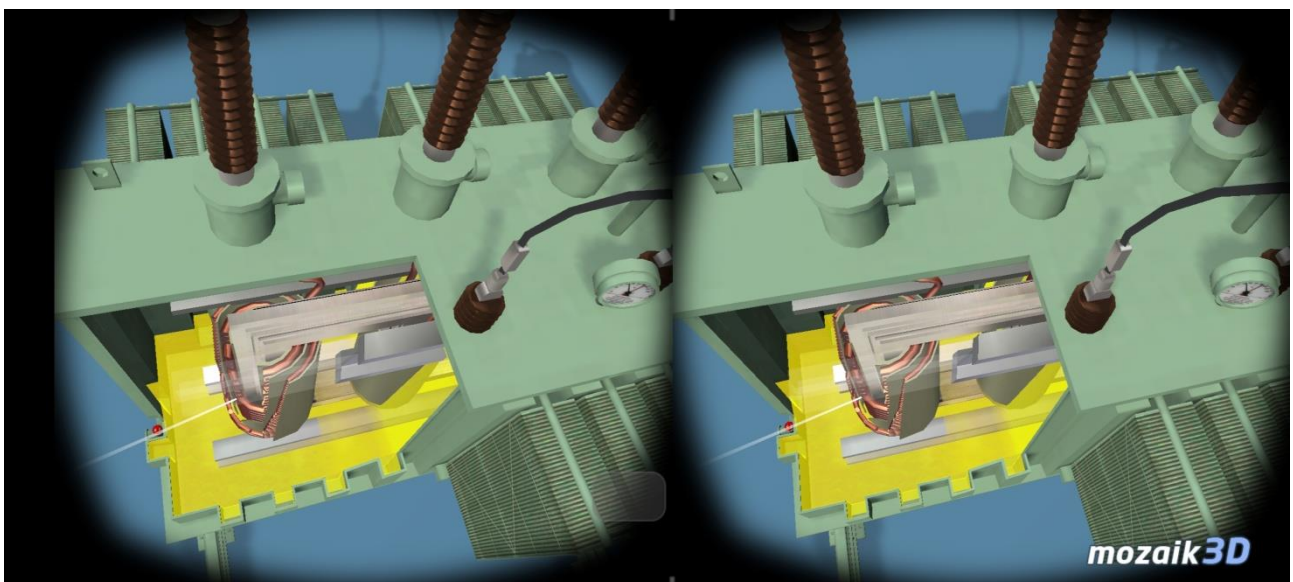
Мал. 7. Будова силового триобмоткового трансформатора

Мал. 8. Будова тороїдального трансформатора

Мал. 9. Будова блока живлення до телефону, частиною якого є трансформатор

Мал. 10. Вивчення будови силового трансформатора з допомогою VR- окуляр

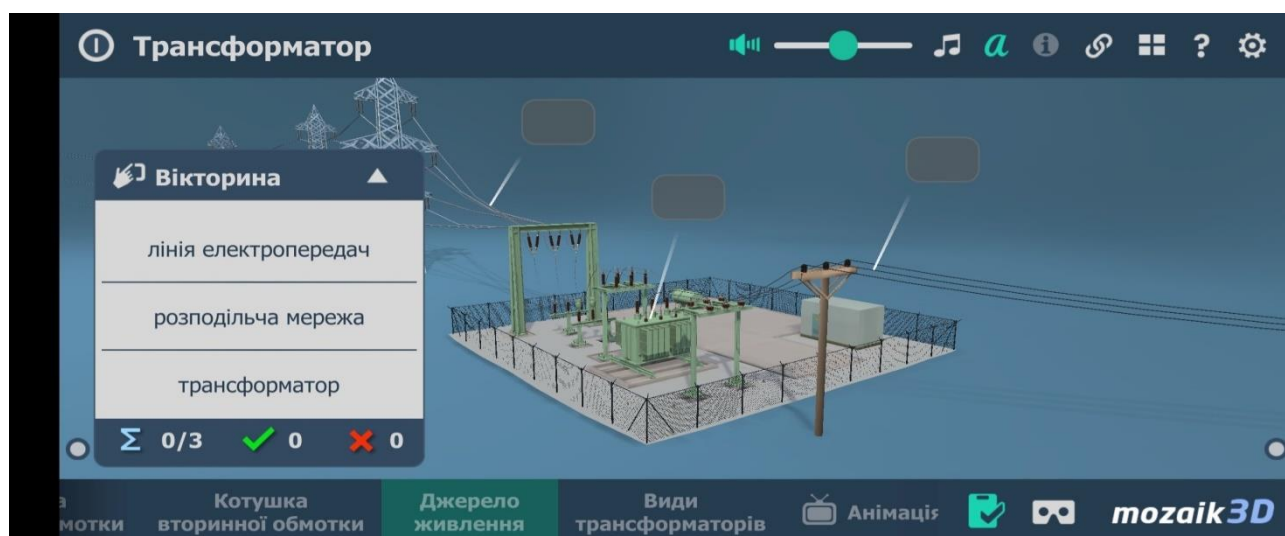
Практичні заняття. Практичні заняття є не менш важливими для підготовки електромонтерів. Завдяки Mozaik, учні можуть виконувати інтерактивні лабораторні роботи, що дозволяє їм набути практичних навичок без необхідності використання реального обладнання. Це особливо важливо в умовах дистанційного навчання або обмеженого доступу до лабораторій.

Mozaik дозволяє створювати інтерактивні симуляції різних технічних процесів, що дає учням можливість працювати з віртуальним обладнанням та виконувати різні

завдання. Наприклад, учні можуть виконувати віртуальну симуляцію з діагностики та ремонту електроустаткування, що допоможе їм набути необхідних практичних навичок.

Оцінювання знань. Mozaik надає можливість створення інтерактивних тестів, вікторин та опитувань, що дозволяє викладачам ефективно оцінювати знання учнів. Це сприяє виявленню слабких місць у знаннях та своєчасному їх виправленню.

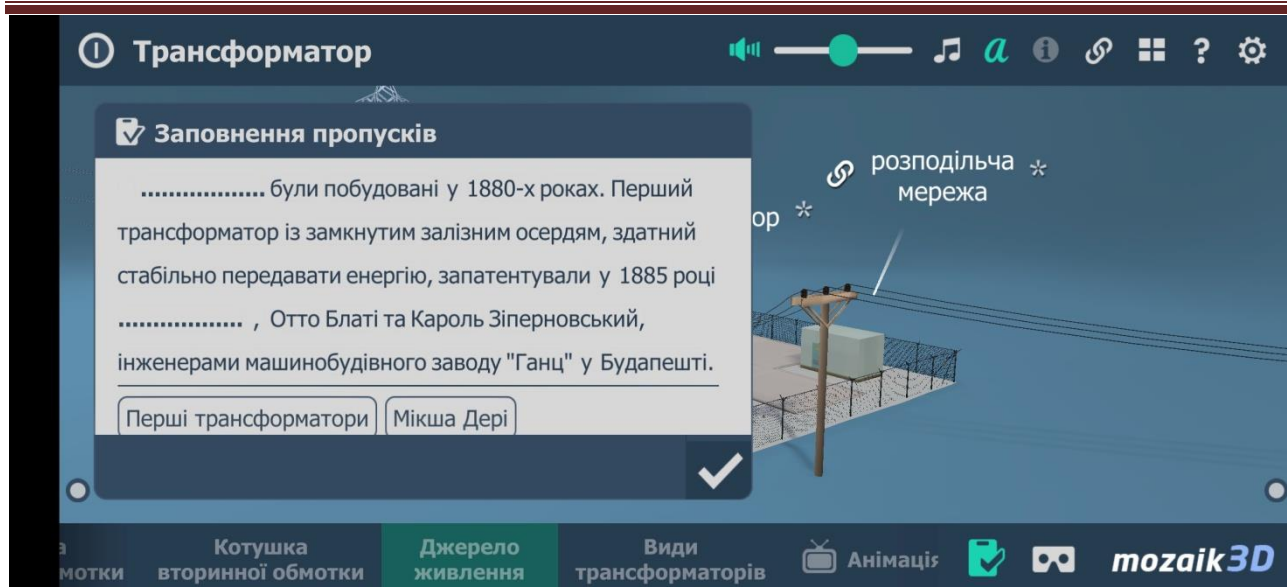
Наприклад, після завершення теоретичного курсу, викладач може створити інтерактивний тест, який містить запитання з різних тем. Це дозволить викладачам оцінити рівень знань учнів та визначити, які теми потребують додаткового вивчення.

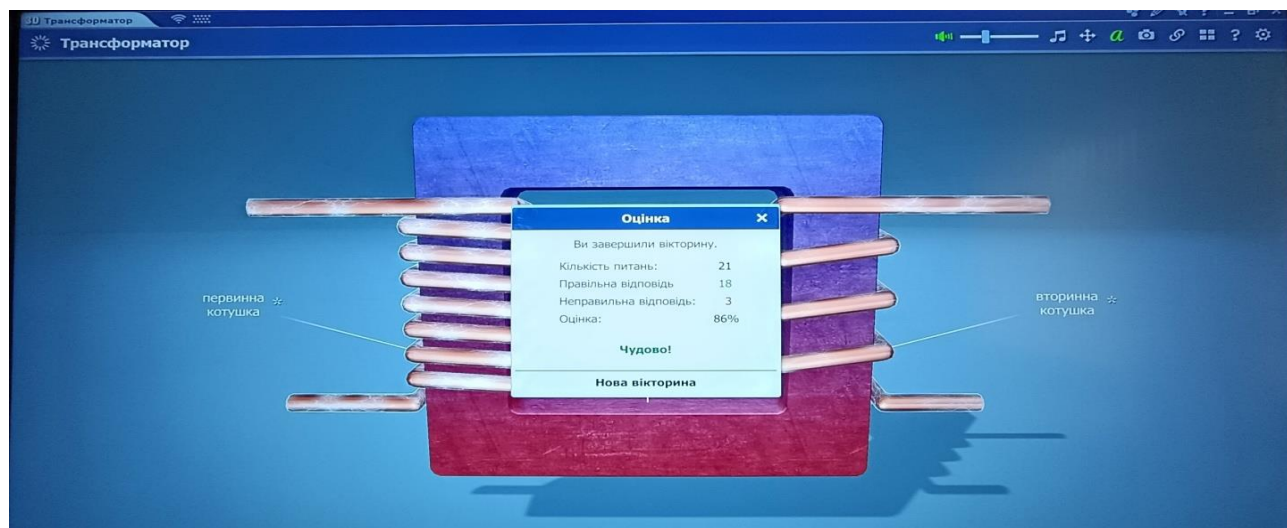
Мал. 11. Використання вікторини після теоретичного вивчення будови підстанції

Мал. 12. Інший варіант вікторини після теоретичного вивчення будови підстанції

Мал. 13. Вікторина на заповнення пропусків після теоретичного вивчення будови підстанції

Мал. 14. Результат вікторини з оцінкою ви дізнаєтесь відразу по її завершенню

Переваги використання Mozaik

Підвищення якості навчання. Використання Mozaik сприяє підвищенню якості навчання завдяки інтерактивності та наочності навчальних матеріалів. Учні можуть краще засвоювати інформацію та набувати необхідних навичок.

Мотивація учнів. Інтерактивні уроки з використанням Mozaik роблять навчання цікавим та захоплюючим, що сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання та професійного розвитку.

Наприклад, учні можуть виконувати інтерактивні завдання та лабораторні роботи, що робить навчання більш захоплюючим та цікавим. Це допомагає зберігати мотивацію учнів та підвищує їхнє бажання до навчання.

Економія ресурсів. Завдяки можливості проведення інтерактивних лабораторних робіт, Mozaik дозволяє економити ресурси навчальних закладів, зменшуючи необхідність у використанні реального обладнання та матеріалів. Це особливо важливо для навчальних закладів, які мають обмежений бюджет.

Наприклад, використання Mozaik дозволяє знизити витрати на придбання та обслуговування лабораторного обладнання, що є значною економією для навчальних закладів. Крім того, Mozaik дозволяє знизити ризик виникнення аварійних ситуацій та пошкодження обладнання під час практичних занять.

Розглянемо приклади використання Mozaic у навчанні.

Інтерактивні уроки зі спецтехнології та електротехніки. Викладачі можуть створювати інтерактивні уроки зі спецтехнології та електротехніки, використовуючи 3D-моделі та анімації, що дозволяє учням краще зрозуміти принципи роботи електроустаткування.

Наприклад, при вивченні теми «Принципи роботи трансформатора», викладач може використовувати 3D-модель трансформатора, яка показує внутрішню будову пристрою та демонструє його роботу в динаміці. Це допоможе учням краще зрозуміти матеріал та засвоїти його.

Мал. 15. Приклад застосування програмного забезпечення Mozaik на уроці «Спецтехнології в групі електромонтерів»

При вивченні теми «Влаштування трансформаторної підстанції» наявність 3D-сцен дозволяє викладачу одним помахом руки показати підстанцію з іншого ракурсу, показати вид зверху, з переду, з боку, під кутом, при потребі наблизити зображення, щоб побачити у збільшеному вигляді дрібні або внутрішні частини трансформатора або його віддалити при потребі показати загальний вид підстанції, включно з лініями електропередач і споживачами електроенергії.

Мал. 16. Приклад зміни ракурсу викладачем при поясненні теми

Віртуальні лабораторні роботи. Учні можуть виконувати віртуальні лабораторні роботи, набуваючи практичних навичок у безпечному середовищі. Це дозволяє знизити ризик виникнення аварійних ситуацій та пошкодження обладнання.

Наприклад, учні можуть виконувати віртуальну симуляцію з діагностики та ремонту електроустаткування, що допоможе їм набути необхідних практичних навичок. Це дозволяє учням працювати з віртуальним обладнанням та виконувати різні завдання, набуваючи при цьому необхідних навичок.

Створення навчальних відеороликів. Викладачі можуть створювати навчальні відеоролики з використанням Mozaik, що дозволяє учням переглядати матеріал у зручний для них час та повторювати складні моменти.

Висновки. Використання програмного забезпечення Mozaik у навчанні електромонтерів у ПТНЗ має багато переваг, які сприяють підвищенню якості освіти та професійного розвитку учнів. Завдяки інтерактивності та наочності навчальних матеріалів, учні можуть краще засвоювати інформацію та набувати необхідних навичок, що є важливим аспектом у підготовці кваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел

- 1.Абілова О., Беркешук І., Ван Ц. Штучний інтелект у формуванні цифрової грамотності та інформаційної безпеки здобувачів освіти. Перспективи та інновації науки. 2023. № 12 (30). С. 87-99. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12\(30\)-88-99](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12(30)-88-99).
- 2.Биков В., Литвинова С. Корпоративні соціальні мережі як об'єкт управління освітньої соціальної системи. *Інформаційні технології та засоби навчання в професійній підготовці майбутніх фахівців*. 2016. № 2. С. 68–76.
- 3.Бистрова Ю. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1. С. 27–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2015_1_5.
- 4.Використання Е платформи «Мозаїк». DOI: <https://www.youtube.com/watch?v=7RIBGPzOC5o>.
- 5.Використання імерсивних технологій вчителями у процесі змішаного навчання в закладах загальної середньої освіти: метод. рек. / С.Г. Литвинова, Ю.Г. Носенко, Н.В.Рашевська, О.В. Слободяник, О.М. Соколюк, Н.В. Сороко, А.С. Сухих ; за заг. ред. Носенко Ю.Г. Київ: ІЦО НАПН України, 2024. 121с.
- 6.Ганашок А. Інтерактивна дошка як засіб підвищення пізнавальної активності й ефективності навчання на уроках інформатики. *Інформаційні технології та засоби навчання в професійній підготовці майбутніх фахівців*. 2016. Т. 51. №1. С. 21–35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2016_51_1_5.
- 7.Горбатюк Л., Кравченко Н., Алексеєва Г., Розумна Т. Мобільні додатки як засоби формування іншомовної лексичної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 74. №6. DOI: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2529>.
- 8.Дементієвська Н., Морзе Н. Проектування, створення та використання навчальних мультимедійних презентацій як засобу розвитку мислення учнів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2007. № 1. С. 26–41. URL: <http://journal.iitta.gov.ua>.
- 9.Деркач Л., Констанкевич Л. Використання інтерактивної платформи мозаїк як об'єкта навчальної взаємодії між учасниками освітнього процесу. DOI: <https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/articles/2020-1-doc/2020-1-st10>.
- 10.Копняк Н. Використання інтерактивних мультимедійних робочих листів у закладах вищої освіти. *Інформаційні технології та засоби навчання*. 2018. Том 63. № 1. С. 116–129.

11. Mozaik education. Інноваційні цифрові освітні рішення. DOI: <https://www.mozaweb.hu/uk/index.php>.

12. Освітній курс для студентів педагогічних освітніх закладів «Використання програмного комплексу Mozaik в дистанційній освіті». DOI: <https://edpro.ua/educators/remote-forstud>.

13. Шевчук П. Організація дослідницької роботи учнів засобами хмарних сервісів Office 365. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 69. № 1. С. 54–63.

14. Veen W., Lam I., Taconis R. A virtual workshop as a tool for collaboration: towards a model of telematic learning environments. *Computer & Education: An International Journal*. 1998. Vol. 30. No. 1/2. Pp. 31–39.

Теницький Юрій Володимирович,

викладач предметів професійно-теоретичної підготовки

ДНЗ «Білопільське ВПУ»

БЕЗПЕКА В INTERNET

Анотація. У статті розглядаються основні аспекти забезпечення безпеки в Інтернеті, включаючи загрози, які можуть виникнути під час використання мережі, а також способи їх попередження. Автор аналізує різні типи кіберзагроз – від фішингу та вірусів до соціальної інженерії — та надає практичні поради щодо захисту особистих даних, безпечного користування соціальними мережами та запобігання шахрайству. Особлива увага приділяється ролі цифрової грамотності у формуванні навичок безпечної поведінки в Інтернеті серед молоді та дорослих. Стаття може бути корисною для вчителів, учнів, батьків та всіх, хто прагне убезпечити себе в цифровому просторі.

Ключові слова: інтернет-безпека, кібербезпека, особисті дані, цифрова грамотність, соціальні мережі, конфіденційність, шахрайство в Інтернеті.

Постановка проблеми. З розвитком цифрових технологій Інтернет став невід'ємною частиною повсякденного життя людей. Проте, попри численні переваги, глобальна мережа є джерелом значної кількості небезпек, пов'язаних із порушенням конфіденційності, кібершахрайством, зловмисним програмним забезпеченням,

маніпуляціями в соціальних мережах та іншими формами кіберзагроз. Особливо вразливими до таких ризиків є діти, підлітки та малодосвідчені користувачі. Недостатній рівень цифрової грамотності ускладнює розпізнавання загроз і сприяє поширенню кіберінцидентів. Тому виникає нагальна потреба дослідження сучасних підходів до забезпечення безпеки в Інтернеті та формування культури безпечного користування мережею серед широкого кола користувачів.

Аналіз основних публікацій. У сучасному інформаційному суспільстві питання безпеки в Інтернеті набуває особливої актуальності. Різноманітні наукові дослідження висвітлюють ключові аспекти цієї проблематики. У роботі «Безпека в Інтернеті та захист персональних даних» [4] автори з НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» аналізують основні загрози, пов'язані з обробкою персональних даних в Інтернеті, та пропонують практичні рекомендації щодо їх захисту. Багато робіт присвячено вивченню кіберзагроз для підлітків та молоді. Зокрема, дослідження у вітчизняних педагогічних вишах показують, що рівень обізнаності серед учнів про небезпеки в Інтернеті залишається низьким. Підкреслюється потреба в систематичному навчанні цифровій безпеці.

Стаття «Система захисту комп'ютерної мережі» [8] розглядає архітектуру Інтернету, типи атак та заходи безпеки, акцентуючи увагу на вразливих аспектах мережевої інфраструктури та необхідності впровадження ефективних механізмів захисту. Публікація «Система захисту комп'ютерної мережі» [8] (Полтавський НТУ) детально аналізує типи кібератак, особливості шкідливого ПЗ та методи виявлення загроз у мережевому середовищі. У публікації «Інформаційна безпека як основа національної безпеки» розглядається роль інформаційної безпеки як складової національної безпеки України, аналізуються внутрішні та зовнішні загрози, а також пропонуються шляхи їх нейтралізації.

Аналіз сучасних наукових публікацій з тематики кібербезпеки IoT-технологій висвітлює проблеми аутентифікації, конфіденційності даних та захисту від атак, що є критично важливими в умовах стрімкого розвитку Інтернету речей. У статті «Безпека Інтернет-ресурсів: аналіз розповсюдженості загроз та технології захисту» [7] описано основні підходи до класифікації вразливостей веб-ресурсів та розглянуто сучасні технології захисту від потенційних загроз.

У низці освітніх досліджень підкреслюється, що навчання основам безпеки в

Інтернеті має розпочинатися ще в школі. Автори звертають увагу на роль учителя як посередника між цифровими технологіями та учнем.

Мета статті – виявлення основних загроз, пов'язаних із використанням Інтернету, та визначення ефективних засобів і методів захисту користувачів у цифровому середовищі. Дослідження спрямоване на аналіз сучасних кіберзагроз, вивчення рівня обізнаності користувачів щодо безпечного користування Інтернетом, а також розробку рекомендацій щодо підвищення цифрової грамотності та формування навичок безпечної поведінки в онлайн-просторі.

Виклад основного змісту. Комп'ютерна безпека – це сукупність проблем у галузі телекомунікацій та інформатики, пов'язаних з оцінкою і контролюванням ризиків, що виникають при користуванні комп'ютерами та комп'ютерними мережами і розглядуваних з точки зору конфіденційності, цілісності і доступності.

Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» дає таке визначення: «Кібербезпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі».

У сучасному розумінні культура – це складний суспільний феномен життєдіяльності людини, що стосується побуту, дозвілля, способу життя як окремої особи, так й усього суспільства. У філософії культура (матеріальна і духовна категорія) розглядається у всесторонньому історичному розумінні як: процес розвитку людських сил і здібностей; показник міри людського в людині; характеристика розвитку людини як людської істоти; процес освоєння природи, який одержує своє зовнішнє вираження у всьому багатстві і різноманітті створюваної людьми дійсності, у всій сукупності результатів людської праці і думки. При цьому, на думку більшості сучасних філософів, в структурі феномена культури можна виділити два класи елементів. Перший характеризує культуру як систему еталонів суспільної поведінки людей, другий – як систему, що здійснює соціальний контроль над цінностями та ідеями. Вочевидь, у контексті запобігання кіберзлочинності доцільно розглядати матеріальну культуру в розумінні системи еталонів суспільної поведінки

людей. В даний час у культурології виділяють передусім наступні аспекти культури як неприродного штучного явища:

- генетичні – культура є продуктом суспільства з позиції її виникнення;
- гносеологічні – культура є сукупністю досягнутих у процесі освоєння світу матеріальних і духовних цінностей;
- гуманістичні – культура є розвитком самої людини, її духовних, творчих здібностей;
- психологічні – культура є процесом адаптації до життєвого середовища, навчання та формування звичаїв;
- історичні – культура є процесом соціального наслідування та формування традицій;
- структурні – культура є організованими повторювальними реакціями суспільства - звичаями та традиціями;
- правові – культура є системою, що регулює соціальні відносини в суспільстві, орієнтує людину в світі;
- соціологічні – культура є обмеженнями в діяльності конкретного соціального суб'єкта, а також станом і розвитком тієї чи іншої діяльності.

Отже, виходячи із завдань запобігання кіберзлочинності варто звернути увагу на психологічний, правовий та соціологічний аспекти культури суспільства, особистості соціальної взаємодії з формування досвіду, розвитку форм та способів інформаційної діяльності у кіберпросторі.

Культура кібербезпеки – це система переконань, уявлень та етичних норм щодо ведення інформаційної діяльності у кіберпросторі, знань, вмінь та навичок із забезпечення кібербезпеки, а також вимоги до професійно-психологічних якостей осіб, що необхідні для безпечної інформаційної діяльності у кіберпросторі. Історично, термін «культура кібербезпеки» був використаний у глобальному розумінні в Резолюції Генеральної Асамблеї «Створення глобальної культури кібербезпеки» (Creation of a global culture of cybersecurity) у 2002, 2003 та 2009 роках, хоча у цих документах не запропоновано його визначення. Зазначені документи були запропоновані як рекомендації для розроблення національних стратегій кібербезпеки, що визначають сутність національних систем

кібербезпеки та заходи з поширення передових практик кіберзахисту [2].

Ще десять років тому небезпеки для учасників освітнього процесу можна було звести до відносно невеликої кількості груп – вірусні атаки, кіберзлочинність, небезпеки інтернет-серфінгу. На часі розмаїття небезпек і загроз зростає постійно. Найбільшу загрозу для здобувачів освіти мають приховані активні небезпеки [1]. Серед них мережні загрози. Активне використання мереж, особливо підлітками, супроводжується збільшенням різних видів загроз, що надходять з мережі. Найбільш активні приховані загрози, що походять з комп'ютерної мережі, можуть бути представлені наступною класифікацією [1]:

- вірусні атаки;
- кіберзлочинність (спамерство, кардінг, фішинг, ботнети тощо);
- загрози від мережевого серфінгу (кібер-булінг, «дорослий» контент, незаконний вміст, насильство в режимі онлайн, розголошення приватної інформації, платні послуги тощо).

Загрози, що надходять з мереж, можна розділити на наступні типи: активні та пасивні, відкриті та приховані, поточні та відкладені.

Як свідчать останні дослідження щодо кібербезпеки, інформаційно-технічні засоби в цій сфері постійно вдосконалюються і хакерські атаки переорієнтовуються більше не на техніку, а на людину. Це особливо важливо враховувати через гостроту питання особистої безпеки та результатів діяльності людей. «Відкриваючись» під час роботи в інформаційному середовищі, людина стає не тільки предметом, а й об'єктом діяльності інших учасників інформаційного простору.

Зміщення цілей кіберзлочинності з технічних (інформаційних) об'єктів на людину спричинило появу соціальної інженерії як методів і технологій отримання необхідного доступу до інформації, заснованих на особливостях психології людей, зокрема – маніпуляція людськими страхами, зацікавленістю або довірою [2]. Основними типами соціальної інженерії на часі можна вважати наступні:

- Претекстінг – це набір дій, відпрацьованих за певним, заздалегідь складеним сценарієм, у результаті якого жертва може видати будь-яку інформацію або вчинити певну дію. Для використання цієї техніки зловмисник спочатку збирає певні дані про

жертву (ім'я, місце навчання та проживання; дату народження; дані про батьків), використовуючі реальні запити з іменами щодо оточення жертви, а після того, як увійде в довіру, отримує необхідну йому інформацію або дії.

- Фішинг – техніка інтернет-шахрайства, спрямована на отримання конфіденційної інформації користувачів авторизаційних даних різних систем. Основним видом фішингових атак є підроблений лист, відправлений жертві електронною поштою, який виглядає як офіційний. У листі міститься форма для введення персональних даних (пінкодів, логіна і пароля тощо) або посилання на web-сторінку, де розташовується така форма.

- Троянський кінь – це техніка ґрунтується на цікавості, страху або інших емоціях користувачів. Зловмисник відправляє лист жертві за допомогою електронної пошти, як додаток, до якого знаходиться «оновлення» антивірусу, ключ до грошового виграшу або компромат на співробітника. Насправді ж у вкладенні знаходиться шкідлива програма, яка після того, як користувач запустить її на своєму комп'ютері, буде використовуватися для збору або зміни інформації зловмисником.

- Qui pro quo (послуга за послугою) – ця техніка передбачає звернення зловмисника до користувача по електронній пошті або корпоративному телефону. Зловмисник може представитися, наприклад, співробітником технічної підтримки та інформувати про виникнення технічних проблем на робочому місці та необхідність їх усунення. У процесі «вирішення» такої проблеми, зловмисник підштовхує жертву на вчинення дій, що дозволяють атакуючому виконати певні команди або встановити необхідне програмне забезпечення на комп'ютері жертви.

- Дорожнє яблуко – цей метод є адаптацію троянського коня і полягає у використанні фізичних носіїв (CD, флеш-накопичувачів). Зловмисник зазвичай підкидає такий носій у загальнодоступних місцях. Для того, щоб виник інтерес до даного носія, зловмисник може нанести на носій логотип відомої популярної компанії.

- Байтинг – метод, схожий на попередній, а також фішинг і троянський кінь, проте відрізняється тим, що байтер може запропонувати користувачеві реальну безкоштовну послугу (музику, фільм тощо) в обмін на конфіденційну (приватну) інформацію.

- Зворотня соціальна інженерія – даний вид атаки спрямований на створення такої

ситуації, при якій жертва змушена буде сама звернутися до зловмисника за «допомогою». Наприклад, створити оборотні неполадки в гаджеті жертви з попереднім інформуванням щодо служби «підтримки». Користувач у такому випадку зателефонує або зв'яжеться по електронній пошті зі зловмисником сам, і в процесі «виправлення» проблеми зловмисник зможе отримати необхідні йому дані.

- Дружні листи – надсилання електронних листів, у яких особу повідомляють про отримання спадщини, призів, бонусів чи дружнього переказу грошей.

- Вішинг – голосова версія фішінгу. Як правило, дії пов'язані з телефонним шахрайством, метою якого є отримання реквізитів банківських карток або будь-якої іншої конфіденційної інформації або змушення жертви перевести гроші на банківський рахунок зловмисника.

- Контакти – розсилання спаму від імені знайомих. Тобто, заволодівши чийось акаунтом, чи то в соціальній мережі, чи в електронній пошті, зловмисники можуть спробувати надсилати від його імені посилання. Психологічна дія, що побудована на схильності людини довіряти своїм знайомим і не дуже вагатися, коли отримують від них пропозицію відкрити посилання.

Перераховані засоби широко застосовуються в останні роки для впливу на осіб, що приймають рішення, в політиці та бізнесі. Розроблені та вдосконалюються рекомендації, методи та засоби протидії їм. Проте практично відсутній розгляд дії та протидії методам соціальної інженерії стосовно освітньої сфери, незважаючи на те, що діти та підлітки стають все частіше об'єктами атак через Інтернет. Використання засобів протидії для дорослих може бути поширене і на підлітків, але з урахуванням вікових особливостей та сфери діяльності.

З огляду на положення Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [6] сфера освіти не входить до критичних галузей, на захист яких націлений цей Закон. Проте сьогоднішні учні дуже багато часу проводять в мережі і активно використовують комп'ютерні інформаційні технології. Тому вони вже сьогодні потребують захисту та відповідної підготовки, а також розуміння загальних правил кібербезпеки.

Основним способом захисту від методів соціальної інженерії є навчання учасників

освітнього процесу. Усі вони (учні, педагоги, батьки) мають бути попереджені про небезпеку розкриття персональної інформації та конфіденційної інформації, а також про способи запобігання витоку даних. Крім того, у кожного учасника, в залежності від місця та функції в освітньому процесі, повинні бути інструкції про те, як і на які теми можна спілкуватися із сторонніми особами стосовно персональних особливостей, яку інформацію можна надавати для служби технічної підтримки, як і яку інформацію може повідомити учасник освітнього процесу стороннім особам і працівникам масмедіа. Крім того, можна виділити дев'ять типових правил протидії соціальній інженерії.

1) Призначені для користувача облікові дані є власністю навчального закладу.

2) Всім співробітникам в день прийому на роботу має бути роз'яснено те, що ті логіни і паролі, які їм видали (якщо це має місце), не можна використовувати в інших цілях (на вебсайтах, для особистої пошти тощо), передавати третім особам або іншим співробітникам, які не мають на це права. Наприклад, дуже часто, йдучи у відпустку, співробітник може передати власні авторизовані дані своєму колезі для того, щоб той зміг виконати деяку роботу або подивитися певні дані в момент його відсутності. Персональні дані з результатів тестування та виконання психологічних і медичних обстежень можуть бути застосовані користувачами соціальної інженерії, тому потребують обережного використання.

3) Необхідно проводити вступні та регулярні навчання педагогів і учнів, спрямовані на підвищення знань з інформаційної безпеки. Проведення таких інструктажів дозволить учасникам освітнього процесу мати актуальні дані про існуючі методи соціальної інженерії, а також не забувати основні правила з інформаційної безпеки.

4) Обов'язково є наявність регламентів з безпеки, а також інструкцій, до яких користувач повинен завжди мати доступ. В інструкціях повинні бути описані дії учасника освітнього процесу при виникненні тієї чи іншої ситуації. Наприклад, у регламенті можна прописати, що необхідно робити і куди звертатися при спробі третьої особи запросити конфіденційну інформацію або облікові дані.

5) На комп'ютерах користувачів завжди має бути актуальне антивірусне програмне забезпечення, а також слід встановити брандмауер.

6) У корпоративній мережі навчального закладу або об'єднання закладів необхідно

використовувати системи виявлення та запобігання атак.

7) Необхідно також використовувати системи запобігання витоку конфіденційної інформації. Усе це дозволить знизити ризик виникнення фішингових атак.

8) Необхідно максимально обмежити права користувача в системі. Наприклад, можна обмежити доступ до web-сайтів і заборонити використання знімних носіїв, які можуть бути використані за межами навчального закладу.

9) Необхідно бути пильним щодо джерела, яке запитує конфіденційні дані. Представники Міністерства освіти і науки навряд чи будуть телефонувати до школи, щоб дізнатися дані щодо конкретного учня або студента. Якщо людину просять ввести особисті дані – краще окремо зайти на сайт компанії, наприклад, банку. Ще краще – зателефонувати на офіційний номер установи для уточнення інформації. Ніколи не слід відкривати вміст додатків або переходити за посиланням, не вивчивши всіх деталей. Часто адреса відправника містить помилки в назвах, а посилання мають неправдоподібний вигляд. Варто також критично ставитися до отриманих повідомлень. Рекомендується сповіщати про такі небезпеки інших членів сімей, насамперед, літніх людей, які не мають досвіду користування електронними засобами та не обізнані з питань соціальної інженерії. Останнім часом в Україні запроваджуються спеціальні навчальні програми і курси для учнів та вчителів, які займаються питаннями безпечного Інтернету.

Висновки. Проблеми кібербезпеки не зводяться лише до технічних аспектів захисту інформаційних ресурсів, у повному обсязі вони мають включати такі види захисту: правові, технічні, інформаційні, організаційні та психологічні. На часі доцільно виокремити роль психологічних засобів забезпечення кібербезпеки, оскільки населення в цілому та особливо діти і підлітки все частіше стають об'єктами кібератак. Загрози учасникам освітнього процесу з боку кіберпростору доцільно розглядати як пасивні та активні, розробляючи адекватні засоби захисту та життєстійкості системи «суб'єкт освітнього процесу – засоби навчання – середовище». Найбільш значущими серед кіберзагроз для учасників освітнього процесу є методи соціальної інженерії, знання яких та протидія яким можуть бути найбільш ефективними для забезпечення кібербезпеки.

Список використаних джерел

1. Буров О. Ю., Камишин В. В., Поліхун Н. І., Ашерев А. Т. Технології використання мережевих ресурсів для підготовки молоді до дослідницької діяльності: Монографія / За ред. О. Ю. Булова. Київ: ТОВ «Інформаційні системи». 2012. 416с.
2. Довгань О.Д., Тарасюк А.В. Глобальна культура кібербезпеки в системі запобігання кіберзлочинності в Україні. *Інформація і право*. 2018. № 3(26). С. 94-103.
3. Елементи для створення глобальної культури кібербезпеки. Документи ООН. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/elements.shtml
4. Землянська О. В., Праховнік Н.А., Ковтун А. І., Ковтун М. А. Безпека в інтернеті та захист персональних даних. DOI: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/30caa1e2-2b9b-4d2e-9a9f-67844e4115c1/content>.
5. Кількість кіберзлочинів в Україні зросла вдвічі за останні п'ять років - Opendatabot. DOI: <https://mind.ua/news/20203511-kilkist-kiberzlochiviv-v-ukrayini-zroslo-vdvichi-za-ostanni-pyat-rokiv-opendatabot>.
6. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017р. № 2163-VIII. Дата оновл.: 24.10.2020. DOI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>.
7. Слободянюк О.В., Хаханова А. В., Комолов Д. І. Безпека інтернет-ресурсів: аналіз розповсюдженості загроз та технологій захисту. DOI: <https://openarchive.nure.ua/entities/publication/b9b46866-dde1-44b2-a07e-b0751b16c3b1>.
8. Янко А.С., Вигівський Р. А. Система захисту комп'ютерної мережі. *Система управління, навігації та зв'язку*. 2022. №2. С. 91-94.

Тесленко Володимир Юрійович,

викладач предметів професійно-теоретичної підготовки

ДНЗ «Білопільське ВПУ»

ЦИФРОВИЙ ЕТИКЕТ

Анотація. У статті розглянуто основні принципи цифрового етикету як невід'ємної складової сучасної комунікації в інтернет-просторі. Проаналізовано правила

ввічливого й етичного спілкування в соціальних мережах, електронній пошті, месенджерах та під час онлайн-зустрічей. Акцентується увагу на важливості дотримання цифрового етикету для збереження професійних і особистих стосунків, підвищення інформаційної культури та запобігання конфліктам у віртуальному середовищі. Також порушено питання безпечної поведінки в цифровому просторі та культури відповідального використання інформації.

Ключові слова: цифрова компетентність, цифровий етикет, онлайн-комунікація, цифрова безпека, соціальні мережі, інформаційна культура, цифрова гігієна.

Постановка проблеми. У сучасному світі цифрові технології стали невід'ємною частиною повсякденного життя, змінюючи форми спілкування та соціальної взаємодії. Проте стрімкий розвиток онлайн-комунікацій призвів до виникнення нових викликів, зокрема – відсутності чітко сформованих норм поведінки в цифровому середовищі. Часто користувачі інтернету нехтують етичними засадами спілкування, що призводить до конфліктів, непорозумінь, кібербулінгу та зниження рівня інформаційної культури. У зв'язку з цим постає потреба у формуванні та дотриманні правил цифрового етикету як важливого чинника гармонійного співіснування в цифровому просторі.

Аналіз основних публікацій. Проблематика цифрового етикету активно розглядається як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі. Серед українських дослідників варто відзначити праці О. Пошетун, Н. Морзе, В. Громова, які в контексті цифрової освіти акцентують увагу на необхідності формування культури онлайн-спілкування в учнівської та студентської молоді. Їхні дослідження висвітлюють важливість упровадження цифрової етики в шкільну та вищу освіту, зокрема через курси медіаграмотності та інформатики.

На міжнародному рівні значний внесок зробили такі автори, як М. Ribble, який у своїй моделі «Nine Elements of Digital Citizenship» розкриває цифровий етикет як одну з ключових складових відповідального громадянства в онлайн-середовищі. Також слід згадати дослідження S. Floridi, який піднімає питання інформаційної етики та моральної відповідальності в цифрову епоху.

У наукових журналах часто порушується проблема неетичної поведінки в мережі –

зокрема, йдеться про мову ворожнечі, кібербулінг, тролінг, а також етичні аспекти ділового спілкування в цифровому середовищі. Загальною тенденцією в сучасних публікаціях є прагнення до формулювання універсальних норм онлайн-комунікації та створення освітніх програм, які навчають користувачів етичній поведінці в інтернеті.

Мета статті – узагальнення теоретичних підходів до розуміння цифрового етикету та визначення практичних рекомендацій щодо його дотримання в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Виклад основного змісту. Поняття цифрового етикету (або нетикету) охоплює правила ввічливої, відповідальної та етичної поведінки користувачів у цифровому середовищі. У сучасному інформаційному суспільстві, де онлайн-комунікація стала невіддільною частиною навчання, роботи та соціального життя, дотримання цих норм є не лише питанням ввічливості, а й показником цифрової культури особистості [1].

За словами М. Ріббла, цифровий етикет є однією з дев'яти складових цифрового громадянства, що визначає відповідальну поведінку у віртуальному просторі. Він наголошує на важливості навчання молоді етиці онлайн-комунікації, зокрема – через освітні програми, інтегровані в навчальний процес [6].

Сучасні дослідження вказують, що найбільш порушуваними аспектами цифрового етикету є:

- зловживання капслоком (усі великі літери сприймаються як крик);
- неповага до часу інших користувачів (наприклад, пізні повідомлення);
- недотримання теми обговорення у групових чатах;
- невміння розпізнавати емоційний контекст без інтонації чи міміки [4, с. 45-46].

Особливе значення цифровий етикет має в освітньому середовищі, особливо в умовах дистанційного або змішаного навчання. Учителі й учні повинні дотримуватись певних норм поведінки: вчасно приєднуватися до онлайн-уроків, не перебивати співрозмовника, користуватися мікрофоном і чатом відповідно до правил, шанобливо ставитися до цифрового простору інших учасників навчального процесу [2].

На думку О. Пометун та Н. Морзе, формування цифрової компетентності в учнів неможливе без свідомого використання норм етикету у віртуальному просторі. Це

підвищує рівень інформаційної культури та цифрової безпеки, а також сприяє створенню комфортного навчального середовища [3].

Водночас вивчення цифрового етикету виходить за межі формальної освіти. У щоденному користуванні соціальними мережами важливо дотримуватись конфіденційності, поваги до думок інших, уникати мови ворожнечі, провокацій чи поширення недостовірної інформації. Саме тому дослідники, як-от Л. Флоріді, пропонують розглядати інформаційну етику як частину загальної етичної системи суспільства в епоху цифровізації [5].

Як і у звичайному житті, в цифровому світі існують правила поведінки, які допомагають зберігати повагу, комфорт і безпеку для всіх учасників онлайн-комунікації. Ці правила формують основу цифрового етикету.

Основні принципи цифрового етикету

1. Ввічливість і повага

Всі учасники онлайн-комунікації заслуговують на поважне ставлення. Уникайте грубих висловлювань, агресії та образливих коментарів. Використовуйте доброзичливий тон у листуванні та намагайтеся не допускати негативної атмосфери.

2. Грамотність і коректність

Перед публікацією повідомлення перевіряйте текст на граматичні та стилістичні помилки. Це підвищує рівень спілкування та сприяє правильному розумінню вашої думки. Також важливо уникати надмірного використання смайликів, великих літер та скорочень, що можуть ускладнити читання.

3. Конфіденційність

Не публікуйте особисту інформацію без згоди власника. Уникайте розголошення паролів, адрес, телефонів та іншої конфіденційної інформації. Дотримання правил безпеки дозволить уникнути шахрайства та небажаного втручання у приватне життя.

Дотримання авторських прав

Коли використовуєте чужий контент (тексти, зображення, відео), обов'язково зазначайте джерело або отримуйте дозвіл на використання. Повага до інтелектуальної власності є важливою складовою цифрового етикету.

4. Адекватна комунікація

Важливо розуміти контекст і тон повідомлення. У письмовій формі легко втратити емоційне забарвлення, тому слід бути уважним, щоб уникнути непорозумінь. Намагайтеся чітко формулювати думки, використовувати зрозумілі формулювання та уникати двозначностей.

Час і місце для комунікації

5. Етика в соціальних мережах

Дотримуйтеся правил і норм спільнот, не поширюйте дезінформацію та не використовуйте соціальні мережі для образ або маніпуляцій. Будьте обережні з тим, що ви публікуєте, адже навіть видалені повідомлення можуть бути збережені іншими користувачами.

6. Безпека в Інтернеті

Не переходьте за підозрілими посиланнями, використовуйте складні паролі та активуйте двофакторну автентифікацію для захисту акаунтів. Використовуйте офіційні джерела інформації та уникайте завантаження файлів із неперевірених сайтів.

Використання цифрового етикету в різних сферах

Робоче середовище

У робочих чатах та електронному листуванні слід дотримуватися офіційного стилю, уникати зайвих емоцій та підтримувати професійний тон спілкування.

Освітній процес

При дистанційному навчанні важливо дотримуватися дисципліни, не перебивати викладачів та здобувачів освіти під час відеозустрічей, а також поважати чужий час та думку.

Дозвілля

У мережевих іграх та розважальних платформах слід уникати токсичної поведінки, образ та агресії. Дотримання норм цифрового етикету робить спілкування приємним і комфортним для всіх.

Висновки. У процесі дослідження з'ясовано, що цифровий етикет є невід'ємною складовою сучасного суспільного та професійного життя. Дотримання норм етичної поведінки в цифровому просторі сприяє підвищенню якості онлайн-комунікації,

попередженню конфліктних ситуацій, формуванню толерантного середовища та безпечного використання цифрових технологій. Важливо підвищувати рівень цифрової культури через впровадження відповідних освітніх програм, розвиток медіаграмотності та формування відповідальності кожного користувача за свою онлайн-поведінку.

Проведене дослідження підтверджує актуальність теми цифрового етикету та потребу у його популяризації серед широкого кола користувачів, особливо — в освітньому середовищі.

Список використаних джерел

1. Громов В. Цифровий етикет: нові виклики віртуального спілкування. *Вісник післядипломної освіти*. 2022. №1. С. 22-27.

2. Міністерство освіти і науки України. Рекомендації щодо цифрової гігієни та етикету під час онлайн-навчання. Київ, 2021. DOI: <https://eo.gov.ua/batkam-shkoliariv-20-zapytan-ta-vidpovidey-pro-dystantsiyne-navchannia/2021/01/12/>.

3. Морзе Н., Барна О. Формування цифрової грамотності у школі: практичні аспекти. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2020. №7. С. 18-22.

4. Пометун О., Морзе Н. Цифрова культура педагога: виклики й перспективи. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2021. №3. С. 44-49.

5. Floridi L. Information Ethics: On the Philosophical Foundation of Computer Ethics. *Ethics and Information Technology*. 1999. Vol. 1(1). P. 37-56.

6. Ribble M. Digital Citizenship in Schools. DOI: https://www.researchgate.net/profile/Ahmed-Shaaban-25/publication/340468314_Digital_Citizenship_in_Schools_Second_Edition/links/5e8bd7244585150839c63804/Digital-Citizenship-in-Schools-Second-Edition.pdf.

Тищенко Олексій Володимирович,
викладач предметів професійно-теоретичної підготовки
ДНЗ «Шосткинський центр ПТО»

ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЙ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Анотація. У статті розглянуто проблеми використання Інтернет технологій для організації навчання здобувачів освіти професійно технічних закладів в умовах змішаного та дистанційного навчання.

Можливості опрацювання теоретичного матеріалу та отримання практичних навичок під час використання платформ навчання та інших інтерактивних технологій. Використання онлайн сервісів для удосконалення підготовки кваліфікованих працівників, зацікавленості під час опрацювання матеріалу. Опис матеріалу проводиться на прикладах використання різноманітних Інтернет ресурсів.

Ключові слова: дистанційне та змішане навчання, організація навчання засобами Інтернет, електронні засоби навчання, курси за модульними програмами, якість підготовки кваліфікованих робітників.

Постановка проблеми. Викладачу професійних (професійно-технічних) закладів освіти у сучасних умовах досить важко зорієнтуватись в Інтернет просторі. Розумію, є багато різноманітних курсів, які дозволяють опановувати онлайн технології, але завантаженість сучасного викладача не завжди дозволяє їх опрацювати. Зазвичай, викладач використовує незначну частку ресурсів, які опанував поверхнево. Для полегшення праці викладачів та майстрів виробничого навчання проводиться робота над розробкою та удосконаленням навчальних платформ. Так всеукраїнська платформа для дистанційного та змішаного навчання – «Професійна освіта онлайн» (<https://profosvita.online/>) створена для учнів ПТО, викладачів та незалежних здобувачів професійних кваліфікацій. Навчальний контент надається викладачами та методистами навчальних закладів, обробляється, тестується та розміщується на сайті працівниками ІТ-

сфери. Деякі курси надані міжнародними донорами, перекладені українською мовою та розміщені на платформі. На прикладі платформи розглянуті веб-технології, які покращують сприйняття інформації здобувачами освіти, дають змогу «не заснути», а з цікавістю опрацьовувати матеріал.

Аналіз останніх публікацій. В умовах сьогодення широко використовуються дистанційні технології, які напряду пов'язані з веб-технологіями. Вузке трактування поняття веб-технологій пов'язано з методами і засобами створення веб-сторінок з підтримкою мультимедіа, що поєднують у собі різні види інформації: текст, графіку, звук, анімацію й відео. Таке трактування веб-технологій охоплює базові сервіси Інтернету і не втрачає свого змісту і сьогодні. Проте в сучасних умовах, коли Інтернет є не тільки мультимедійною картинкою з текстом у веб-просторі, але потужним засобом комунікації, інтеграції, пошуку веб-ресурсів, надання різноманітних сервісів, поняття веб-технологій трактується ширше – як комплекс технічних, комунікаційних, програмних методів розв'язання завдань організації спільної діяльності користувачів із застосування мережі Інтернет [1].

Щодо організації дистанційної освіти в Україні створена нормативно-правова база, це Закони України «Про освіту» [3], «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [4], «Положення про дистанційне навчання» [2].

Мета статті – ознайомити викладачів та майстрів виробничого навчання з веб-технологіями, які дозволяють активізувати самостійну роботу здобувачів освіти в Інтернет просторі, покращити сприйняття навчальних матеріалів, підвищити рівень професійно-теоретичної підготовки кваліфікованих робітників.

Виклад основного змісту. На сьогоднішній день неможливо організувати повноцінну підготовку здобувачів освіти. Реальні умови – дистанційна та змішана освіта. Покращити рівень професійної освіти можливо в умовах змішаної освіти, коли більшість теоретичного матеріалу вивчається дистанційно, а очно теоретичний матеріал закріплюється при виконанні практичних завдань. Важливу роль виконує можливість правильного подання теоретичного матеріалу. Лекції та читання теоретичного матеріалу не дадуть великої користі. При подачі матеріалу засобами Інтернет потрібно використовувати інтерактиви та засоби мультимедіа, вони сприяють перемикаю

здобувача освіти на різні види діяльності, це стимулює інтерес до продовження навчання, сприяє кращому засвоєнню матеріалів.

Розглянемо подання інформації на сайті «Професійна освіта онлайн». На сторінках мінімум текстової інформації див. Рис. 1, інтерактивні кнопки переходів, у верхній частині рядок прогресу. Це сприяє швидкому переходу між діяльностями.

Рис.1. Подання інформації

Наступна сторінка пропонує нам інтерактивну презентацію, яка реагує на наведення курсору маніпулятора «миш», відкривається прихована інформація. Нижче бачимо гіф-анімацію, яка демонструє та пояснює процес протікання електричного струму див. Рис. 2.

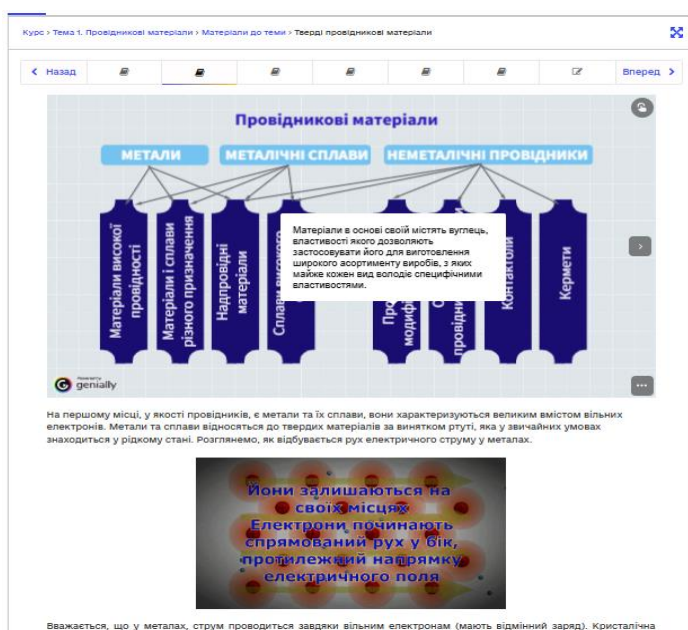

Рис. 2. Інтерактиви

Наступна активність «акордеон» див. Рис. 3. Назви подані блоками, при натисканні на назву, відкривається під блок у якому була прихована інформація. Це, також, сприяє підвищенню активності під час ознайомлення з навчальним матеріалом.

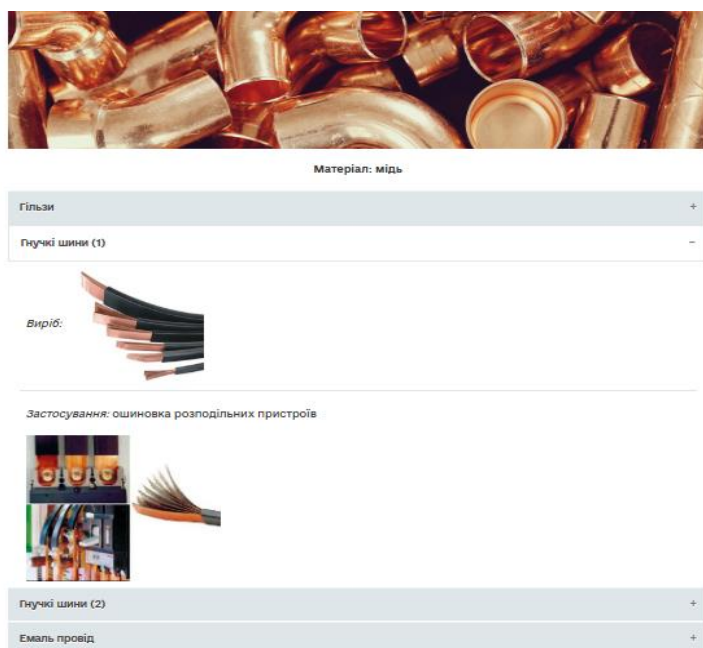

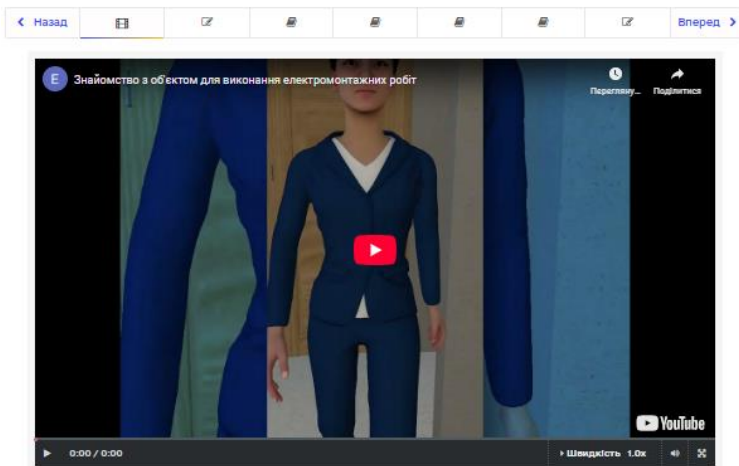
Рис. 3. Активність «акордеон»

Закріплення та оцінювання знань під час проходження етапів курсу проводиться за допомогою тестування.

Фінальне оцінювання знань проводиться шляхом виконання завдань симулятора див. Рис 4.

Зареєстровані користувачі можуть відсканувати власним смартфоном на платформі з курсом QR код та встановити додаток для виконання завдань. В ігровій формі проводиться закріплення отриманих теоретичних знань, в умовах наближених до реальних (потрібно підійти, обрати інструмент, переміститись до місця проведення роботи та виконати її).

Ознайомитись з курсом можна за посиланням «Прокладання відкритих та прихованих електричних провідок» (<https://profosvita.online/courses/course-v1:Profosvita+CS-M213+2023/about>).

Є значна кількість типів електричних схем, наприклад: функціональні, структурні, принципи і монтажні. Також існують спеціальні типи схем, наприклад, схеми зовнішніх електричних і трубних проводок, схеми прокладки кабелів.

Рис. 4. Симулятор

Інший курс використовує гіф-анімацію для демонстрації процесу роботи занулення побутових приладів див. Рис. 5. Використовується комплекс анімацій для реального відтворення ситуації.

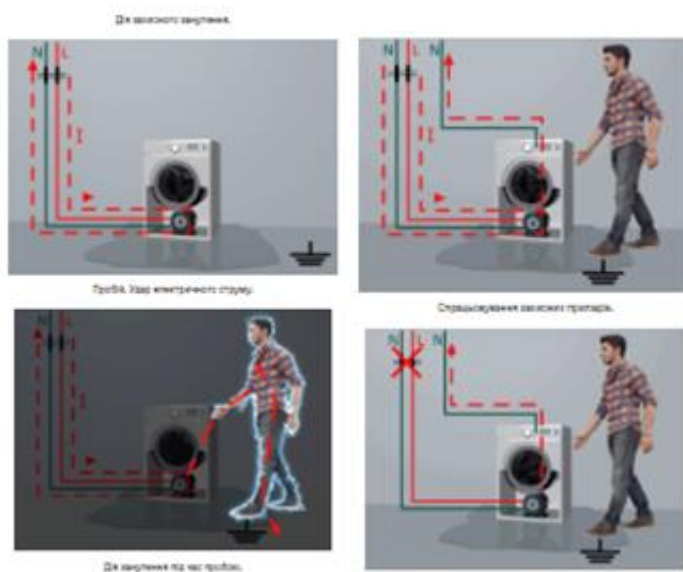

Рис. 5. Анімація

Такий вид викладення матеріалу сприяє активізації мозкової діяльності, через рухомі зображення легше доноситься та запам'ятовується інформація.

Наступний вид інформації – 3D – відео. Його ще називають «мультяшним». Гарно сприймається, зацікавлює, дозволяє ознайомитись з технологічним процесом (наочно) монтажу системи заземлення. Підготувати отримувачів освіти до виконання практичних робіт під час виробничого навчання. Відео представлено двома фрагментами, які розміщені у двох темах модульного курсу навчання див. Рис. 6.

Навчальні відео. Широко використовуються викладачами та майстрами виробничого навчання. Практично, один із найпростіших прийомів показу або демонстрації процесів, технологій, послідовностей виконання робіт.

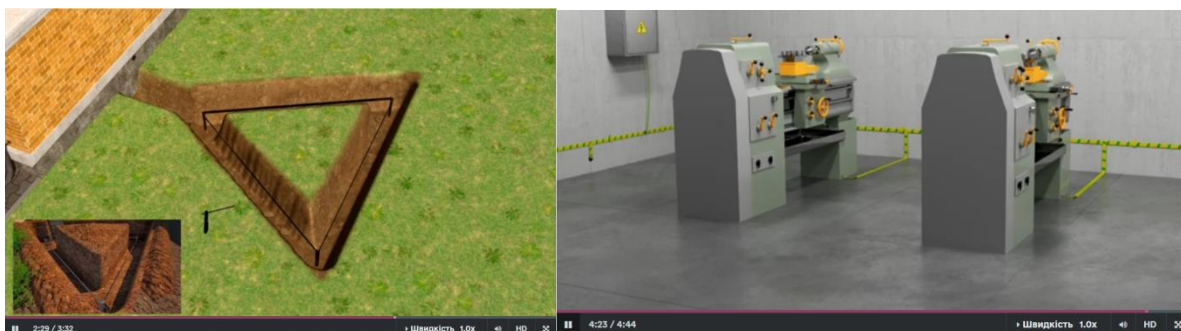

Рис. 6. Анімаційні відео

Для створення навчального відео для курсу задіяні майстер виробничого навчання та представник електромонтажної організації. Відео дає змогу ознайомитись з різними видами вимірювальних приладів, що не завжди доступно для навчальних закладів див.

Рис. 7.

Рис. 7. Відео фрагмент

Для підготовки навчальних відео достатньо звичайного смартфона, можна провести відео зйомку без допомоги (самостійно). Фрагмент виконання технологічних операцій, послідовності виконання робіт, демонстрацій тощо, можна зняти безперервно або декількома фрагментами. Студія You Tube, Вашого акаунту Google дозволяє проводити незначну обробку відео фрагментів та розміщувати їх у просторі Інтернет. Для створення більш професійних відео потрібно володіти навичками роботи з відео редактором. Редакторів дуже багато, є прості у використанні, головне, багато програм з вільним розповсюдженням для різних гаджетів. Використання навчальних відео стимулює

здобувачів освіти до навчання, робить процес більш цікавим, такого роду інформація гарно сприймається та запам'ятовується. Наведу приклад навчального відео: Урок «Монтаж обладнання автономної сонячної електричної станції» (<https://www.youtube.com/watch?v=-7FUaNOV6RA>).

Робота викладача творча. Викладач постійно розвивається, вивчає нові технології, нові методики. Веб-технологій дуже багато, засвоїти їх усі – не вистачить життя. Але, навчання потрібно зробити цікавим. У світі сучасних технологій, як кажуть, молодь сприймає їх з пелюшок. Сучасна молодь потребує активностей у навчанні. Різноманітні переходи між діяльностями, інтерактиви дозволяють утримати учнів, стимулювати продовження навчання. Читати «сухий» текст зможуть до 10% здобувачів освіти, матеріал у вигляді інтерактивної презентації або навчального відео буде опрацьований більшим відсотком учнів. Складні завдання – тест у вигляді лабіринту, учні опрацьовують з більшою наснагою. Тому пам'ятаємо: не перевантажуємо урок матеріалом; додаємо максимум активностей, максимум наочності.

Висновки. Сучасні методи навчання мають необмежений потенціал. Викладач повинен вивчати Інтернет технології та активно використовувати їх у своїй педагогічній діяльності. На допомогу вчителю у Всесвітньому просторі існує багато платформ, онлайн сервісів. Можна обрати на свій розсуд і можливості декілька різноманітних програм та сервісів і зробити навчання більш цікавим. Під час проведення занять в аудиторії, не забуваємо про Інтернет простір. Розміщуйте завдання на сайтах, блогах на навчальних платформах. Зацікавлені учні зможуть опрацювати більше інформації з Вашою допомогою. Візьміть собі на допомогу гаджети здобувачів освіти, мультимедійні дошки дозволяють у реальному часі провести активності за допомогою смартфонів. Для цього учням достатньо відсканувати кюар код з дошки і вони у просторі, готові до виконання завдання. Організуйте навчання учнів на Інтернет платформах. Підключившись до платформи викладач має змогу приєднати учнів та контролювати процес опрацювання матеріалів.

Інтернет – наш помічник, потрібно лише навчити його допомагати нам у нашій діяльності.

Список використаних джерел

- 1.Базові поняття і терміни веб-технологій / [А.В. Кільченко, О.І. Поповський, О.В. Тебенко, О.В. Тебенко, Н.М. Матросова]; Упорядник: Кільченко А. В. Київ: ІІТЗН НАПН України, 2014. 49с.
- 2.Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ МОН України від 25.04.2013р. № 466. DOI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13.#Text>.
- 3.Про освіту: Закон України від 05.09.2017р. № 2145-VIII. DOI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- 4.Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 01.01.2019р. №103/98-ВР. DOI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80.#Text>.

Троян Алла Григорівна,

викладач професійно–теоретичної підготовки,

спеціаліст першої категорії

ДПТНЗ «Лебединське вище професійне

училище лісового господарства»

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Анотація. В статті розглянуто поняття інновації, інноваційного навчання, важливість використання педагогічних інноваційних технологій, у процесі навчання при підготовці кваліфікованих робітників в системі професійної (професійно-технічної) освіти.

Ключові слова: інтерактивні методи і форми, інноваційні методи навчання, освітній процес, професійна освіта, дуальна система.

Постановка проблеми. Сучасна освіта у всьому світі відчуває значні зміни, що стосуються не тільки змін у питаннях змісту навчальних матеріалів, а й технологій та форм їх передачі. Освітня сфера, віддзеркалюючи ті процеси, що відбуваються в суспільстві,

перебуває під впливом трансформації та глобалізації. Адже на ринку праці, в суспільстві для людини важливим є не тільки володіння необхідним обсягом знань, а й уміння швидко та мобільно реагувати на зміни, ефективно спілкуватися й орієнтуватися в інформаційному просторі, мати здатність постійно навчатись та відповідати потребам громадянського суспільства.

Мета статті – дослідження ефективних інноваційних педагогічних технологій, впровадження яких у професійній освіті сприятиме підвищенню результативності освітнього процесу

Виклад основного змісту. Від працівників професійної освіти насамперед залежить, чи отримають здобувачі освіти необхідні знання та навички, чи зможуть їх творчо використовувати, чи стануть вони професійно грамотними, конкурентоспроможними робітниками. Тому викладачі спецдисциплін та майстри виробничого навчання працюють над освоєнням нових педагогічних технологій і застосовують їх у своїй педагогічній діяльності.

Значну увагу впровадженню інновацій у навчальний процес ПТНЗ приділяє у своїх дослідженнях В. Радкевич. Як зазначає дослідниця, поряд з високим рівнем дидактичної компетентності для педагогів професійної освіти не менш важливою є наявність педагогічної майстерності, що ґрунтується на володінні педагогічними технологіями і педагогічною технікою спрямування теоретичних знань у професійно-практичну сферу діяльності.

Отже, викладачі та майстри виробничого навчання повинні володіти й розвивати в собі такі професійно значущі якості, як системне мислення, здатність до рефлексії, технологічну культуру, готовність до професійно-особистісного зростання, самоорганізації та самореалізації, особистісна, соціальна та спеціальна компетентності та ін. Тільки такий викладач та майстер здатні підготувати конкурентоспроможного робітника, фахівця.

Основним напрямом удосконалення навчально-виховного процесу в ПТНЗ став пошук нових методик, технологій. Надається перевага особистісно орієнтованим, розвивальним, активним та інтерактивним методам і формам організації навчального процесу, при яких навчальний процес відбувається на основі постійної активної взаємодії здобувачів освіти та педагогів.

Наш досвід свідчить, що найбільш цікавими та результативними для системи ПТО є такі педагогічні технології, як кооперативне і проектне навчання, результатами якого є: позитивна взаємозалежність, набуття соціальних навичок. Залежно від обсягу навчального матеріалу, важливості його засвоєння, відпрацювання навичок педагоги активно застосовують такі методи навчання, як командні ігри, тести, тренінги, групові дослідження. Великої уваги заслуговують ділові ігри, які дають здобувачам освіти змогу як найкраще проявити свій професіоналізм, компетентність, уміння застосовувати здобуті знання. А переваги групового дослідження полягають у тому, що в навчанні здобувачів освіти складається ситуація, яка може трапитися в житті, між теорією і практикою встановлюється тісний зв'язок – здобувачі освіти вчаться використовувати здобуті знання у професійній сфері, виявляють самостійність у роботі, розвивають творчу та пізнавальну активність, логічно мислять. Найпростішою ланкою, з яких складається особистісно орієнтована технологія, є особистісно орієнтована педагогічна ситуація, опинившись у якій здобувач освіти повинен пристосувати її до своїх інтересів, побудувати образ чи модель свого життя, вибрати творчий момент, дати критичну оцінку.

Групова форма навчальної діяльності виникла як альтернатива існуючим традиційним формам навчання. Вміле поєднання індивідуальної та групової організації навчальної діяльності допомагає успішному навчанню здобувачів освіти, їх активність і самодіяльність підвищують ефективність уроку. При індивідуальній роботі кожен здобувач освіти працює самостійно, темп його роботи визначається ступенем цілеспрямованості, розвитку інтересів, нахилів. Темп роботи залежить також від навчальних можливостей, підготовленості здобувачів освіти.

Досить ефективною для системи ПТО виявилась система розвивального навчання, в основі якого лежить уявлення про розвиток здобувача освіти, як суб'єкта особистої діяльності. При цьому слід враховувати те, що не кожна зміна в здобувача освіти є зміною в його розвитку. Потрібно звертати увагу на інтелектуальні зміни, психічні новоутворення, а не тільки на розвиток умінь та навичок.

Інформаційно-розвивальні технології передбачають виклад педагогом теоретичних відомостей під час проведення уроку; організацію самостійної роботи здобувачів освіти з вивчення нових знань з теоретичних джерел, інструкцій, комп'ютерних засобів навчання,

розвивальні – спрямовані на професійний розвиток майбутнього фахівця, здатного творчо працювати, самостійно визначати способи та засоби вирішення проблемних виробничих ситуацій. До цих технологій належать проблемне навчання, проблемні лекції, семінари, навчальні дискусії, лабораторно-практичні роботи з елементами дослідництва, діяльності, гри. В основі педагогічної технології «Створення ситуації успіху» лежить особистісно орієнтований підхід до процесу навчання та виховання. Ситуація успіху – це суб'єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичної або моральної напруги виконавця справи, виконавця явища. Така технологія ефективна в будь-якій освітній системі.

Діяльнісні технології особливо доцільні у професійній підготовці, оскільки спрямовані на підготовку професіонала, здатного кваліфіковано розв'язувати виробничі завдання. Ці технології передбачають здійснення аналізу виробничих ситуацій, розв'язання ситуативних виробничих завдань, ділові ігри, моделювання професійної діяльності в навчальному процесі, організацію професійно спрямованої дослідницько-пошукової роботи тощо.

Серед педагогічних технологій навчально-виховного процесу найбільшу зацікавленість викликала сугестивна технологія, яка є ще мало поширеною, в основі якої лежить керування психічним станом здобувачів освіти. Педагоги активно застосовують популярні на сьогодні тренінгові технології, які впливають із сугестивної.

Інноваційні тенденції, як переконує міжнародний досвід є в тому, що якість підготовки кадрів було, є і буде пріоритетним у сфері професійної освіти.

Сьогодні у багатьох європейських країнах набуває розвитку альтернативна форма професійного навчання: теоретичне навчання чергується з повноцінною трудовою діяльністю з майбутньої спеціальності. При цьому процеси поступового ускладнення навчання і роботи йдуть паралельно. На кожному проміжному етапі освоєння спеціальності видаються посвідчення про набуту кваліфікацію. Нині альтернативна форма професійної підготовки вважається найефективнішою формою підготовки кваліфікованих робітничих кадрів, оскільки поетапне і паралельне нарощування складності навчання та праці прискорює освоєння необхідних компетенцій людини. Відповідно до рішень органів ЄС, альтернативне навчання реалізується в Італії, Німеччині та Франції.

Такий стан справ підштовхує керівників освітніх установ нашої країни до пошуку нових технологій підвищення ефективності підготовки кадрів. Необхідно прагнути до того щоб:

- професійну освіту України було засновано на дуальній системі, яка передбачає не тільки зацікавленість профзакладу і підприємства – замовника кадрів, але і відповідальність за дотримання стандарту освіти, наявність висококваліфікованих викладацьких кадрів, найвищий професійний рівень майстрів виробничого навчання, які працюють на підприємствах, наявність сучасної навчальної та матеріально-технічної бази і, нарешті, незалежних комісій, що приймають іспити як на етапі атестації, так і на випускних кваліфікаційних іспитах.

Дуальна система навчання ліквідує розрив між теорією і практикою в процесі підготовки майбутніх фахівців, відкриває додаткові можливості підвищення ефективності підготовки робітничих кадрів, дозволяє враховувати вимоги роботодавців щодо формування професійних компетенцій робітників, підвищує мотивацію для отримання знань і набуття професійних навичок здобувачів освіти.

У лютому місяці в ДПТНЗ «Лебединське вище професійне училище лісового господарства» завершила навчання група здобувачів освіти за професією «Кравець» 4-го розряду. Навчання проходило за дуальною формою навчання на ПРАТ «Лебединська швейна фабрика».

Проведення дуальних занять, узгоджені з навчальними та робочими програмами професійних дисциплін, підібрали професіоналів-практиків, яких долучили до освітнього процесу. Це системні заняття з узгодженим розкладом протягом усього періоду викладання освітнього компонента, це можливість безпосередньо у виробничих умовах набути задекларованих компетенцій та програмних результатів навчання. Дуальна освіта має велике значення для тих молодих людей, у яких фінансові можливості обмежені. Крім того, вони отримують заробітну плату. Тобто дуальна система – це унікальна можливість здобути якісну освіту, ще й заробляючи собі на життя.

Здобувачі освіти опановували теоретичну частину освітньої програми на заняттях в навчально-теоретичному класі, а здобуття практичних навичок проходило в цехах

підприємства. По закінченню навчання одержали документи державного зразка про здобуття професійно-технічної освіти.

Рис. Знімає мірки

Рис. Шиє одяг

Ми вкотре стали свідками, як дуальна форма навчання стала ідеальним варіантом для здобувачів освіти, які прагнули здобути професію і застосовувати отримані знання на практиці, та надалі продовжити працювати на підприємстві ПРАТ «Лебединська швейна фабрика».

Перевага для підприємств полягає в тому, що здобувачі освіти, які проходять навчання, залишаються працювати на виробництві, а також одразу інтегрують нові навички у робочий процес. Така синергія дозволяє підвищити продуктивність і якість праці, зберігаючи фахівців, які вже знайомі з діяльністю підприємства.

Висновки. Отже, якісні зміни в підготовці кваліфікованих робітників зумовлюють необхідність інноваційного розвитку освітнього процесу ПТНЗ, основним принципом якого є принцип системності, що передбачає врахування розмірності всього комплексу змін освітнього процесу. Головними складовими процесу формування професійної компетентності фахівців є навчальне середовище закладу професійної освіти, організація освітнього процесу, відбір і структурування змісту освіти, засоби організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, орієнтовані на кінцевий результат. А організація теоретичного і виробничого навчання на основі принципу предметної діяльності є дидактичною основою, що забезпечує формування професійної компетентності майбутнього робітника, важливих якостей особистості спеціаліста. Тому кожен професійно-технічний навчальний заклад має стати певною моделлю такого досвіду зі своєю, ефективною саме для даного закладу структурою, зі своєю стратегією та перспективою.

Список використаних джерел

1. Загіка О.О. Оновлення змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників в сучасних умовах. *Професійно-технічна освіта*. 2012. № 4 (57). С.25-29.

2. Кримчак Л. Ю. Система дуальної освіти як умова якісної підготовки конкурентоспроможних професіоналів на ринку праці України. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 2. С. 83–86.

3. Марценюк Л. В., Груздєв О. В. Дуальна освіта як засіб ефективного поєднання теорії та практики. *Економіка та держава*. 2021. № 3. С. 58–65.

4. Паржницький В. В. Інноваційні педагогічні технології та шляхи впровадження їх у навчальний процес ПТНЗ. *Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи: Науково-методичний збірник*. / Упорядник Н. І. Бугай. Вип.1. Київ, 2005. С. 63-70.

Циба Юлія Анатоліївна,

викладач предметів професійно-теоретичної підготовки
ДПТНЗ «Конотопське вище професійне училище»

ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ

Анотація. У статті розглядається проблема професійного вигорання викладачів як актуальне психолого-педагогічне явище сучасної освіти. Проаналізовано основні ознаки, чинники ризику та наслідки вигорання. Особливу увагу приділено підходам до профілактики емоційного виснаження на індивідуальному та організаційному рівнях. Наведено приклади сучасних практик, зокрема український проєкт «Як ти?», а також кейс-аналіз. Стаття містить практичні рекомендації для освітніх закладів щодо підтримки ментального здоров'я педагогів.

Ключові слова: професійне вигорання, викладач, емоційне виснаження, стрес, профілактика, педагогічна діяльність, психологічна підтримка, саморегуляція, освітнє середовище, емоційний інтелект.

Постановка проблеми. У сучасному освітньому просторі професійне вигорання викладачів стає однією з найгостріших психологічних проблем. Постійне емоційне навантаження, зростаючі вимоги до якості викладання, адаптація до змін в освітньому середовищі, зокрема в умовах війни, призводять до хронічного стресу та зниження мотивації у педагогів. Відсутність належної психологічної підтримки та профілактичних заходів поглиблює негативні наслідки для особистості викладача та ефективності навчального процесу. Тому постає необхідність у глибокому вивченні причин вигорання та пошуку ефективних способів його запобігання.

Аналіз останніх публікацій. Проблематика професійного вигорання викликає активний інтерес у сучасній психолого-педагогічній науці як в Україні, так і за кордоном.

В українському науковому просторі темі вигорання педагогів присвячені праці І. Д. Беха, Н. Ю. Максименка, О. В. Скрипниченко, які розглядають вигорання як наслідок емоційного перенавантаження в професіях типу «людина–людина» та акцентують на потребі в організаційній підтримці з боку керівництва.

У публікаціях О. А. Соловей та Ф. І. Хміля окреслено актуальність створення психологічно безпечного освітнього середовища, як одного з визначальних чинників запобігання вигоранню.

На міжнародному рівні варті уваги дослідження Крістіни Маслач (США), яка розробила одну з найвідоміших моделей вигорання (трикомпонентна модель: емоційне виснаження, деперсоналізація, редукція професійних досягнень). У працях М. Лейтера вивчається зв'язок між структурою робочого середовища та ризиком вигорання.

Європейські дослідження (наприклад, в рамках програми Erasmus+ про благополуччя вчителів) наголошують на важливості ментального здоров'я педагогів у цифрову добу та рекомендують впровадження програм емоційної стійкості.

Таким чином, сучасні публікації зосереджуються на комплексному підході до профілактики вигорання, що поєднує особистісні навички саморегуляції з підтримкою з боку системи освіти.

Мета статті - аналіз чинників, що спричиняють професійне вигорання у викладачів, а також визначення профілактичних заходів для його запобігання на індивідуальному та організаційному рівнях.

Виклад основного змісту. У сучасних умовах трансформації освіти, зростання психологічного навантаження на педагогічних працівників та суспільних викликів (зокрема, війни, дистанційного навчання, низької соціальної підтримки), проблема професійного вигорання викладачів набуває особливої актуальності. Професійне вигорання негативно впливає не лише на ефективність праці, а й на фізичне та психоемоційне здоров'я викладача.

Поняття професійного вигорання вперше було введено у 1974 році американським психіатром Г. Фрейденбергером. У науковій літературі воно визначається як стан фізичного, емоційного та розумового виснаження, що є наслідком тривалого перебування в ситуації емоційного перевантаження та стресу.

Згідно з українськими дослідниками, такими як Н. Ю. Максименко, І. Д. Бех, О. В. Скрипниченко, професійне вигорання — це механізм психологічного захисту, який розвивається у відповідь на хронічний професійний стрес. Основні симптоми включають втрату мотивації, відчуження від роботи, зниження самооцінки, емоційне виснаження та соматичні порушення.

Викладачі є однією з найуразливіших категорій фахівців щодо вигорання. Їхня діяльність вимагає високого рівня самоконтролю, емпатії, відповідальності, взаємодії з різними типами особистостей, а також здатності швидко адаптуватися до змін.

Основні чинники ризику:

- надмірне емоційне залучення у стосунки з учнями/студентами;
- відсутність зворотного зв'язку або позитивного підкріплення;
- конфлікти з адміністрацією чи батьками;
- перевантаження (заняття, звіти, перевірка робіт тощо);
- недостатня винагорода праці;
- низький рівень автономії у прийнятті рішень.

Таблиця 1. Основні ознаки професійного вигорання викладача

Група ознак	Опис проявів	Можливі наслідки
<i>Емоційні</i>	<i>Відчуття спустошеності, дратівливості, байдужість</i>	<i>Апатія, депресія, конфлікти з колегами</i>
<i>Фізіологічні</i>	<i>Постійна втома, головні болі, порушення сну</i>	<i>Соматичні хвороби, зниження імунітету</i>
<i>Когнітивні</i>	<i>Зниження концентрації, забування, уповільнення мислення</i>	<i>Зниження якості викладання</i>
<i>Мотиваційні</i>	<i>Втрата інтересу до професії, знецінення результатів праці</i>	<i>Професійна деградація, звільнення</i>
<i>Поведенкові</i>	<i>Уникнення контактів, ізоляція, запізнення</i>	<i>Соціальна дезадаптація</i>

Профілактика професійного вигорання передбачає комплекс індивідуальних та організаційних заходів.

1. Індивідуальний рівень:

- розвиток емоційного інтелекту та рефлексії;
- дотримання балансу між працею та відпочинком;
- участь у тренінгах з тайм-менеджменту та саморегуляції;
- регулярна фізична активність;
- звернення до психолога у разі потреби.

2. Організаційний рівень:

- створення підтримувального середовища в колективі;
- зниження паперової та звітної бюрократії;
- запровадження системи наставництва для молодих викладачів;
- забезпечення доступу до програм психоемоційної підтримки;
- підвищення заробітної плати та умов праці.

У сучасних українських закладах освіти вже впроваджуються певні заходи, що мають на меті зменшення професійного вигорання в Дослідження, проведені в Україні, зокрема в умовах після 2022 року, вказують на те, що викладачі в умовах тривалої напруги, адаптації до нових умов навчання, переїздів, відсутності стабільності втрачають емоційний ресурс значно швидше. Відповідно, заходи підтримки мають бути спрямовані не лише на запобігання вигоранню, а й на його компенсацію після прояву перших симптомів.

У практиці сучасної освіти виявляється важливим не лише формальний контроль за станом педагогів, а й впровадження культури турботи. Це включає можливість відкрито говорити про втому, мати доступ до психолога без осуду, проводити щомісячні опитування про емоційний стан педагогічного колективу.

Підвищення кваліфікації педагогів також повинно включати блоки із саморегуляції, профілактики вигорання, стрес-менеджменту. Курси з медитації, технік усвідомленості (mindfulness), а також тренінги з асертивності сприяють підвищенню стійкості викладача до щоденних навантажень.

Психологічна безпека в колективі передбачає відсутність булінгу серед працівників, рівень довіри між колегами та керівництвом, готовність допомагати один одному. Тому керівник освітнього закладу відіграє ключову роль у створенні умов, які знижують рівень стресу.

Додатково варто враховувати, що молоді викладачі потребують менторської підтримки на початку кар'єри. Система наставництва має передбачати не лише методичний супровід, але й емоційну підтримку. Це дозволяє новим педагогам адаптуватися швидше, не вигораючи в перші роки роботи.

Індивідуальні підходи до профілактики професійного вигорання мають перш за все спиратися на усвідомлення особистісного стану педагога. Важливо вміти вчасно розпізнавати симптоми емоційного виснаження, втрати мотивації, роздратованості. Для цього рекомендується вести щоденник емоційного стану, в якому педагог може відслідковувати зміни настрою, рівень втоми та емоційної залученості до професійної діяльності.

Одним з найбільш ефективних інструментів є розвиток навичок саморегуляції. Зокрема, техніки глибокого дихання, короточасні медитації, практика майндфулнес, вправи на розслаблення м'язів (наприклад, прогресивна м'язова релаксація за Джекобсоном) допомагають знизити рівень напруги. Також важливу роль відіграє планування часу: дотримання режиму праці та відпочинку, уникнення перевантаження, регулярні перерви під час роботи.

Соціальна підтримка — ще один важливий чинник. Варто підтримувати зв'язки з колегами, не ізолюватися у разі труднощів, звертатися за допомогою. Корисними є неформальні зустрічі, педагогічні чати, внутрішні професійні клуби, де можна поділитися думками, отримати розуміння й підтримку.

На рівні освітнього закладу важливою є профілактика організаційного стресу. Це може включати: оптимізацію розкладу, рівномірний розподіл навантаження, справедливую систему оцінювання праці, залучення викладачів до прийняття рішень. Створення комфортного фізичного середовища (наявність зони відпочинку, доступ до питної води, ергономічне робоче місце) також впливає на психологічний стан працівників.

Крім того, ефективним підходом є впровадження регулярних психологічних тренінгів, семінарів та програм підвищення кваліфікації, які включають теми з подолання стресу, профілактики вигорання, психологічної гігієни. Такі заходи не тільки формують навички, а й демонструють, що адміністрація дбає про добробут працівників, викладачів.

Наприклад:

- гнучкі графіки та розвантажувальні дні;
- регулярні психологічні тренінги;
- «кімнати емоційного розвантаження» з арт-терапією;
- педагогічні клуби та обміни досвідом;
- практика «позитивного підкріплення» від керівництва.

У 2022 році в Україні було запущено національний проєкт психологічної підтримки «Як ти?», ініційований перша леді Оленою Зеленською спільно з МОЗ та ЮНІСЕФ. Мета проєкту – забезпечити українців доступною інформацією про психічне здоров'я, навчити піклуватися про себе й оточення та знизити рівень стигматизації психологічної допомоги.

Окремий напрямок у межах проєкту присвячений освітянам, які належать до групи підвищеного ризику вигорання. Для них створено матеріали про самопоміг, відеоуроки, інструкції з подолання стресу, а також організовано співпрацю з психологами.

Проєкт «Як ти?» є прикладом сучасного системного підходу до профілактики психоемоційного виснаження в українському суспільстві, зокрема серед викладачів.

Висновки. Професійне вигорання викладачів – серйозний виклик системі освіти, особливо в умовах воєнного та післявоєнного часу. Його профілактика вимагає цілісного підходу: особистісної відповідальності самого педагога за свій стан і підтримки з боку адміністрації.

Своєчасне виявлення симптомів, активна участь у профілактичних заходах, зміни на рівні освітнього середовища сприяють збереженню професійного здоров'я, підвищенню якості викладання та задоволеності працею.

Список використаних джерел

1.Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Київ: Либідь, 2003. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. 344с.

2.Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?». DOI: <https://howareu.com/>.

3.Максименко С. Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. Видання друге, перероблене та доповнене. Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. 272с.

4.Скрипченко О. В. Психолого-педагогічні основи навчання: Навчальний посібник для викладачів психології і педагогіки, аспірантів, студентів педагогічних та курсантів військових навчальних закладів. Київ: Український Центр духовної культури, 2008. 420 с.

5.Степанець М. Професійне вигорання як перешкода пізнавально-творчої самореалізації педагогічних кадрів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 8. С. 74-84.

6.Харченко Л. П. Зародження ідеї педагогічної етики в історії української педагогічної думки. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Педагогіка. Соціальна робота* / [редкол.: Козубовська І.В. (гол. ред.) та ін.]. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. Вип. 22. С. 177–179.

Шарахова Ірина Володимирівна,
викладач предметів професійно-теоретичної підготовки
ДПТНЗ «Кролевецьке ВПУ»

ЗАСТОСУВАННЯ ДОДАТКІВ GOOGLE В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У статті здійснено теоретичний аналіз проблеми визначення особливостей використання Google-додатків як засобів налагодження ефективної педагогічної взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах цифровізації освіти. На основі огляду наукової літератури обґрунтовано ефективність інструментів Google для забезпечення синхронної та асинхронної взаємодії в умовах навчання з використанням дистанційних технологій. Результати підтверджують значення цифрових технологій у підвищенні якості освіти та сприяють подальшому впровадженню інноваційних методів навчання.

Ключові слова: взаємодія, Google Workspace, цифрові технології, освітній процес, навчання з використанням дистанційних технологій, здобувач освіти, заклад професійної (професійно-технічної) освіти.

Постановка проблеми. Останнім часом у світі все більшу кількість уваги приділяють розвитку інформаційних технологій та інформаційного суспільства. Таке поняття як «інформація» стало посідати важливе місце у світі та навіть у повсякденному житті. В умовах масової комп'ютеризації та інформатизації всіх сфер життя та інтеграції України в світовий інформаційно-освітній простір важливого значення набуває ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій у сфері освіти. Стрімкий розвиток цифрових технологій суттєво трансформує сучасний освітній процес в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, змінюючи традиційні підходи до навчання та викладання. Разом з тим застосування програм Google як інструментів налагодження взаємодії в освітньому процесі стало ключовим і актуальним аспектом практики викладання. Застосування таких інструментів, як Google Classroom, Google Drive, Google Meet та інших, дозволяє структурувати освіту на ефективному рівні, пропонуючи легкий

доступ до ресурсів, полегшуючи роботу педагогів, створюючи умови для ефективної взаємодії між здобувачами освіти та спрощують подання та вивчення нового матеріалу.

Водночас актуальність дослідження зумовлена необхідністю адаптації освітніх практик до вимог цифрового суспільства та інтеграції інноваційних технологій у освітній процес.

В даний час в освітній процес закладів освіти широко увійшли різноманітні Web-сервіси. Використання Web-сервісів стало нагальною потребою для педагогів, які прагнуть оптимізувати процес навчання, зробити його більш ефективним і цілеспрямованим. Актуальність використання Google сервісів обумовлює те, що вони не лише виконують функцію інструментів для реалізації окремих педагогічних задач, але й надають нові можливості для навчання, формування навичок самостійної пізнавальної діяльності, виступають умовою поступального розвитку суспільства. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіту передбачає використання пакетів хмарних сервісів, серед яких найбільш популярними є GSuiteforEducation і Office 365 Education [7, с. 40].

Аналіз останніх публікацій. Дослідженню використання інформаційних технологій в освіті присвячені праці: В.Ю. Бикова, М.І. Жалдака, Ю.В. Триуса. Питання інформатизації освіти в цілому широко описуються в працях Б.С. Гершунського, В.І. Гриценка, О.І. Іваницького та інші [15, с. 28].

Ю. Ю. Дюлічева розглядає перспективи застосування в навчальному процесі платформ MicrosoftLive@edu (зараз Office 365 Education) та GoogleforEducation[9]. В. П. Олексюк досліджує процес інтеграції хмарних технологій GoogleApps (зараз GSuiteforEducation) у інформаційноосвітній простір навчального закладу [12]. Н. В. Морзе та О. Г. Кузьмінська розглядають педагогічні можливості використання хмарних обчислень для реалізації компетентнісного підходу, моніторингу успішності учнів і студентів [11].

Аналізу різноманітних підходів до використання хмарних технологій в навчальному процесі, що пропонуються у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі, присвячені роботи Т. А. Вакалюк [2].

Сьогодення вимагає від системи освіти створення належних умов для розвитку інтелектуально розвинутої та творчої особистості, однак у сучасних закладах освіти не

завжди є можливість забезпечити умови для ефективної та результативної роботи. Велика кількість здобувачів освіти навчальних закладів не мають пристроїв для роботи з Googleсервісами, а також програмного забезпечення. Ще однією важливою проблемою виступає відсутність доступу до мережі Інтернет навіть за наявності пристроїв. Це може відбуватись з різних причин, але однією з головних є відсутність проведеного Інтернету до певної місцевості, або ж слабкий рівень сигналу.

Виклад основного змісту. Використання в освітньому процесі соціальних мереж та соціальних сервісів сприяє засвоєнню таких важливих навичок, як критичне мислення та колективна творчість [6].

Для моделювання навчального процесу, що задовольняє всі вимоги сучасного інформаційного суспільства, необхідне інформаційно-освітнє середовище, що дозволяє всім учасникам навчального процесу ефективно взаємодіяти і досягати спільних цілей [3]. Таким середовищем є найпоширеніша система сервісів компанії Google, яка називається **GSuiteforEducation** (донедавна відома як GoogleApps), яка створена на основі хмарних технологій та має застосування в освітньому процесі.

GSuiteforEducation – це набір стандартних хмарних (тобто розміщених на серверах компанії Google) додатків для планування спільної діяльності, колективної роботи і спілкування, публікації матеріалів, хостингу відеоматеріалів та багатьох інших інструментів (рис. 1), доступний в домені .edu [4, с. 12].

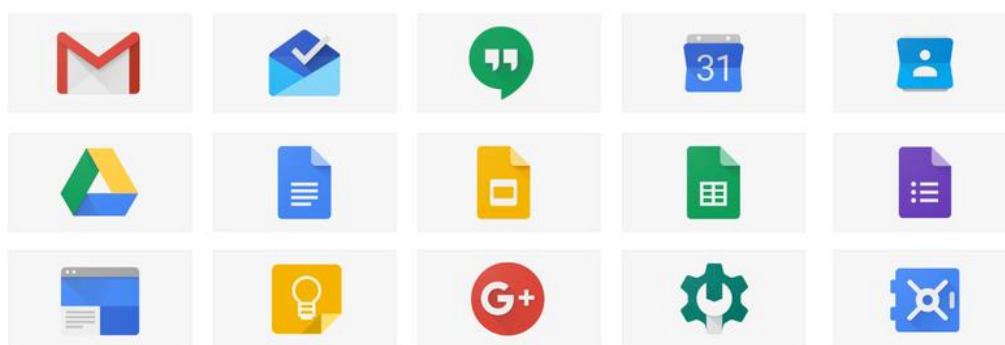

Рис.1. Сервісу G Suite for Education by Google Cloud

Використання сервісів Google в освітній галузі надає ряд переваг:

- безкоштовність (доступні всі базові можливості, відсутність обмежень на період використання);

- один акаунт – всі сервіси (реєстрація необхідна на самому початку, нові сервіси можна підключати за необхідністю, наявність та налаштування персонального організатора всіх сервісів);
- знайомий інтуїтивно зрозумілий інтерфейс (відповідає стандартним офісним програмам, має україномовну версію);
- хмарне зберігання інформації (можливість втрати даних виключена, спрощений доступ за прямими посиланнями, можливість редагування та доступу з будь-якого комп'ютера, що має підключення до мережі Інтернет);
- мінімальні вимоги для доступу (відсутність необхідності встановлення додаткових програм, підтримка різними браузерями, доступ з портативних пристроїв (смартфонів, планшетів));
- сумісне створення документів (об'єднання людей, що працюють над спільним документом, оперативна узгодженість документів, інтерактивність, відображення змін в реальному часі);
- історія всіх змін (ведення статистики змін, можливість відновлення документу попередньої редакції);
- розмежування прав на доступ (різні права на доступ (редагування, перегляд, коментування), можливість вбудовування у вигляді посилань);
- підтримка та розвиток (оновлення інтерфейсу та можливостей, інтеграція з сучасними технологіями Веб 2.0 тощо);
- спільнота користувачів (обмін думками та можливостями, ефективні приклади та досвід, широка аудиторія для тестування інструментів) [8].

Служби G SuiteforEducation допомогли кардинально змінити систему навчання в багатьох навчальних закладах по всьому світу. У наш час продукти Google стали для закладів освіти тією технологічною базою, що допомогла підняти ефективність спільної роботи педагогів та учнів на новий рівень [13].

Google Classroom – є ключовим інструментом для організації освітнього процесу. Він дозволяє створювати віртуальні класи, завантажувати навчальні матеріали, створювати завдання та перевіряти їх виконання (рис.2). Здобувачі освіти можуть виконувати завдання у зручний для них час і з будь-якого пристрою, що важливо для

асинхронної взаємодії. Перевагою Google Classroom є автоматизація рутинних процесів, що дозволяє викладачам зосередитися на основних аспектах навчання.

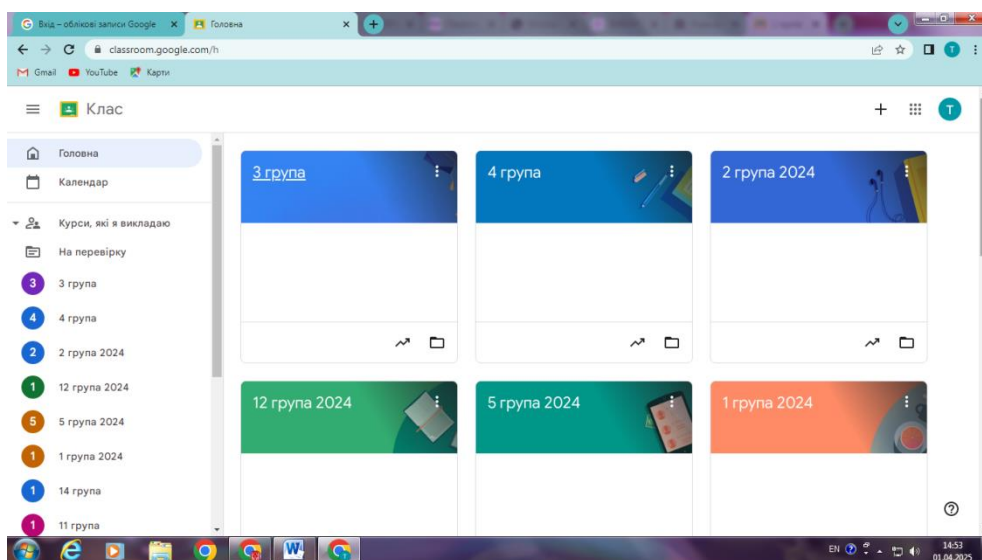

Рис.2. Google Classroom закладу ДПТНЗ «Кролевецьке ВПУ»

Google Meet – забезпечує платформу для синхронної взаємодії, дозволяючи проводити онлайн-заняття у форматі відеоконференцій. Це особливо актуально у професійній (професійно-технічній) освіті, де важливим є демонстрація практичних навичок. Здобувачі освіти можуть транслювати свої дії в реальному часі, а викладачі – надавати миттєвий зворотний зв'язок. Функціонал Google Meet дозволяє записувати заняття, що корисно для здобувачів освіти, які не змогли бути присутніми.

Gmail – це безкоштовна поштова служба Google. Повнофункціональний поштовий клієнт, що дозволяє обмінюватись миттєвими повідомленнями, користуватись аудіо та відеочатом, має мобільний доступ, а також захист від вірусів та спаму. Основною особливістю даного поштового сервісу є потужний алгоритм пошуку по поштовій кореспонденції [4, с. 13]. Продумана ієрархія дозволяє бачити відправлені та отримані повідомлення, чорнові варіанти, а також ті повідомлення, відправка яких була відкладена. Всі отримані повідомлення відображаються у хронологічній послідовності.

Для того, щоб почати користуватися сервісами Google, необхідно створити свій власний акаунт (профіль) у пошті Google (Gmail). За допомогою Gmail учень або група учнів мають змогу обмінюватися повідомленнями з викладачем, це є дуже зручно, коли робота проводиться на відстані, а не безпосередньо в класі.

GoogleCalendar (Календар) являє собою веб-інструмент управління та планування. Календар є зручним засобом для планування учнівських та педагогічних заходів та для створення календарного планування або роботи над будь-яким проектом (рис.3).

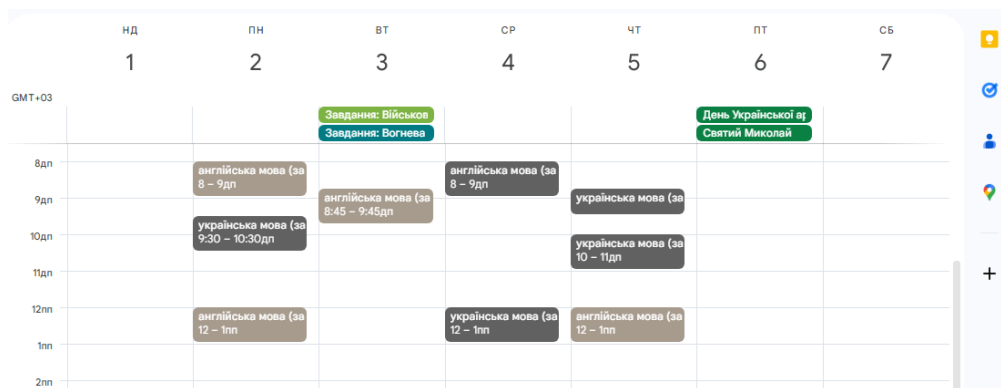

Рис. 3. **GoogleCalendar (Календар)** запланованих заходів

GoogleCloudSearch (Хмарний пошук) – сервіс, що дозволяє користувачам шукати та опрацьовувати матеріали в основних сервісах GSuite, також пропонує корисну інформацію та різноманітні інструкції.

GoogleDrive (Диск) – хмарне середовище з набором веб-інструментів для зберігання та передачі файлів різних форматів, а також для перегляду відео [4, с. 15]. Google Drive виконує роль універсального інструменту для зберігання та обміну навчальними матеріалами. Хмарне сховище спрощує доступ до матеріалів, зменшує потребу у фізичних носіях і забезпечує їх актуальність.

GoogleDocs (Документи) – сервіс, що дозволяє створювати, експортувати та редагувати текстові документи, а також надавати колективний доступ для роботи над ними. Це є досить зручно, оскільки велика кількість людей може працювати в одному документі, проводити обговорення та дискусії в електронному друкованому вигляді, а також працювати над створенням спільних проектів. Викладачі можуть завантажувати презентації, відеоінструкції, технічну документацію, а студенти – спільно працювати над проектами, використовуючи Google Docs або Google Sheets [14].

GoogleSheets (Таблиці) – веб-сервіс, що дозволяє створювати, редагувати та експортувати електронні таблиці, а також надавати колективний доступ для роботи над ними [4, с. 15].

GoogleSlides (Презентації) – веб-сервіс, за допомогою якого користувач може створювати, редагувати, експортувати презентації в режимі онлайн, а також надавати колективного доступу до роботи з ними (рис.4).

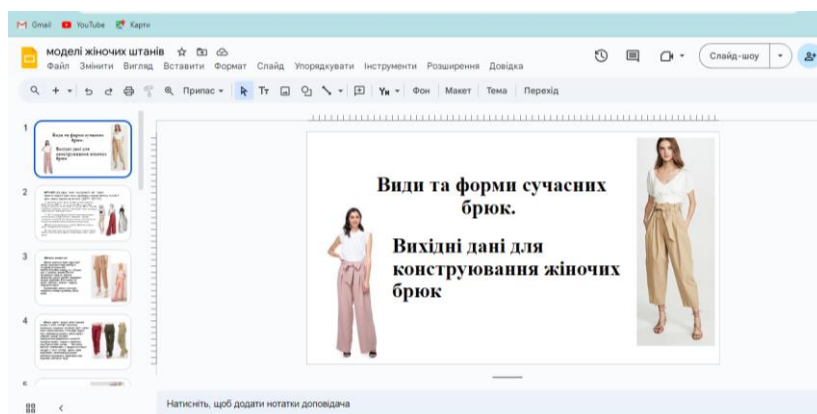

Рис.4. **GoogleSlides (Презентації)**

GoogleForms (Форми) – інструмент, за допомогою якого можна легко планувати різноманітні заходи, складати та проводити опитування та анкетування. Зручно використовувати для проведення підсумкового та поточного контролю знань з теми.

GoogleSites (Сайти) – веб-сервіс, що дозволяє користувачам створювати сайти. Користувач може створити сайт за допомогою веб-інструменту, а потім надати доступ до нього групі інших користувачів або ж зробити його вільнодоступним. Власник сайту сам вирішує, хто має право відвідувати сайт та редагувати його контент [4, с. 15]. Інструмент GoogleSites дозволяє створювати інтерактивні освітні середовища, забезпечує створення вебресурсів, що покликані слугувати віртуальними лабораторіями або портфоліо здобувачів освіти.

GoogleHangouts, GoogleTalk, HangoutsMeet – веб-сервіси, за допомогою яких користувачі можуть спілкуватися один з одним в режимі реального часу.

GoogleKeep – веб-сервіс, що дозволяє користувачам створювати та редагувати замітки, списки та малюнки, а також надавати до них доступ та можливість колективної роботи над ними [4, с. 15].

Google Сейф – веб-сервіс для експорту пошуку вмісту Google Диска та Gmail. За допомогою Google Сейфа користувачі можуть архівувати дані, створювати правила зберігання та видалення повідомлень з певним вмістом в Gmail, а також шукати контент у

всьому домені. Крім того, функції надання електронних документів дозволяють створювати папки для зберігання даних в юридичних цілях [4, с. 15].

YouTube—відеохостинг, що надає користувачам послуги зберігання, доставки та показу відео. YouTube дозволяє користувачам завантажувати, переглядати та коментувати відеозаписи. На цьому відеохостингу розміщені відео різного характеру: пізнавальні, навчальні та побутові, які можна використовувати, як джерело додаткової інформації під час навчання.

GoogleMaps (Карти) – набір додатків, побудованих на основі безкоштовного картографічного сервісу та технологій, які надає компанія Google. Сервіс являє собою карту та супутникові знімки планети Земля. Для багатьох регіонів доступні високодеталізовані аерофотознімки, для деяких – з можливістю перегляду під кутом 45° з чотирьох сторін світу. Додатково пропонуються знімки Місяця та Марсу [4, с. 16].

Blogger— зручний веб-сервіс для ведення блогів, за допомогою якого будь який користувач може створити власний блог, на будь яку тематику, та проводити в ньому обговорення між людьми об'єднаними спільними інтересами (рис.5).

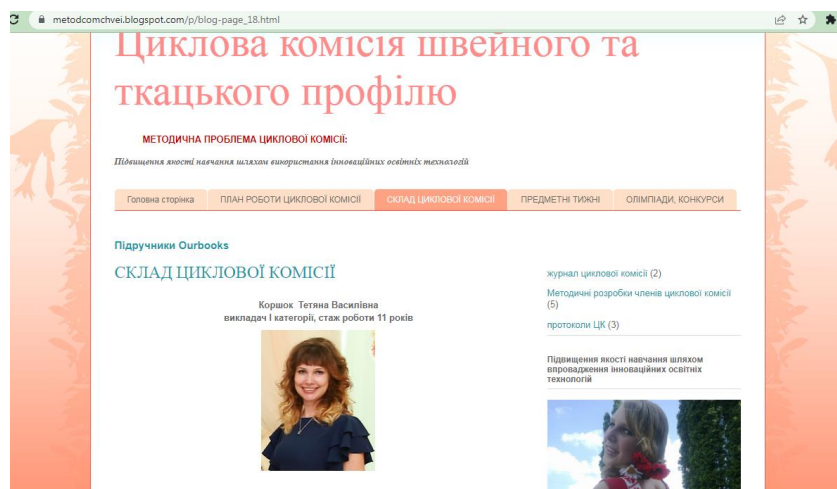

Рис.5. Приклад використання блогу циклової комісії в освітній діяльності

GoogleAnalytics – безкоштовний зручний та корисний сервіс для створення детальної статистики відвідувачів веб-сайтів а також збору даних про їхні дії на сайті. Всебічний аналіз цільової аудиторії дозволяє оперативно реагувати на запити користувачів [4, с. 16].

GoogleEarth (Планета Земля) – безкоштовний проект компанії Google, в рамках якого в мережі Інтернет було розміщено супутникові (або в деяких точках аерофото) зображення всієї земної поверхні. Фотографії деяких регіонів мають безпрецедентно високий дозвіл. Користувачі можуть створювати свої власні мітки та накладати свої зображення поверх супутникових (це можуть бути карти чи більш детальні знімки, отримані з інших джерел).

GoogleGroups (Групи) – сервіс, що надає можливість користувачам брати участь у обговореннях та створювати власні групи [4, с. 16]. Зручний для роботи над спільним проектом, чи обговорення однієї теми.

GoogleScholar (Академія) – безкоштовна пошукова система за повними текстами наукових публікацій усіх форматів та дисциплін [4, с. 16].

GoogleTranslator (Перекладач) – безкоштовний сервіс, для миттєвого перекладати слів, фраз, речень та веб-сторінок з англійської на більш ніж 100 мов та навпаки. Зручний під час вивчення іноземних мов.

Вміння ефективно використовувати сучасні сервіси це показник рівня зацікавленості та володіння людиною сучасними технологіями.

Таким чином розвиток Google-додатків свідчить про їх перетворення на інтегровані платформи, що підтримують усі аспекти педагогічної взаємодії. Вони забезпечують синхронну та асинхронну взаємодію, інтерактивність, доступність і адаптивність, що робить їх незамінними в сучасній освіті. При цьому в професійній (професійно-технічній) освіті інструменти Google-додатків забезпечують інтеграцію теоретичного та практичного навчання. Використання цих додатків створює середовище, що сприяє розвитку фахових компетенцій, навичок співпраці, критичного мислення та самостійності здобувачів освіти. Важливо зазначити, що застосування Google-додатків підвищує ефективність освітнього процесу через автоматизацію рутинних завдань, покращення організації навчання та забезпечення доступності матеріалів. У професійній (професійно-технічній) освіті ці інструменти є незамінними для поєднання теорії та практики, роблячи їх важливим елементом сучасного навчального середовища. Використання такого середовища як Google, значно підвищує інтерес до навчання, створює умови для розвитку, активізує пізнавальну діяльність, вдосконалює сенсомоторну сферу, розвиває зорову і слухову

чутливість, формує вміння сприймати, розвиває спостережливість, сприяє розвитку перцептивної уваги [5]. Реалізація всього вище переліченого можлива за умови використання сучасних хмарних технологій.

Висновки. Інструменти Google Workspace, такі як Google Classroom, Google Meet, Google Drive, Google Sites, забезпечують доступність, гнучкість та інтерактивність навчання, оскільки автоматизують рутинні завдання, спрощують організацію навчальної діяльності та підвищують мотивацію студентів; використання Google-додатків у професійній (професійно-технічній) освіті сприяє інтеграції теоретичних знань з практичними навичками, що є критично важливим для формування компетентного фахівця, створене інтерактивне навчальне середовище відповідає сучасним педагогічним вимогам і викликам цифрового суспільства. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та впровадженні методик, спрямованих на максимальне використання потенціалу Google-додатків для різних спеціальностей професійно-технічної освіти. Важливим є також вивчення довгострокового впливу цих інструментів на якість навчання та розвиток професійних компетенцій здобувачів освіти [14, с. 9].

Список використаних джерел

1. Буртовий С. В. Хмарні технології в освіті: Microsoft, Google, IBM. DOI: <https://oin.in.ua/osvitni-hmary-microsoft-google-ibm-suchasni-instrumenty-formuvannya-osvitnoho-seredovyscha-navchalno-doslidnytskoji-diyalnosti-ditej/>.
2. Вакалюк Т. А. Зарубіжний досвід розвитку хмаро орієнтованого навчального середовища вищого навчального закладу. *Наукові записки. Випуск 11. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 2.* Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. С. 16-23.
3. Винаходов А. А. Використання сервісів Google та хмарних технологій в навчальному процесі. DOI: <https://www.slideshare.net/slideshow/google-85899657/85899657>.
4. Войтович Н. В., Найдьонова А. В. Використання хмарних технологій Google та сервісів web 2.0 в освітньому процесі. DOI: <https://duikt.edu.ua/ua/lib/1/category/1645/view/2046?lang=ua&act=view&page=1&category=1645&id=2046>.

13. Прохорова О. В. Хмарні технології в науково-дослідній діяльності магістрів педагогічних університетів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. Вип.4. С.170-178.

14. Романів Т.В. Персональний інформаційно-освітній простір сучасного вчителя. DOI: https://school3.com.ua/userfiles/file/atestacia/roman_v/personalniy_informac_yno_osv_tn_y_prost_r_suchasnogo_vchitelya.pdf.

15. Слободяник О. Використання Google сервісів для контролю за самостійною роботою учнів. DOI: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/6877/1/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_Google_%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%96%D0%B2_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8E_%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8_%D1%83%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%B2.pdf.

Науково-методичне видання

НАУКОВО–МЕТОДИЧНИЙ ПРОСТІР
***Розвиток професійної компетентності
викладачів професійно-теоретичної
підготовки закладів професійно-
технічної освіти***

Науково-методичний журнал
Випуск № 8 (103) 2025

Відповідальний за випуск: Л. Серих,
завідувачка кафедри теорії і методики змісту освіти КЗ СОІШПО

Дизайн обкладинки Л. Серих
Комп'ютерний набір авторів

**З ДНЕМ
ГІДНОСТІ
ТА СВОБОДИ!**

*З Днем
Гідності
та Свободи!*